

SÁMEDIGGI
SÁMEDIGGE
SAEMIEDIGKIE
SAMETINGET

Sametingets plenum

Møtebok 1/97

Tid: 4. - 7. februar 1997

Sted: Trondheim

- Sak 1/97 Konstituering
 - navneopprop, permisjoner, innkalte vararepresentanter
 - godkjenning av innkalling og saksliste
- Sak 2/97 Sametingets forretningsorden
- Sak 3/97 Sametingsrådets beretning om virksomheten, herunder referatsaker
- Sak 4/97 Spørsmål til sametingsrådet i hht. Forretningsorden
- Sak 5/97 Kunngjøring av nye saker
- Sak 6/97 Samisk forlagsvirksomhet - støtte og rammebetingelser
- Sak 7/97 Sametingets årsmelding 1996
- Sak 8/97 NOU:11 Forslag til ny minerallov
- Sak 9/97 Endring av forskrifter for samisk utviklingsfond - utvidelse av virkeområde
- Sak 10/97 Samerettsutvalgets utredning - oppfølging i Sametinget
- Sak 11/97 Framtidig organisering av Sametinget

Møtesekvenser

Tid	Sak	Side
4. februar kl. 09.00 - 12.05	Sak 1/97	3,115
	Sak 2/97	5
	Sak 3/97	7
4. februar kl. 15.00 - 18.00	Sak 3/97 forts.	
	Sak 4/97	9
	Sak 5/97	13
5. februar kl. 09.00 - 12.00	Sak 6/97	16
	Sak 7/97	22
5. februar kl. 15.00 - 18.15	Sak 7/97 forts.	
	Sak 8/97	79
6. februar kl. 09.00 - 11.30	Fellesmøte mellom sametingene	
7. februar kl. 09.00 - 13.05	Sak 8/97 (avstemming)	
	sak 9/97	102

Sign: SS / KI

Sak 1/97 Konstituering

Plenumsmøtet påbegynt 4. februar 1997 kl. 09.00.

Representanter

Følgende representanter var tilstede ved konstitueringen:

1. Olav M. Dikkanen tok sete kl. 09.20
2. Magnhild Mathisen
3. Berit Ranveig I. Nilssen
4. Steinar Pedersen
5. Viktor Trosten vararepr. for Marianne Balto Henriksen
6. Hartvik Hansen
7. Ragnhild Nystad
8. Egil Olli
9. John Henrik Eira
10. Ole Henrik Magga
11. Heaika Skum
12. Inger Anne S. Gaup
13. Olaf Eliassen vararepr. for Peder Mathisen
14. Alf Edvard Nystad
15. Jens Petter Olsen
16. Tore Bongo
17. Terje K. Haugen
18. Ingar Eira
19. Mary Mikalsen Trollvik
20. Eilif O. Larsen
21. Geir Tommy Pedersen
22. Sven Roald Nystø
23. Margreta Påve Kristiansen
24. Inger A. Skum
25. Olav Andersen
26. Anders Oskal
27. Inger-Ann Fossli
28. Magne A. S. Huuva
29. Per Solli
30. Roger Pedersen
31. Ing-Lill Pavall
32. Amund Eriksen
33. Nils O. Nilsen
34. Jarle Jonassen
35. Åsta Vangberg
36. Odd Kappfjell
37. Máret Guhttor
38. Johan Mikkel Sara
39. Berit Johnskareng

Sign: SS / RO

Sak 2/97 Sametingets forretningsorden

Saken påbegynt 4. februar 1997 kl. 09.15.

I. Dokumenter

Ingen dokumenter i saken.

II. Innleverte forslag**Møtelederskapets innstilling overfor Sametinget:**

Møtelederskapet foreslår ingen endringer i forretningsordenen.

Forslag 1, representant Olav Andersen, NSR's sametingsgruppe:

Tillegg til § 23 Debatter:

- Nytt andre avsnitt:
Hver gruppe skal utpeke en hovedinnleder som også skal fremme gruppens forslag i saken.
Dersom det fremsettes flere forslag fra samme gruppe, bekrefte dette som et forslag ved fordeling av taletid.
- Tillegg siste avsnitt (eget avsnitt):
Taletiden kan begrenses dersom Sametinget gir sitt samtykke.

III. Votering

Av 39 representanter var 39 tilstede.

- Forslag 1, første avsnitt (nytt andre avsnitt), ble trukket tilbake.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Forslag 1, andre avsnitt, ble enstemmig vedtatt.
2. Forretningsordenen med tillegg ble enstemmig vedtatt

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Olav Andersen	
2.	Johan Mikkel Sara	
3.	Hartvik Hansen	
4.	Ingar Eira	
5.	Olav Andersen	
6.	Steinar Pedersen	
7.	Heaika Skum	
8.	Ingar Eira	

Sign: SS, R11

9. Sven-Roald Nystø

10. Hartvik Hansen

Sven-Roald Nystø

VI. Sametingets vedtak etter voteringen er følgende:

Någjeldende forretningsorden med tillegg ble enstemmig vedtatt.

Saken avsluttet 4. februar kl. 09.40

Sign: SS / RN

Sak 3/97 Sametingsrådets beretning om virksomheten, herunder referatsaker

Saken påbegynt 4. februar kl. 09.40.

I. Dokumenter

- Sametingsrådets beretning om virksomheten med referatsaker.

II. Innleverte forslag

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Sametingsrådets beretning tas til etterretning.

III. Votering

Av 39 representanter var 37 tilstede.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Sametingsrådets innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Ole Henrik Magga	
2.	Magnhild Mathisen	
3.	Ingar Eira	
4.	Hartvik Hansen	
5.	Ragnhild Nystad	Amund Eriksen Ragnhild Nystad
6.	Per Solli	Ing-Lill Pavall Per Solli
7.	Sven-Roald Nystø	
8.	Berit Ranveig I. Nilssen	
9.	Måret Guhttor	Magnhild Mathisen Per Solli Måret Guhttor
10.	Olav Andersen	
11.	Anders Oskal	
12.	Margreta Påve Kristiansen	Olav Andersen Margreta Påve Kristiansen Måret Guhttor Margreta Påve Kristiansen
13.	Steinar Pedersen	Hartvik Hansen Berit Ranveig I. Nilssen

Sign: SS / R11

		Steinar Pedersen
14.	Ing-Lill Pavall	
15.	Geir Tommy Pedersen	Per Solli
		Steinar Pedersen
		Geir Tommy Pedersen
16.	Ragnhild Nystad	
17.	Ole Henrik Magga	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen er følgende:

Sametingsrådets beretning tas til etterretning.

Saken avsluttet 4. februar 1997 kl. 15.54

Sign: SS /

Sak 4/97 Spørsmål til Sametingsrådet i hht. Forretningsorden

§ 26

Saken påbegynt 4. februar 1997 kl. 15.54.

I. Dokumenter

- Spørsmål fra Margreta Påve Kristiansen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe, mottatt 27.1.97
- Spørsmål fra Amund Eriksen, Samegruppa, mottatt 29.1.97
- Spørsmål fra Tore Bongo, NSR's sametingsgruppe, mottatt, 28.1.97

II. Innleverte spørsmål, svar og eventuelle forslag

Spørsmål fra representant Margreta Påve Kristiansen, AP's sametingsgruppe:

Hvorfor feilinformerer Sametingsrådet?

Rådsmedlem Máret Guhttor ble intervjuet i svensk sameradio senhøsten 1996. Hvor hun fikk stilt følgende spørsmål om Sametinget i Norge hadde behandlet ektefellers rett til å stå i Samemantallet. Hvor hun informerte svensk sameradio at denne sak ikke hadde vært drøftet i Sametinget i Norge. Bakgrunnen for dette intervjuet var at valgnevnda i svensk sameting har bestemt at ektefeller skal gis rett i å stå i Samemantallet.

Det ble levert forslag forslag fra Ap's sametingsgruppe under Sak 31/95. Regler for sametingsvalg, og utvalgets innstilling under punkt § 2-6 samemantallet:

« I tillegg bør det utredes om ektefeller og andre med nær tilknytning til samisk kultur og samfunnsliv bør ha lovfestet rett til innføring i valgmannallet for Sametinget. »

Dette ble stemt ned av Sametingets flertall.

På bakgrunn av dette mener vi at rådsmedlem feilinformerer.

Sametingsrådets svar til representant Margreta Påve Kristiansen:

Representanten Påve Kristiansen henviser til et intervju på svensk sameradio høsten 1996 med rådsmedlem Máret Guhttor ad. kriteriene for innskriving i samemantallet. Intervjuet var som Kristiansen riktig påpeker, knyttet til diskusjonen på svensk side om ektefellers rett for ikke samer som er gift med samer, til å stå i manntallet. Guhttor informerte om den lange og kontinuerlige prosessen siden 1989, som Sametinget i Norge har hatt i forbindelse med manntallsinnskriving, også hva gjelder nevnte ektefellers adgang til registrering i manntallet. Guhttors hovedbudskap i radiointervjuet var at dette spørsmålet har vært til bred drøfting i Sametinget i ca. 6 år, - altså det motsatte av hva Påve Kristiansen hevder i sitt spørsmål til rådet.

Kjernen i spørsmålet fra representanten Kristiansen må bero på en misforståelse. Helt korrekt fremmet Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved den seneste behandlingen av spørsmålet i sak 31/95, et forslag om at man foretar en nærmere *utredning* av spørsmålet om nevnte ektefellers rett til å stå i manntallet. Dette forslaget falt ved at det ikke fikk tilstrekkelig tilslutning i Sametinget. Det ble heller ikke fremmet noe konkret forslag i Sametinget om at valgreglene skal endres på dette punkt. Sametingsrådet føler derfor at helheten i intervjuet står trygt i forhold til det som har vært prosessen i Sametinget.

Sign: SS R17

Spørsmål fra representant Amund Eriksen, Samegruppa:**Musken i Tysfjord**

Vår gruppe har i flere ganger i løpet av denne sametingsperioden tatt opp situasjonen for Muskensamfunnet.

Musken som kan sies å være det eneste lulesamiske lokalsamfunn, har det siste år vært gjenstand for en omfattende mediaomtale og har hatt besøk av mange fra ulike offentlige delegasjoner. Dette har ført til at rammebetingelsene for samfunnet er bedret, men fortsatt gjenstår iverksettingen av en planmessig satsing for å sikre at bygda overlever som et levende samisk lokalsamfunn.

På kort sikt er to forhold sentrale:**1) Bolig**

For ungdom som ønsker å etablere seg i bygda er et tilfredstillende boligtilbud sentralt. På grunn av at Musken regnes som «ei risikobygd» m.h.t markedsvurderinger av salgsverdi av bolig har de færreste økonomisk evne til selv å finansiere en bolig.

Husbanken sier at de ikke kan bidra uten at boligbyggig i Musken er et ledd i en politisk plan for området.

Det kan i denne forbindelse nevnes at en boligaksjon i begynnelsen av -70 tallet ble gjennomført ved at storsamfunnet «tvang» folk fra Musken ved at det ble gitt tilskudd og rimelige lån, hvis de bygde boligene sine på Drag.

På denne bakgrunn vil en boligplan for Musken idag kunne rette opp endel av den urett som ble begått mot befolkningen den gang.

2) Prosjektleder for oppfølging av utviklingsplan for Hellemofjorden

I regi av Tysfjord kommune er det søkt opprettet en slik stilling. Stillingen er søkt finansiert med 70% fra fylket og 15% fra Tysfjord kommune og Sametinget.

Så langt er alle enige. Problemet er at Tysfjord kommune har vedtatt at kontorsted for denne stillingen skal være på Drag. Dette har fått den samiske befolkningen til å rase. Signaleffekten er meget negativ. Hvordan er det mulig for befolkningen i Musken å fremstille stedet som et attraktivt sted for ungdom når kommunen ikke engang vil la en prosjektleder bo og arbeide i Musken. Ved å ha sitt kontorsted på Drag vil heller ikke prosjektlederen få den nødvendige nærhet og kunnskap omkring Hellemofjorden og prosjektoppavene.

På bakgrunn av min innledning vil jeg stille følgende spørsmål:

- 1) Hva kan Sametingsrådet gjøre for å bidra til å løse boligproblematikken i Musken?
- 2) Vil Sametingsrådet arbeide for å få prosjektlederstillingen lokalisert til Musken?

Svar fra Sametingsrådet:

For utviklingen av et bygdesamfunn er tilfredsstillende boligtilbud selvsagt viktig. Som representanten Eriksen viser til, har mulighetene for etablering av boliger vært særdeles vanskelig i Hellemofjorden i Tysfjord kommune. Dette skyldes blant annet en bevisst sentraliseringspolitikk fra myndighetenes side, hvor en boligaksjon på begynnelsen av 70-tallet sto sentralt. Sametingsrådet mener at bygda Musken ikke er noe utkantområde i samisk sammenheng. Bygda er et sentralt bosettingsområde for den lulesamiske befolkning, og har behov for gode rammevilkår for nyetableringer.

Sametingsrådet vil henstille Kommunaldepartementet om å legge forholdene tilrette for lån og støtte til boligbygging i Musken. Statens Husbank vil i denne sammenheng være et

Sign:*Sl*.....*R*.....

sentralt redskap, samtidig med at Tysfjord kommune gjennomfører det nødvendige planarbeid.

Sametingsrådet er tilfreds med at en er i ferd med å fremskaffe midler til oppfølging av en utviklingsplan for Hellemofjorden. I denne forbindelse har Sametingsrådet deltatt på møte sammen med Muskenaksjonen i Kommunal- og arbeidsdepartementet, hvor denne planen og finansiering ble drøftet. Samisk næringsråd har til behandling en søknad om delfinansiering av en prosjektlederstilling for arbeidet med utviklingsplanen. Sametingsrådet ser det som viktig at dette utviklingsarbeidet blir igangsatt innen kort tid. Rådet anser det som naturlig at prosjektledelsen legges til det området utviklingsplanen primært innbefatter.

Spørsmål fra representant Tore Bongo:

Forbudet mot hjemmeslakt

I september 95 stilte jeg spørsmål om denne saken og jeg stiller igjen spørsmål om dette. Har det skjedd noe positivt i saken og vil de samiske områdene få dispensasjon fra hjemmeslaktforbudet, slik at hjemmeslakt kan sendes til godkjent slakteri. Denne saken berører jo spesielt sjøsamene, men også flyttsamer, særlig de som bor, utenfor Finnmark.

Sametingsrådets svar til representant Tore Bongo:

Representanten Tore Bongo viser til sitt spørsmål stilt ved Sametingets plenum i september 1995 om forbudet mot hjemmeslakt av sau.

Sametingsrådet har fulgt opp denne saken ovenfor Landbruksdepartementet, og i brev av 21.06.96 ba Sametinget om at det åpnes for dispensasjon fra forbudet om hjemmeslakt for de gårdbrukere som ønsker dette. Sametinget foreslo at denne ordningen burde kunne gjelde innenfor det foreslåtte område for samisk jordbrukspolitik.

I brev av 02.11.96 viser Landbruksdepartementet til forskrift om kjøttkontroll der det fremgår at hjemmeslakting av kjøtt for salg kun kan skje etter dispensasjon fra forskriftene. Dispensasjon etter forskriftene gis bare i særskilt tilfelle og etter en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. Departementet kan ikke etter gjeldende regelverk gi et generelt unntak fra forbudet mot hjemmeslakt i et nærmere geografisk avgrenset område.

Det er imidlertid fortsatt tillatt å slakte hjemme til eget forbruk.

Det vises forøvrig til vedlagte svar fra Landbruksdepartementet. Sametingsrådet er ikke fornøyd med svaret fra departementet, og vil fortsette arbeidet med å få endret regelverket.

III. Votering

Av 39 representanter var 37 tilstede.

Saken ble avsluttet uten votering.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Margreta Påve Kristiansen	
2.	Måret Guhttor	
3.	Steinar Pedersen	

Sign: SS / RP

4.	Amund Eriksen	
5.	Ing-Lill Pavall	
6.	Amund Eriksen	
7.	Nils O. Nilsen	
8.	Sven-Roald Nystø	
9.	Ing-Lill Pavall	
10.	Tore Bongo	
11.	Alf Edvard Nystad	
12.	Tore Bongo	
13.	Alf Edvard Nystad	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen er følgende:

Se pkt. III. Votering.

Saken avsluttet 4. februar 1997 kl. 16.26

Sign: SS / Rm

Sak 5/97 Kunngjøring av nye saker

Saken påbegynt 4. februar 1997 kl.16.45.

I. Dokumenter

1. Representant Steinar Pedersen, AP's sametingsgruppe: Rovdyrbestanden bør reduseres

Sametinget er kjent med at det i nær fremtid legges fram en ny stortingsmelding om rovvilt. I den forbindelse vil Sametinget uttrykke sin dype bekymring over utviklingen når det gjelder rovviltbestandene.

Det er ingen tvil om at disse er sterkt økende. Bufe og rein blir påført store lidelser, og de som rammes, er i første rekke primærnæringsutøvere i distriktene. Det vil si at også samisk reindrift og sauehold, har fått forringet sine driftsmuligheter de senere årene.

Lønnsomhetsmarginene er allerede så små, at det presset man nå utsettes for fra rovdyrenes side, kan føre til at folk kan bli tvunget til å legge ned driften. Signaler om dette har allerede kommet fra mange områder.

Sametinget ser så alvorlig på dette, at man ut fra hensynet til både samisk og annen utkantbosetning, ber om en endring av de prinsippene i rovviltforvaltningen som har ført til den sterke økningen i antallet rovdyr. Avskaffelse, eller en innskrenking av de s.k kjerneområdene for rovdyr, bør derfor kunne være et aktuelt tiltak.

Man finner også at det må bli enklere å få fellingstillatelse, slik at skadevoldende rovdyr ikke kan få gjøre ytterligere skade.

Dette betyr ikke at Sametinget er i mot målsettingen om at det skal være levedyktige stammer av store rovdyr. Men - dette må ikke gå på bekostning av utkantenes muligheter til å utnytte de naturgitte ressurser til næringsvirksomhet.

2. Representanten Magrete Påve Krstiansen AP's sametingsgruppe: Ektefellers rett til å stå i samemantallet

Det bør utredes om ektefeller og andre med nær tilknytning til samisk kultur og samfunnsliv bør ha en lovfestet rett til innføring i mantallet.

3. Representant Johan Mikkel Sara, AP's sametingsgruppe: Kultivering av fiskevann

Ferskvannsfiske er en kombinasjonsnæring, matauke og kulturbærende element for samer, spesielt i indre strøk.

For å beholde og utvikle kvaliteten på fisk i ferskvann, ber Arbeiderpartiet om at kultivering av fiskevann settes på dagsorden.

4. Representant Tore Bongo: Statlige organers unnfalighet i forhold til samlovens språkregler

Statlige organer neglisjerer samelovens språkregler altfor ofte. Sametingsrådet må arbeide for at disse organer underretter seg samelovens språkregler: Den norske kirke, lensmanns- og politietaten, domstolene, Statens innkrevingsentral, Brønnøysund registrene og Ligningsvesenet.

I samelovens språkregler står det jo at samisk og norsk er likeverdige språk i Norge, og statlige organer har et særlig ansvar.

5. Representant Hartvik Hansen, Samegruppa: Forskrift om fiske etter innlandsfisk med garn mm i Finnmark - Høring

Sign: SS / RP

Dagens forskrift om garnfiske i ferskvann i Finnmark ble fastslått 31.03.1992. Fylkesmannen i Finnmark ønsker nå å revidere denne forskriften. Høringsfristen er satt til 21. februar 1997.

Dette er igjen en ny regulering og innskrenking av samenes og lokalbefolkningas muligheter til høsting av innlandsfisk som en viktig ressurs.

Fylkesmannen ønsker en endring med bl.a nytt forbud for garnfiske i vann som er mindre enn 100 dekar (200X500 m). Etter nåværende forskrift er minstegrensen for garnfiske 40 dekar (200X200 m). Mange vann vil også bli ett-garns fiskevann.

Fylkesmannens miljøvernavdeling skriver følgende:

Dette gjøres for å skjerme fiskebestandene i små vatn fra overbeskatning ved for hardt garnfiske. Ofte er små vatn de mest attraktive i sportsfiske-sammenheng, og i disse bør uheldig garnfiske unngås.

Sametinget må kreve at denne forskriftsendringa stilles i bero nå når samerettsutvalgets innstilling er lagt frem.

6. Ragnhild Nystad, NSR's sametingsgruppe: Rovdyrforvaltningsprosjekt i sørsamisk område

Sørsamisk reindrift har spesielt de siste årene lidd store tap på grunn av for sterk økning av rovdyrstammen. Det er dokumentert at de tap næringen er påført, nå truer det materielle grunnlaget for fortsatt drift i området. Når man nå registrerer at det økonomiske utbyttet av reindrifta reduseres år for år, vil det kunne få negative konsekvenser for hele den sørsamiske befolkning.

Tidligere undersøkelser viser at rovdirene står for mellom 64-75% av totaltapet i reindrifta her. I løpet av denne perioden er slakteproduksjonen redusert fra 58% til 40%. Tapene er i den samme periode økt fra 13% til 33%. Rapport fra reindriftsforvaltninga om tapsutviklinga har tatt mål av seg å vise at den negative økonomiske utvikling har en klar sammenheng med økte tap på grunn av rovdyr.

Fylkesmannens tall i Nord-Trøndelag viser også nesten en 8-dobling av antallet registrerte reinkadavre i det samme tidsrommet. Det må igangsettes en prosess for å gjenskape optimismen i næringa slik at rekrutteringa av framtidens reindriftsutøvere sikres.

Sametinget ber rådet arbeide for at det settes i gang prøveprosjekt der reindriftsnæringen og eventuelt de øvrige primærnæringene får forvaltningsansvaret for rovdyr i sørsamisk område.

II. Innleverte forslag

Møtelederskapets innstilling overfor Sametinget:

Dokument 1, 3, 4, 5 og 6 oversendes Sametingsrådet for behandling.

Dokument 2 avvises.

II. Votering

Av 39 representanter var 37 tilstede.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Møtelederskapets innstilling 1. avsnitt ble enstemmig vedtatt.
2. Møtelederskapets innstilling 2. avsnitt ble vedtatt mot 11 stemmer

Sign: SS.....

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Steinar Pedersen	
2.	Margreta Påve Kristiansen	
3.	Tore Bongo	
4.	Berit Ranveig I. Nilssen	
5.	Hartvik Hansen	
6.	Ingar Eira	
7.	Jens Petter Olsen	
8.	Johan Mikkel Sara	
9.	Ole Henrik Magga	
10.	Tore Bongo	
11.	Hartvik Hansen	
12.	Tore Bongo	
13.	Steinar Pedersen	
14.	Geir Tommy Pedersen	
15.	Hartvik Hansen	
16.	Ragnhild Nystad	
17.	Anders Oskal	
18.	Jarle Jonassen	
19.	Heaika Skum	
20.	Tore Bongo	
21.	Margreta Påve Kristiansen	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen er følgende:

Dokument 1, 3, 4, 5 og 6 oversendes Sametingsrådet for behandling.

Dokument 2 avvises.

Saken avsluttet 4. februar 1997 kl. 17.55

Sign: SS / R11

Sak 6/97 Samisk forlagsvirksomhet - støtte og rammebetingelser

Saken påbegynt 5. februar 1997 kl. 09.00.

I. Dokumenter

- Arbeidsgruppens innstilling av 12.06.96
- Vårt brev av 13.09.96
- Brev av 28.10.96 fra Samisk utdanningsråd
- Uttalelse av 5.11.96 fra Idut
- Uttalelse av 5.11.96 fra Davvi Girji
- Uttalelse av 5.11.96 fra Sámi fágalaš girječálliid- ja jorgaleaddjiidsearvi / Samisk faglitterær forfatter- og oversetterforening (SFGJS)
- Retningslinjer for støtteordning for samisk forlagsdrift, vedtatt i sak 17/93

II. Innleverte forslag

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Lese- og skrivekunsten er selve nøkkelen til språket, grunnlaget for menneskelig kommunikasjon og handling. Boken er det sentrale redskap for språk, identitet, selvforståelse og handling. Bare mennesker som er trygge i sin egen identitet, og som kjenner sin kulturelle bakgrunn vil kunne være tilstrekkelig åpne for impulser utenfra. (St.meld. nr. 61 (1991-92) Kultur i tiden).

Sametinget er tilfreds med arbeidsgruppens gjennomgang av de økonomiske virkemidlene til utgivelse av samiske bøker. Sametinget støtter arbeidsgruppens målsettinger for samisk bokproduksjon med hovedmålsetting:

Det skal utgis flest mulig samiske bøker, til en best mulig kvalitet, for å styrke bruken av samisk, og for å utvikle språket, kulturen og identiteten.

Delmålsetting 1:

Det skal bygges opp en stabil forlagsbransje i samiske områder, både for å ha organer som har som hovedformål å utgi bøker på samisk, og for å skape grunnlag for samisk kulturell infrastruktur i samiske områder, ved forfattere som bruker samisk og ved samiskspråklige produsenter.

Delmålsetting 2:

Man skal søke å få til en mest mulig effektiv ressursanvendelse, ved at man søker å maksimere produksjonen innenfor ressursrammene, og ved å øke bruken av samiske bøker.

Sametinget er enig med arbeidsgruppen i at det er nødvendig å opprettholde dagens ordninger med produksjonstilskudd og driftstilskudd til samiske forlag. Det er også nødvendig å øke rammene i støtteordningene. Sametinget vil i kommende tiårsperiode ha som målsetting å avskaffe morsmålsanalfabetisme, dvs. motivere til økt bruk av samisk - både muntlig og skriftlig. Samisk litterær- og bokproduksjon vil være et viktig ledd i dette arbeidet.

Arbeidsgruppens forslag til nye retningslinjer for driftstilskuddet til samiske forlag må etter tingets oppfatning være minimumskriterier for fordelingen av tilskuddet. Målet er å øke

Sign: SS 1911

samiske utgivelser, og sikre en stabil samisk forlagsbransje. Arbeidsgruppens prioritering av samisk læremiddelproduksjon er nødvendig, og støttes.

Sametinget er på lik linje med høringsinstansene bekymret for salg og distribusjon av samisk litteratur. Tinget er i utgangspunktet enig med arbeidsgruppen i at dette primært er utgivers ansvar. Situasjonen for samisk språk betinger imidlertid en sterkere offentlig medvirkning i å gjøre samisk litteratur mer tilgjengelig og kjent for samene. I formidlingen av språk og kultur står det skrevne ord sterkt, og i den sammenhengen er tilgjengeligheten av samisk litteratur viktig. Særlig viktig er det å øke antallet utgivelser på lule- og sørsamisk.

Å gjøre samisk litteratur tilgjengelig er et viktig verktøy for å videreføre samisk kulturarv og språk i det moderne samfunnet. Sametinget vil på lang sikt arbeide aktivt og systematisk for å styrke bruken av samisk språk. Sametinget vil i tillegg påta seg pådriverrollen i å utvide og forbedre innkjøpsordningen for samisk litteratur. Samisk kulturråd får i oppgave å vurdere dagens innkjøpsordning, og arbeide for å realisere en innkjøpsordning som omfatter all samisk litteratur. På kort sikt prioriteres fellestiltak fra samiske forlag til distribusjon av samisk litteratur i fordelingen av driftstilskuddet (§3c). Sametinget vil oppfordre forlagene til å danne et samarbeid på bred basis i synliggjøringen og distribueringen av samiske bøker, f.eks ved bokklubbordning, og ellers ved å utvikle samarbeid med Samisk spesialbibliotek og bibliotekvesenet forøvrig. En opphoping av samiske bøker på lager er meget uheldig og det bør derfor satses på i størst mulig grad å etablere ordninger som gjør disse tilgjengelig for leserne.

Sametinget vil innen tre år evaluere støtteordningene til samisk bokproduksjon, inkludert Samisk kulturråds produksjonsstøtte. Evalueringen vil danne grunnlag for eventuelle endringer i retningslinjer og støttepraksis.

Sametinget vedtar følgende retningslinjer:

Retningslinjer for driftstilskudd til samiske forlag

Fastsatt av Sametinget ... februar 1997.

§ 1 Formål

Driftstilskuddet tildeles for å sikre jevn produksjon av samisk litteratur inkludert læremidler, og for å opprettholde og utvikle en stabil samisk forlagsbransje. Målet er også å bidra til kompetanseøkning i bransjen og styrke markedsføring og distribusjon av samiske utgivelser.

§ 2 Vilkår for støtte

Driftstilskudd tildeles på grunnlag av søknad fra samiske forlag. Med samiske forlag forstås forlag som er registrert i Norge og som har til formål, og i all hovedsak, utgir bøker på samisk.

Det er et vilkår at forlaget de to siste årene har utgitt minimum 10 titler. Forlagets bruttoomsetning skal min. være 0,5 mill. kr./år., og samiske utgivelser skal utgjøre en vesentlig del av bruttoomsetningen.

Driftstilskudd gis på grunnlag av den generelle driften, med særlig vekt på forlagets samlede bokproduksjon på samisk i omsetning og antall. Det skal tas hensyn til forskjellene i opplag på de respektive samiske dialekter.

§ 3 Fordeling av driftstilskuddet

a) Grunntilskudd:

25% av den årlige rammen fordeles likt mellom støtteberettigede etter § 2.

Sign: SS / RR

b) Tilskudd til kompetanseutvikling:

50% av rammen gis til kompetanseutvikling i forlagene, primært for å sikre økt produksjon av samiske læremidler. Ved tildeling av tilskuddet tas det hensyn til forlagets samlede læremiddelproduksjon, hvorav opplag og omsetning samt bredden i dekingen av det samiske språkområdet vektlegges. Ved bokproduksjon gjelder antall ark pr. ferdigstilt utgivelse.

c) Markedsførings- og distribusjonstilskudd:

25% av rammen fordeles til markedsføring og distribusjon av samiske utgivelser. Det legges vekt på forlagets egne omsetningstall, eksisterende rutiner og planer for å fremme markedsføring og distribusjon av samiske bøker. Fellestiltak fra forlag prioriteres.

§ 4 Administrativ ordning

Samisk kulturråd skal foreta utlysning, behandling av søknader og tildeling av driftstilskuddet til samiske forlag.

Samisk kulturråd utarbeider en årlig rapport til Sametinget om forvaltningen av midlene. Samisk kulturråd kan gi nærmere regler for utfylling og gjennomføring av retningslinjene, samt knytte vilkår til tildelingen.

§ 5 Klage

Sametingsrådet er klageinstans.

§ 6 Tilsyn

Sametinget har tilsyn med at midlene forvaltes i samsvar med retningslinjene.

§ 7 Endring av retningslinjene

Sametinget kan endre retningslinjene.

§ 8 Ikrafttredelse

Retningslinjene trer i kraft fra det tidspunktet Sametingets president bestemmer.

Forslag 1, representant Jens Petter Olsen, AP's sametingsgruppe:

Tilleggsforslag:

side 1, 3. avsnitt (ny setning etter siste setning):

Sametinget vil arbeide for å få oversatt mer faglitteratur til samisk.

side 2, 3. avsnitt (ny setning etter siste setning):

Sametinget vil også gjennom ulike tiltak motivere flere unge samer til forfatter- og skribentvirksomhet.

Forslag 2, Sametingsrådet, fremmet av Jarle Jonassen:

Andre avsnitt 1. setning endres til:

Det er et vilkår at forlaget har utgitt minimum 10 titler og har vært i virksomhet de to siste årene.

Sign: SS / RD

III. Votering

Av 39 representanter var 35 tilstede.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Forslag 1, 1. avsnitt, enstemmig vedtatt.
2. Forslag 1, 2. avsnitt, enstemmig vedtatt.
3. Forslag 2 enstemmig vedtatt.
4. Sametingsrådets innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Jarle Jonassen, saksordfører	
2.	Jens Petter Olsen	
3.	Tore Bongo	
4.	Heaika Skum	
5.	Hartvik Hansen	
6.	Ragnhild Nystad	Magnhild Mathisen
7.	Olav Magnar Dikkanen	
8.	Jens Petter Olsen	
9.	Heaika Skum	
10.	Jarle Jonassen	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen er følgende:

Lese- og skrivekunsten er selve nøkkelen til språket, grunnlaget for menneskelig kommunikasjon og handling. Boken er det sentrale redskap for språk, identitet, selvforståelse og handling. Bare mennesker som er trygge i sin egen identitet, og som kjenner sin kulturelle bakgrunn vil kunne være tilstrekkelig åpne for impulser utenfra. (St.meld. nr. 61 (1991-92) Kultur i tiden).

Sametinget er tilfreds med arbeidsgruppens gjennomgang av de økonomiske virkemidlene til utgivelse av samiske bøker. Sametinget støtter arbeidsgruppens målsettinger for samisk bokproduksjon med hovedmålsetting:

Det skal utgis flest mulig samiske bøker, til en best mulig kvalitet, for å styrke bruken av samisk, og for å utvikle språket, kulturen og identiteten.

Med følgende tillegg:

Sametinget vil arbeide for å få oversatt mer faglitteratur til samisk.

Delmålsetting 1:

Det skal bygges opp en stabil forlagsbransje i samiske områder, både for å ha organer som har som hovedformål å utgi bøker på samisk, og for å skape grunnlag for samisk kulturell infrastruktur i samiske områder, ved forfattere som bruker samisk og ved samiskspråklige produsenter.

Sign: SS / R11

Delmålsetting 2:

Man skal søke å få til en mest mulig effektiv ressursanvendelse, ved at man søker å maksimere produksjonen innenfor ressursrammene, og ved å øke bruken av samiske bøker.

Sametinget er enig med arbeidsgruppen i at det er nødvendig å opprettholde dagens ordninger med produksjonstilskudd og driftstilskudd til samiske forlag. Det er også nødvendig å øke rammene i støtteordningene. Sametinget vil i kommende tiårsperiode ha som målsetting å avskaffe morsmålsanalfabetisme, dvs. motivere til økt bruk av samisk - både muntlig og skriftlig. Samisk litterær- og bokproduksjon vil være et viktig ledd i dette arbeidet.

Arbeidsgruppens forslag til nye retningslinjer for driftstilskuddet til samiske forlag må etter tingets oppfatning være minimumskriterier for fordelingen av tilskuddet. Målet er å øke samiske utgivelser, og sikre en stabil samisk forlagsbransje. Arbeidsgruppens prioritering av samisk læremiddelproduksjon er nødvendig, og støttes.

Sametinget er på lik linje med høringsinstansene bekymret for salg og distribusjon av samisk litteratur. Tinget er i utgangspunktet enig med arbeidsgruppen i at dette primært er utgivers ansvar. Situasjonen for samisk språk betinger imidlertid en sterkere offentlig medvirkning i å gjøre samisk litteratur mer tilgjengelig og kjent for samene. I formidlingen av språk og kultur står det skrevne ord sterkt, og i den sammenhengen er tilgjengeligheten av samisk litteratur viktig. Særlig viktig er det å øke antallet utgivelser på lule- og sørsamisk.

Å gjøre samisk litteratur tilgjengelig er et viktig verktøy for å videreføre samisk kulturarv og språk i det moderne samfunnet. Sametinget vil på lang sikt arbeide aktivt og systematisk for å styrke bruken av samisk språk. Sametinget vil i tillegg påta seg pådriverrollen i å utvide og forbedre innkjøpsordningen for samisk litteratur. Samisk kulturråd får i oppgave å vurdere dagens innkjøpsordning, og arbeide for å realisere en innkjøpsordning som omfatter all samisk litteratur. På kort sikt prioriteres fellestiltak fra samiske forlag til distribusjon av samisk litteratur i fordelingen av driftstilskuddet (§3c). Sametinget vil oppfordre forlagene til å danne et samarbeid på bred basis i synliggjøringen og distribueringen av samiske bøker, f.eks ved bokklubbordning, og ellers ved å utvikle samarbeid med Samisk spesialbibliotek og bibliotekvesenet forøvrig. En opphoping av samiske bøker på lager er meget uheldig og det bør derfor satses på i størst mulig grad å etablere ordninger som gjør disse tilgjengelig for leserne. Sametinget vil også gjennom ulike tiltak motivere flere unge samer til forfatter- og skribentvirksomhet.

Sametinget vil innen tre år evaluere støtteordningene til samisk bokproduksjon, inkludert Samisk kulturråds produksjonsstøtte. Evalueringen vil danne grunnlag for eventuelle endringer i retningslinjer og støttepraksis.

Sametinget vedtar følgende retningslinjer:

Retningslinjer for driftstilskudd til samiske forlag

Fastsatt av Sametinget 5. februar 1997.

§ 1 Formål

Driftstilskuddet tildeles for å sikre jevn produksjon av samisk litteratur inkludert læremidler, og for å opprettholde og utvikle en stabil samisk forlagsbransje. Målet er også å bidra til kompetanseøkning i bransjen og styrke markedsføring og distribusjon av samiske utgivelser.

Sign: SS / R

§ 2 Vilkår for støtte

Driftstilskudd tildeles på grunnlag av søknad fra samiske forlag. Med samiske forlag forstås forlag som er registrert i Norge og som har til formål, og i all hovedsak, utgir bøker på samisk.

Det er et vilkår at forlaget har utgitt minimum 10 titler og har vært i virksomhet de to siste årene. Forlagets brutto-omsetning skal min. være 0,5 mill. kr./år., og samiske utgivelser skal utgjøre en vesentlig del av bruttoomsetningen.

Driftstilskudd gis på grunnlag av den generelle driften, med særlig vekt på forlagets samlede bokproduksjon på samisk i omsetning og antall. Det skal tas hensyn til forskjellene i opplag på de respektive samiske dialekter.

§ 3 Fordeling av driftstilskuddet

a) Grunntilskudd:

25% av den årlige rammen fordeles likt mellom støtteberettigede etter § 2.

b) Tilskudd til kompetanseutvikling:

50% av rammen gis til kompetanseutvikling i forlagene, primært for å sikre økt produksjon av samiske læremidler. Ved tildeling av tilskuddet tas det hensyn til forlagets samlede læremiddelproduksjon, hvorav opplag og omsetning samt bredden i dekningsområdet i det samiske språkområdet vektlegges. Ved bokproduksjon gjelder antall ark pr. ferdigstilt utgivelse.

c) Markedsførings- og distribusjonstilskudd:

25% av rammen fordeles til markedsføring og distribusjon av samiske utgivelser. Det legges vekt på forlagets egne omsetningstall, eksisterende rutiner og planer for å fremme markedsføring og distribusjon av samiske bøker. Fellestiltak fra forlag prioriteres.

§ 4 Administrativ ordning

Samisk kulturråd skal foreta utlysning, behandling av søknader og tildeling av driftstilskuddet til samiske forlag.

Samisk kulturråd utarbeider en årlig rapport til Sametinget om forvaltningen av midlene. Samisk kulturråd kan gi nærmere regler for utfylling og gjennomføring av retningslinjene, samt knytte vilkår til tildelingen.

§ 5 Klage

Sametingsrådet er klageinstans.

§ 6 Tilsyn

Sametinget har tilsyn med at midlene forvaltes i samsvar med retningslinjene.

§ 7 Endring av retningslinjene

Sametinget kan endre retningslinjene.

§ 8 Ikrafttredelse

Retningslinjene trer i kraft fra det tidspunktet Sametingets president bestemmer.

Saken avsluttet 5. februar 1997 kl. 09.30

Sign: SS

Sak 7/97 Sametingets årsmelding 1996

Saken påbegynt 5. februar 1997 kl. 09.30.

I. Dokumenter

- Sametingets årsmelding 1995
- St. meld. nr 49 Om verksemda til Sametinget 1995
- Årsmeldinger 1995 - underliggende råd
 - Samisk kulturråd
 - Samisk næringsråd
 - Samisk språkråd
 - Samisk kulturminneråd

II. Innleverte forslag

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Årsmelding for Sametinget 1996

1. Sametingets organisering

1.1 ÅRSMELDINGENS PERSPEKTIVER

Regjeringen har i St.meld. nr. 49 (1995-96) «Om verksnemda til Sametinget i 1995», vist til at den årlige stortingsmeldingen om Sameingets virksomhet hvert fjerde år skal inneholde en mer grundig og prinsipiell drøfting av styresmaktene sin samepolitikk i hver stortingsperiode. Den første var St. meld.nr.52(1992-93) «Om norsk samepolitikk». Den neste større gjennomgang av samepolitikken fra styresmaktens side bebudes å bli gjort i forbindelse med meldingen om Sametingets virksomhet i 1996, og vil bli fremmet som melding for Stortinget våren 1997.

I Sametingets årsmelding for 1992 som lå til grunn for St. meld. nr.52 (1992-93) heter det følgende om den første prinsippmeldingen:

«Regjeringens prinsippmelding om statens samepolitikk, vil bidra med å utvikle det samiske demokrati og Sametinget. De bidrar til prosessen ved en beskrivelse av situasjonen i dag, og hvilke linjer som skal trekkes opp for den neste 4-års perioden. Det er på det rene at tingets virksomhet i sin første periode har reist en rekke prinsipielle problemstillinger som det er behov for å avklare. Sametinget vil her konkretisere en del av utfordringene i den kommende perioden. Dette kapitlet er ikke ment å være noe fullstendig redegjørelse for Sametinget kommende virksomhet. Høsten 1993 vil det velges et nytt Sameting som vil måtte legge premissene for eget arbeid». (jf. St.meld.nr. 52 (1992-93) vedlegg punkt 7.1 s. 142).

Regjeringen har som mål i St. meld. nr. 52 (1992-93) å kunne føre en mest mulig helhetlig samepolitikk. Den legger videre vekt på at samepolitikken i størst mulig grad er basert på samenes egne premisser. I denne politikken «vil Sametinget, som samisk folkevalgt organ, være den viktigste premissgiveren. En vil søke modeller for større samisk selvbestemmelse på områder hvor det vil være naturlig og rimelig.» (kapittel 1 s. 9)

Sign: SS / RK

Siktemålet er å sette den samepolitiske utviklingen i Norge i det 4-års perspektiv den føres i. Dette gjøres sammen med en beskrivelse av de utfordringer og muligheter Sametinget har stått overfor i 1996, og vil gi et grunnlag for oppfølging i forbindelse med stortingsmeldingen om Sametingets virksomhet i 1996.

1.2 Organiseringen av det politiske system

Den politiske delen av Sametinget er organisert som følger:

- Sametinget i plenum
- Sametingets møtelederskap
- Sametingsrådet

De ulike organene har følgende funksjonsfordeling:

Sametinget i plenum

Sametinget i plenum er Sametingets øverste organ. Plenum er suveren i å regulere sin virksomhet innenfor de rammer som er fastlagt i lov av 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold. Sametinget i plenum fastsetter tingets forretningsorden og regulerer underliggende organers virksomhet.

Sametingets møtelederskap

Valg av møtelederskap og møtelederskapets funksjon er regulert i forretningsordens § 9 og § 16. Møtelederskapet setter opp sakliste for Sametingets forhandlinger, innkaller og leder Sametingets plenumsmøter.

Sametingsrådet

Sametingsrådet består av presidenten, visepresidenten og 3 medlemmer. Rådet står for ledelse og drift av Sametingets virksomhet. Rådet er flertallsvalgt blant Sametingets faste representanter.

1.3 Organiseringen av Sametingets forvaltningsorganer

Sametinget har helt siden opprettelsen i 1989 hatt som mål å påta seg flest mulig oppgaver på felt som sterkt berører det samiske samfunn. Sametinget har arbeidet med å bygge opp sitt interne system slik at dette fungerer i forhold til de oppgaver som ventes utført. Sametinget overtok fra og med budsjettåret 1993 en rekke nye forvaltningsoppgaver. Alle ordninger som fra 1993 er lagt inn under Sametingets budsjettkapittel kap. 0540 i statsbudsjettet er Sametingets forvaltningsansvar.

For å håndtere den daglige forvaltningen av disse ordningene, vedtok Sametinget å opprette underliggende råd med egne administrasjoner til å ivareta disse funksjonene.

Rådsstrukturen

Sametinget har etablert følgende underliggende forvaltningsorgan:

- Samisk næringsråd
- Samisk kulturråd
- Samisk språkråd
- Samisk kulturminneråd

Sign: SS Rim

De ulike rådene tildeles forvaltningsoppgaver samtidig som de også fungerer som fagligpolitiske rådgivningsorgan.

Rådenes administrasjoner og lokalisering

Hvert av rådene er etablert med egne administrasjoner. Administrasjonene er lokalisert som følger:

Samisk næringsråd	Karášjohka/Karasjok (samlokalisert med Sametingets hovedadministrasjon)
Samisk kulturråd	Tysfjord
Samisk språkråd	Guovdageaidnu/Kautokeino
Samisk kulturminneråd	Unjárga/Nesseby (hovedadministrasjon)

Samisk kulturminneråd har et eget distriktsapparat. I Snåsa er det etablert et kontor med forvaltningsansvar for sørsamisk område. Distriktskontoret i Tromsø har ansvar for Troms og Nordland fylke. Kontoret i Unjárga/Nesseby har forvaltningsansvaret for Finnmark fylke.

Fordeling av oppgaver og budsjett

Sametingets underliggende råd inngår i statsbudsjettet kapittel 0540. Sametinget fastsetter de enkelte råds driftsbudsjetter og arbeidsoppgaver.

Samisk næringsråd:

- Samisk utviklingsfond
- Forsøksprosjektet med næringskombinasjoner
- Tilskudd til duodji

Samisk kulturråd:

- Samisk kulturfond
- Tilskudd til samiske kultursentra
- Tilskudd til samiske kulturorganisasjoner
- Tilskudd til samiske barns oppvekstvilkår
- Tilskudd til samiske forlag

Samisk språkråd:

- Samisk tolketjeneste og tospråklighet (tilskudd til kommuner og fylkeskommuner)
- Utdanningsstipend til samisk ungdom

Samisk kulturminneråd:

- Forvaltning av samiske kulturminner

Samisk språkråd overtok forvaltningsoppgavene for fordeling av Sametingets utdanningstipend til samisk ungdom fra og med høstsemesteret 1996.

Med unntak av Samisk kulturminneråd er Sametingsrådet klageinstans for forvaltningsvedtak fattet i de underliggende råd. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av kulturminnerådet.

I tillegg til de ordninger som er presentert ovenfor fordeler Sametingsrådet midlene til samiske organisasjoner og tilskuddet til gruppesekretærer i Sametinget, samt "Andre tilskudd" (post 70.6).

Sign: SS / R11

2. Sametingets politiske virksomhet

I dette kapittelet presenteres sentrale saksområder som Sametinget og Sametingsrådet har behandlet i løpet av året. Vedtakene som det refereres til er fattet av et flertall i Sametingets plenum. Mindretallsforslagene fremgår av tingets protokoller.

2.1 Barne- og ungdomspolitik

Sametinget har i 1996 igangsatt arbeidet med en samisk barne- og ungdomsplan. Hensikten med planarbeidet er å beskrive vilkårene for samiske barn og unges identitetsutvikling og tilknytning til det samiske samfunnet. Planen skal inneholde mål og tiltak som styrker identitet og tilhørighet til det samiske samfunnet. Planen vil bli behandlet i 1997.

Sametinget har fremmet en høringsuttalelse til NOU 1995:26 "Barneombud og barndom i Norge", og har blant annet vist til at organiseringen av samisk barne- og ungdomspolitik vil bli vurdert i samisk barne- og ungdomsplanarbeid.

Forøvrig har Sametinget i perioden fremmet uttalelser vedrørende læreplanverket L-97 og L-97 Samisk.

2.2 Landrettigheter, mineralske ressurser og utmarkskommisjonens arbeid

Samerettsutvalget arbeider fortsatt med spørsmålet om samenes rett til land og vann. Imidlertid har samerettsutvalget i sitt arbeid til nå ikke satt inn tilstrekkelige ressurser til å utrede de gjeldende rettsoppfatningene, generelle rettsregler, generelle rettsforhold og beskrivelse av den faktiske bruken av land og vann i samiske områder (samiske sedvaner). Sametinget er derfor tilfreds med at et utvalg for å kartlegge de ovenfornevnte problemstillinger er nedsatt (sedvanerettsutvalget).

Minerallovutvalget har lagt frem sitt forslag til minerallov. Forslaget til ny minerallov griper sterkt inn i samiske rettigheter til land og vann og forslaget vil også komme i konflikt med de spørsmål som samerettsutvalget utreder. Sametinget behandler minerallovutvalgets innstilling i begynnelsen av 1997. Samerettsutvalget vil også fremlegge sin utredning om samiske rettigheter i Finnmark i begynnelsen av 1997.

Sametinget har igjen tatt opp prosessen i utmarkskommisjonen for Nordland og Troms. Utmarkskommisjonen fortsetter ved at stadig flere felter blir tatt opp til behandling. Dette skjer til tross for at Sametinget anser at prosessen er i strid med ILO-konvensjon 169, og at utmarkskommisjonen griper inn i rettighetssituasjonen før samerettsutvalgets mandat er oppfylt, og før det er etablert hensiktsmessige ordninger for å avgjøre rettskrav knyttet til samiske interesser. Det har dessuten vist seg at de samiske rettighetshavere har problemer med å få fremmet sine interesser i prosessen, f.eks. i Leigasfeltet. Dette går utover rettssikkerheten til samene i disse områdene.

2.3 Næringspolitikk

Handlingsplan for samiske kyst- og fjordstrøk

For Sametinget er det et hovedmål å bidra til sterke og levende lokalsamfunn med stabil bosetting og allsidig nærings- og samfunnsliv. Sametinget har i denne forbindelse funnet det nødvendig å utarbeide en handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder for perioden 1997-2001 (jf. sak 21/96). Gjennom handlingsplanen presenterer Sametinget nødvendige tiltak som vil bidra til å sikre og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv i samiske kyst- og fjordområder.

Sign: SS / RK

I prinsippet strekker det geografiske området for handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder seg fra Tysfjord i Nordland i sør og omfatter kyst- og fjordkommunene nordover til Grense Jakobselv. Gjennomføringen av planen er basert på bred medvirkning fra en rekke instanser både på lokalt, regionalt og sentralt nivå.

Samisk jordbruk

Landbruk er en sentral samisk primærnæring, og en viktig komponent i tradisjonell kombinasjonsdrift. Samisk jordbruk danner et materielt grunnlag for bosettingen i samiske områder.

Sametinget har fått utført et særskilt utredningsarbeid om samisk jordbruk og dets betydning for samisk samfunnsutvikling. Tinget har behandlet samiske jordbruksspørsmål i sak 10/96 "Samisk jordbruksplan".

Fiskerispørsmål

Sametinget har i forbindelse med utarbeidelse av en ny instruks for Reguleringsrådet vurdert dette å være et viktig organ for å fremme tingets syn i fiskerispørsmål overfor departementet. Rådet er også en viktig arena for debatt og gjensidig informasjon. Tinget oppnevner ett av rådets medlemmer. Sametinget forutsetter naturligvis at kontakten med departementets politiske ledelse forøvrig opprettholdes og utvikles.

Sametinget har avgitt høringsuttalelse på et forslag fra Fiskeridepartementet om ny organisering av ytre fiskerietater. Sametinget har tidligere vist til at det må etableres en forvaltning hvor det lokale nivå styrkes. Tinget har pekt på at fremtidig organisering av det ytre forvaltningsapparat må ses i lys av Sametingets fiskeripolitikk og de forvaltningsløsninger som tinget fremmer.

Reindriftsspørsmål

Den nye reindriftsloven ble vedtatt i Lagtinget i februar 1996. Etter en lang debatt er dermed noe av grunnlaget for en oppfølging av målene i stortingsmelding nr. 28 (1991-92), på plass. Sametinget vil gjennom utformingen av en egen plan for næringen, bidra til å gjenopprette reindriften som en positiv drivkraft i det samiske samfunn. Etter år med negativ fokusering, er det nå viktig å gi næringen vilkår til å utvikles, både kulturelt og materielt. Reintallet er de siste årene kraftig redusert, dels som følge av omstillingsprogrammet for indre Finnmark, men ikke minst på grunn av en naturlig bestandstilpasning på grunn av dårlig beitegrunnlag med påfølgende tap, og avgang på grunn av svak økonomi i næringen.

Sametinget har oppnevnt medlemmer til reindriftsstyret og områdestyrene, for den neste 4-årsperioden. Den rollen Sametinget nå får i forhold til den daglige reindriftsforvaltningen, gjør at tinget vil ta et sterkere ansvar for reindriften. Fra og med årets forhandlinger om ny reindriftsavtale, vil Sametinget være representert som observatør i statens forhandlingsdelegasjon.

Rovviltforvaltning og erstatningsspørsmål

I vedtaket om rovviltforvaltning og erstatningsspørsmål (sak 39/96) er tinget inneforstått med at det sikres en variert fauna som en naturlig del av et økologisk mangfold. Tinget har derfor forståelse for at forholdene tilpasses slik at det aksepteres en viss naturlig rovdyrbestand også i samiske områder.

Imidlertid vil Sametinget meget sterkt påpeke behovet for en forvaltning som sikrer og verner grunnlaget for husdyr- og tamreindrift. I samiske områder må derfor rovdyrbestanden holdes på et nivå slik at rovdyr ikke blir en trussel for samiske næringsinteresser og dermed en trussel for samiske lokalsamfunn i sin helhet.

Sign: SS / KL

Ved forvaltningen av de store rovdyr er det naturlig å se hele det samiske område under ett, både på norsk, svensk og finsk side. Sametinget vil ta dette opp med Sametingene i Sverige og Finland for komme frem til en felles strategi.

Næringskombinasjoner

Sametinget har i perioden 1991 til 1995 gjennomført en prøveordning med økonomisk støtte til utøvere av næringskombinasjoner i samiske bosettingsområder. Tinget har videreført denne som en fast støtteordning fordi den har vist seg å være godt tilpasset det tradisjonelle næring og kulturgrunnlaget i de samiske områdene. Tinget vedtok i sak 38/96 retningslinjer for en permanent ordning.

Styringsgruppen for kontakt med Nord-Norge

Sametinget ved Sametingspresidenten deltar i Styringsgruppe for kontakt med Nord-Norge. Gjennom vedtak, utredninger, utvalgsarbeid og i møter med ulike fagdepartement, har Sametinget fremmet næringspolitiske syn nettopp på de feltene som står i fokus for styringsgruppens arbeid. For Styringsgruppen er behovet for å utvikle og ivareta den næringsvirksomhet som utgjør det materielle grunnlaget for samisk kultur og identitet, en grunnpilar i arbeidet. Etter Sametingets syn må dette perspektivet gjenspeiles i strategidokumentet og målsettingene forankres i de konkrete tiltak som fremmes av gruppen.

2.4 Internasjonalt arbeid

FN's forslag til erklæring om urfolks rettigheter

Høsten 1996 ble det andre møtet avholdt i FNs arbeidsgruppe for utarbeidelse av et utkast til erklæring for urfolks rettigheter. Møtet foregikk i Genève.

Til tross for sterke oppfordringer fra Sametinget valgte Norges delegasjon også i år å holde en relativt lav profil under forhandlingene. Sametingspresidenten avholdt et møte med statsråd Godal forut for møtet i Genève, der man fikk en avtale om fundamentale spørsmål i erklæringen. Til tross for dette, og Godals løfte om at Norge ville ta føringen i prosessen, valgte Norge å avstå fra å kommentere disse spørsmålene. Nå ligger både Canada, Danmark og Finland langt foran Norge i konstruktivt arbeid i forhold til erklæringen.

FN-tiåret for verdens urfolk

1995-2004 er erklært som FNs tiår for verdens urfolk. I den sammenheng ble det utarbeidet en skisse til program for tiåret av en interdepartemental gruppe i den norske Regjering. Sametinget fremmet sitt syn på programmet i 1994. I likhet med svært mange andre saker har Regjeringen unnlatt å komme med noen konkret tilbakemelding på de utfordringer Sametinget fremmet i denne saken.

Sametinget har årlig bedt om midler til tiltak i tiåret. Da bevilgninger over statsbudsjettet og øremerkete overføringer er uteblitt, har Sametinget henvist alle søknader tilknyttet urfolkstiåret til ulike departementer. Dette er gjort med bakgrunn i kommunalministerens henstilling til andre departementer om å sette av midler til formålet, jfr. tildelingsbrev for 1996 til Sametinget. Departementene har ikke fulgt opp henstillingen. I 1997, som er det fjerde året i tiåret, er det ennå ikke satt av egne midler over statsbudsjettet til tiltak initiert av samene selv.

Sametinget har nylig igangsatt et arbeid for å samordne mål og tiltak for urfolkstiåret mellom sametingene i Sverige, Finland og Norge. Dette arbeidet ventes fullført i løpet av 1. kvartal 1997, og Sametinget forventer å få tilført midler fra statsbudsjettet til aktiviteter/tiltak i urfolkstiåret.

Sign: SS / PR

2.5 Samisk samarbeid over landegrensene

Samisk parlamentarisk råd

I 1996 ble det tredje møtet mellom styrene for de samiske folkevalgte organ avholdt. På møtet ble det blant annet besluttet å inngå en avtale mellom sametingene i Sverige, Finland og Norge om et parlamentarisk samarbeid gjennom etablering av Samisk parlamentarisk råd. Det skal utformes en konkret samarbeidsavtale mellom sametingene som undertegnes av tingenes ledere. Det vil også etableres et sekretariat for Samisk parlamentarisk råd. Sametingene arbeider nå for å finne finansiering av rådet.

Samekonvensjonen

Sametinget har vist tilfredshet med at de nordiske statene viser ønske og vilje til å videreføre arbeidet med en nordisk samekonvensjon. For Sametinget har det vært sentralt at sametingene i de tre land innehar en sentral rolle i arbeidet. Det videre arbeidet må bygge på det grunnlaget som allerede er utarbeidet av Samerådet.

EU's interreg II - program

Ut fra målsettingen om å styrke og videreutvikle samisk språk og kultur ut fra et helhetlig samisk perspektiv, har Sametinget vurdert EU's interreg-satsing som en god anledning til å få gjennomført nødvendige samiske grenseoverskridende tiltak og prosjekter.

Den samiske delen av programmet er inndelt i en næring og en kulturdel. Rammene for næringsdelen er på 3,6 mill. ECU, og kulturdelen på 1,2 mill. ECU. Samlet sett består sameprogrammet på 4,7 mill ECU. Leder av Sametinget i Sverige Ingvar Åhren er valgt til samenes representant i Overvåkningskomiteen. Det er også etablert en samisk interregional beslutningskomite bestående av seks personer, to fra hvert sameting.

Sametinget i Norge og Sverige har også bedt om at det etableres en særskilt samisk beslutningsgruppe for det sør-samiske interreg-programmet innom "Nordens grønne belte" (Nord- og Sør-Trøndelag og Jämtlands län). Organiseringen av denne delen er derfor ikke klarlagt. Det forventes at Sametingets forslag følges opp.

Barentssamarbeidet

Sametinget foretok i sak 12/96 en bred drøfting av Barentssamarbeidet. Sametinget har uttrykt sin bekymring for urfolkens rettigheter i den nåværende prosessen, der naturressursene i regionen er åpnet for utenlandske investeringer. Sametinget har gjennom Barentsregionarbeidet jobbet for å sikre urfolkens og urfolkssamfunnenes rettigheter til deres tradisjonelle områder og ressurser i regionen. Sametinget understreker at en sentral målsetting skal være å avklare og sikre urfolkens rettigheter til land og vann i området med tilhørende ressurser. Sametinget har igjen vist til en rekke tiltak for å styrke urfolksprofilen i arbeidet.

2.6 Samisk forskning og utdanning

Utredning om samisk forskning

I St.meld.nr.52 (1992-93), Om norsk samepolitikk, og St. meld.nr.36 (1992-93), Forskning for fellesskapet, ber Regjeringen Sametinget og Norges forskningsråd vurdere hvordan man skal gå fram for å skaffe den nødvendige kompetanse innen samisk forskning. Videre bes disse institusjonene peke ut hvilke områder som bør prioriteres innenfor samisk forskning.

Sign: SS / RA

Sametinget har i samarbeid med Norges Forskningsråd fått utarbeidet en utredning om samisk forskning. Utredningen vil bli behandlet i Sametinget i 1997. Her vil prinsipper og konkrete planer for fremtidig satsing innen samisk forskning bli fremmet.

Kartlegging av variasjon i arvestoffet hos den arktiske populasjonen

Sametinget har overfor Sosial- og helsedepartementet respondert på planene om et forskningsprosjekt hvor temaet er kartlegging av variasjon i arvestoffet hos den arktiske befolkningene samer, komi og nenets. Sametinget fant ikke å kunne tilrå at det gis samtykke til gjennomføringen fordi prosjektet ikke er innrettet på å løse et bestemt medisinsk spørsmål. Det finnes ikke tilstrekkelig garanti for at materialet ikke kan brukes på en utilsiktet måte senere. Sametingets standpunkt er i tråd med Samerådets vedtak.

Omstruktering av Sámi Instituhtta

Sametingsrådet har behandlet saken om omstruktering av Sámi Instituhtta. Sametinget har gitt uttrykk for en positiv holdning til at instituttets fremtidige virksomhet gjennomgås. Det er viktig at instituttet formes til å ivareta nye forskningspolitiske utfordringer i det samiske samfunn. Målsettingen med Sámi Instituhtta må være å styrke instituttets virksomhet i sin helhet. Det er derfor avgjørende at de økonomiske rammene for instituttet ikke svekkes. Samtidig har tinget sterkt poengtert at Sametingenes planer om etablering av et fellessekretariat for de samiske folkevalgte organ og finansiering av dette, ikke må føre til reduksjon av bevilgningen Nordisk Ministerråd bevilger til Sámi Instituhtta.

Samisk lærerutdanning

Sametinget har i sin uttalelse til NOU 1996:22 Lærerutdanning mellom krav og ideal påpekt manglende utredning om samisk lærerutdanning. Utredningen mangler bl. a. en historisk beskrivelse og analyse av dagens samiske lærerutdanning som grunnlag for det samiske samfunns fremtidige behov. Tinget har bedt Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet om å igangsette et eget utredningsarbeid vedrørende samisk lærerutdanning.

Ny opplæringslov/læreplaner

Samarbeidet mellom departementet, Samisk utdanningsråd og Sametinget i utarbeidelsen av viktige dokumenter vedrørende opplæringen av samiske elever i grunnskolen har fungert godt, og kan tjene som et eksempel på hvordan et samarbeid mellom departement og Sametinget kan foregå. Prinsippene i den nye opplæringsloven ventes i begynnelsen av 1997, og loven vil bli behandlet av Stortinget i vårsesjonen. De nye læreplanene for opplæring av samiske elever er under utforming.

Samisk utdanningsråd

Sametinget er fornøyd med at arbeidet med organiseringen av den samiske utdanningssektoren nå er satt igang, og ser fram til at Samisk utdanningsråd blir en del av sametingssystemet.

2.7 Sametingsvalget 1997

Sametinget har i en tidlig fase påbegynt planlegging av sametingsvalget 1997. Forberedelsene har foregått på flere plan hvor informasjon og tilrettelegging har vært sentralt. Regjeringen har høsten 1996 fremlagt proposisjon med endring av Sameloven der blandt annet kriteriene for innskriving i samemanntallet er justert. Det objektive kriteriet er utvidet til og med oldeforeldregenerasjonen med hensyn til samisk språk. Etterkommere av personer som allerede står i manntallet kan også innskrives. Kommunaldepartementet vil i løpet av januar 1997 endre valgglene i samsvar med de alminnelige regler blandt annet når det gjelder

Sign: SS / RS

poststemmegivning. Sametinget ser det som viktig at lovverket og reglene forøvrig klargjørest snarest, slik at valget kan planlegges grundig i en tidlig fase.

2.8 Helse- og sosialtjenester for den samiske befolkning

Helse- og sosialtjenester i Norge har i all hovedsak vært tilpasset majoritets-befolkningen og dets behov. Samisk språk og kulturforståelse har ikke blitt tatt nødvendig hensyn til i planlegging og utvikling av helsetilbudet. Det eksisterer derfor betydelige fremtidige utfordringer i utviklingen av et helhetlig helse- og sosialtilbud for det samiske folk. Fortsatt er det en rekke helse- og sosial tilbud som ikke er tilrettelagt tilfredsstillende for den samiske befolkning.

Sametinget har behandlet plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge, NOU 1995:6. Sametinget har oppnevnt en referansegruppe som skal ha ansvaret for oppfølging av planen i aktuelle stortingsmeldinger om ulike helse- og sosialtjenester. En videre oppfølging av planen vil være å opprette et prosjektstyre som skal ha ansvaret for å gjennomføre konkrete tiltak i henhold til planen. Sametinget har med stor tilfredshet merket seg at Stortinget har bedt om å få fremlagt en egen stortingsmelding om helse- og sosialtjenester for den samiske befolkning.

2.9 Samisk språkarbeid

Sámi giellalávdegoddi/Samisk språknemd/SGL

Sametinget har i sak 42/96 fremtidig organisering av Sámi giellalávdegoddi, vedtatt å inngå en avtale om samisk språksamarbeid mellom Sametinget i Sverige, Finland og Norge gjennom etablering av Samisk språknemd. Fra 1997 er Samisk språknemd fellesorganet for Sametingene. Samisk språknemd er det høyeste felles beslutningsorganet for samene i samisk språkarbeid.

Samisk språknemd har vært administrativt underlagt Samerådet siden opprettelsen i 1971, og har utført et meget viktig språkutviklings- og språknormeringsarbeid. To av de tre godkjente rettskrivninger i Norge for samisk er utarbeidet av nemnda og den tredje (sørsamisk) er gransket og anbefalt av nemnda som felles rettskrivningsnorm. Nemnda har arbeidet med terminologi, utgivelse av ordlister og grammatikk, språklovgivning og deltatt i det nordiske språkarbeidet. Det er viktig at det fellessamiske fundamentet styrkes i språkarbeidet og at det settes av midler til nemnden slik at den kan løse sine oppgaver. Språknemndas sekretariat har de senere år vært finansiert av Nordisk Ministerråd.

2.10 Utvidelse og sammenslåing av Mauken- og Blåtind skytefelt

Sametinget har avgitt uttalelse til Forsvarsdepartementets proposisjonsutkast vedrørende planene om sammenbinding og utvidelse av Mauken og Blåtind skytefelt. Etter Sametingets syn er proposisjonsutkastet overfladisk med hensyn til samiske interesser. Noen viktige problemstillinger er påpekt, men de samlede konsekvensene, spesielt overfor reindriften er kun i begrenset utstrekning problematisert. Det er uakseptabelt og uforsvarlig å gå inn for planene om sammenbinding og utvidelse av Mauken og Blåtind skytefelt på grunnlag av det materiale som foreligger i saken.

I uttalelsen fremheves også mangelen på helhetsvurdering av inngrepet i forhold til det samiske samfunnet, samisk kultur og norske folkerettslige forpliktelser. En sak som denne kan umulig behandles såvidt lempelig i forhold til det ansvar Norge har overfor samisk kultur. Inngrepet, slik det er beskrevet, anses som så vesentlig at en terskel vil overskrides.

Sign: SS / RN

2.11 Informasjonsstrategi for Sametinget

Samisk informasjonstjeneste

Sametingets informasjonsstrategi ble vedtatt i mai 1995 og danner grunnlaget for en kontinuerlig planlegging av tingets informasjonsvirksomhet. Strategiens første prioritet er å legge forholdene til rette for etablering av en offentlig samisk informasjonstjeneste. Sametinget har i 1996 igangsatt et arbeid med å definere den framtidige organiseringen mellom Sametinget og Samisk spesialbibliotek. En arbeidsgruppe vil innen første kvartal 1997 fremme et forslag til organisering på bakgrunn av definerte bibliotek- og informasjonsoppgaver. Etablering av en samisk informasjonstjeneste er et ledd i dette arbeidet.

Valginformasjon

Som oppfølging av informasjonsstrategien har Sametinget i 1996 vedtatt å gjennomføre en informasjonskampanje i forbindelse med sametingsvalget i 1997. Målet med kampanjen er økt oppslutning om samemantallet. Det er også et mål å få flere kvinner inn på Sametinget. Kampanjen gjennomføres i perioden februar 1997 til samemantallet lukkes for registrering før valget i 1997. Det er engasjert en kampanjeleder fra desember 1996 til planlegging og gjennomføring av kampanjen.

2.12 Kulturspørsmål

Kulturhus

Sametinget har i sak 23/96 behandlet Samlet plan for samisk kulturhus, utarbeidet av Samisk kulturråd. Sametinget valgte ut åtte samiske kulturinstitusjoner/sentra som nasjonale. For Sametinget er det viktig at tingets arbeid med samlet plan for samiske kulturhus gir resultater i form av oppgradering av eksisterende samiske kulturinstitusjoner/sentra, først og fremst de nasjonale, og på sikt etablering av nye kulturinstitusjoner/sentra. Sametinget har bedt Kulturdepartementet opprette et eget kulturhusfond som skal brukes til å realisere kulturhusplanen i henhold til Sametingets prioritering.

De nasjonale institusjonene skal sikres 100% statlig finansiering. Sametinget har prioritert å sikre finansiering av eksisterende drift ved de samiske kultursentra før nye kulturhusetableringer igangsettes.

Tilskudd til samiske kulturorganisasjoner - forskrifter

Sametinget har i sak 8/96 vedtatt retningslinjer for tilskudd til samiske kulturorganisasjoner. Tilskuddet kan tildeles samiske kulturorganisasjoner som fremmer de ulike kunstarter. Støtteordningen omfatter også organisasjoner som fremmer samisk idrett.

Sametinget vil forøvrig fortsette arbeidet med å få en egen bevilgning til samisk idrett og vil på nytt fremme konkret krav om dette når den bebudede organisasjonsplanen fra idrettsorganisasjonen er klar.

Samiske museer

Sametinget har fremmet en uttalelse til NOU 1996:7 Museum - mangfald, minne, møtestad. Sametinget har i sin uttalelse konstatert at det er behov for en nærmere gjennomgang av samisk museumsdrift på flere områder, eksempelvis museenes framtidige oppgaver og modell for funksjonsfordeling og finansiering. Behovet begrunnes i museumsutredningens manglende kultur- og rettighetspolitiske utgangspunkt, samt at foreslåtte modell ikke ivaretar

Sign: SS / K11

de hensyn som følger av statens forpliktelser overfor samene. Sametinget har bedt om en egen plan for samiske museer.

Samisk kunstsamling

Sametinget har både i behandlingen av samlet plan for samisk kulturhus, Sámi Dáiddačehpiid Searvi's utredning om samisk kunstmuseum og NOU 1996:7, gått inn for etablering av en nasjonal samling av samisk kunst ved Sámiid Vuorká-Dávvirat/De Samiske Samlinger. Sametinget har bedt Sámiid Vuorká-Dávvirat planlegge og forestå arbeidet med etableringen av kunstmuseum ved Sámiid Vuorká-Dávvirat.

Mediesaker

I 1996 har Sametinget uttalt seg til evalueringsrapport om støtteordningen til samisk presse og NOU 1996:12 Medieombud.

Sametingets mål med pressestøtteordningen er å tilrettelegge for et daglig samiskspråklig medietilbud, dvs. etablering av samisk språklig dagspresse. Daglig og variert samisk språklige avistilbud og utgivelser er derfor Sametingets høyeste prioritet, og at det samiskespråklige avistilbudet også omfatter tilbud på sør- og lulesamisk.

Sametinget støtter forslaget om å øke bevilgningene til samisk presse for 1997. Tinget forutsetter at bevilgningsøkningen utelukkende prioriteres til de samispråklige avisene. Sametinget går også inn for at det etableres fast støtteordning for periodiske samiske publikasjoner for samiske barne- og unge.

2.13 Samisk kvinneprojekt

Samisk kvinneprojekt kom i gang 1. januar 1996. Sametingets mål med Samisk kvinneprojekt er at samiske kvinners spesielle behov i samfunnsutviklingen skal bli ivaretatt og tatt hensyn til. Prosjektlederen er tillagt oppgaver av veiledende, initierende og koordinerende art. Hovedaktiviteten dette første året har vært å etablere prosjektet i det daglige virket til Sametinget. Det er pekt ut fire innsatsområder: 1. Sametingets integreringspolitikk. 2. Gode vilkår for kvinner i samiske lokalsamfunn. 3. Kvinner inn på Sametinget. 4. Det internasjonale ansvar.

Likestillingsseminar

Likestillingsseminaret 25. september 1996 var et ledd i Samisk kvinneprojekt. Det er utarbeidet rapport fra seminaret, med innleggene til foredragsholderne i forkortet form. Sentralt for seminaret var å få til en dialog mellom Sametinget og omgivelsene på spørsmål om kjønnsproblematikk og likestilling.

2.14 Rammebudsjettering

Sametinget har behandlet «Utredning om konsekvenser forbundet med overgang til større budsjettmessig frihet for Sametinget» hvor en eventuell overgang til rammebudsjettering for Sametinget er utredet. Rapporten konkluderer med at den beste måten å etablere en friere adgang for Sametinget til å prioritere og disponere over det budsjett Stortinget har vedtatt, er at hele bevilgningen til Sametinget, inkludert lønns- og driftsbudsjettet, stilles til Sametingets disposisjon under en 50-post. Dette gir Sametinget en friere stilling til å avgjøre hvordan bevilgningen skal fordeles mellom lønns- og driftsmidler og andre tilskudds- og overføringsordninger til den samiske befolkning.

Sametinget er bekymret for de mulige negative virkninger en overgang til rammebudsjettering kan ha, fordi sentrale myndigheter kan henvise alle budsjettkrav fra

Sign: SS / RN

samisk side til Sametinget uten å ta stilling til de behov som ligger bak kravene. Dersom dette blir konsekvensen, vil reformen være et tilbakeskritt. I dag er det ennå svært langt igjen til at det er opprettet ordninger, etablert institusjoner og utdannet fagfolk slik at en kan ha full trygghet for samisk språk, kultur og samfunnsliv virkelig kan bevares og utvikles.

Det kan ikke understrekes sterkt nok at selv om Sametinget forvalter midler til bevaring og utvikling av samisk kultur, betyr det ikke at andre organ sentrale, regionale og lokale kan fraskrive seg ansvar for samisk kultur og samfunnsliv.

Forutsetningen for å gå over til rammebudsjettering må derfor være følgende;

Det må etableres rutiner slik at Sametinget kan forhandle med sentrale politiske myndigheter om ansvars- og myndighetsfordelingen mellom Sametinget og Regjeringen i forhold til de ressursene som stilles til rådighet.

Andre forutsetninger for å innføre en ordning med rammebudsjettering for Sametinget må være;

1. Budsjett for Sametinget oppnår et volum som gjør det mulig å dekke de behov som finnes i samiske samfunn.
2. Det etableres en rett for Sametinget å kunne forhandle med sentrale politiske myndigheter om ansvars- og myndighetsfordeling mellom Sametinget og Regjeringen i forhold til de ressursene som stilles til rådighet.

2.15 Plan for nytt sametingsbygg i Kárášjohka - Karasjok

I forbindelse med planene for et sametingsbygg, ble det gjennomført en arkitektkonkurranse. En fagjury med representasjon fra Sametinget, Statsbygg og Norske Arkitekters Landsforbund vurderte 48 forslag. Arkitektene Stein Halvorsen og Christian Sundby fra Oslo vant konkurransen med utkastet 69,3° Nord. Vinnerutkastet vil bli realisert som sametingsbygg. Sametinget ser frem til at byggearbeidet starter snarest.

2.16 Ansettelse av direktør

Sametinget har ansatt Per Edvard Klemetsen som direktør på åremål for perioden 1996 - 2001

2.17 Konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven

Sametinget har avgitt høringsuttalelse til utkast til bestemmelse om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven. For Sametinget er det av sentral betydning for å sikre at hensynet til samiske interesser blir særskilt ivaretatt ved planlagte tiltak. Tinget ser det som nødvendig at samiske interesser omfattes av kriteriene for hvorvidt det skal iverksettes konsekvensutredning i henhold til plan- og bygningslovens bestemmelser, og foreslår på denne bakgrunn en ny bestemmelse i forskriftene - § 5 nr.6 - der samiske interesser særskilt understrekes som kriterie for krav om konsekvensutredning for vedlegg II-tiltak.

2.18 Annen virksomhet

Besøk og seminarer

HH Dalai Lama m/følge besøkte Sverige, Finland og Norge 25. - 27. mai 1996. Vertskapet var Sametingene i Sverige, Finland og Norge.

Sametinget har i 1996 arrangert to seminarer i forbindelse med Sametingets plenumsmøter: Likestillingsseminar 25. september 1996 og om forslag til ny minerallov, 27. november 1996

Sign: SS / R

Oppnevninger

Sametinget har i 1996 foretatt oppnevning til følgende styrer og utvalg:

- Motorferdsellovutvalg
- Samisk Barne- og ungdomsutvalg
- Arbeidsgruppe for FN's urfolkliår
- Sámi Vuorká-Dávvirat - De Samiske Samlinger
- Beaivváš Sámi Teáhter
- Rådgivende kontaktutvalg for Tysfjord - Hellemoområdet
- Bevillingsrådet for autoriserte samiske tolker
- Beslutningsgruppe for Interreg - Nordkalotten
- Koordingeringsutvalg for lokal forvaltning av de utnyttbare vilt- og fiskeressursene
- Nordisk Samisk Institutt
- Norges forskningsråds områdestyre
- Fagråd for urbefolkningsprogrammet (forslag)
- Reindrifststyret
- Områdestyret
- Reguleringsrådet
- Referansegruppe - plan for helse og sosialtjenester for den samiske befolkning
- Kretssamevalgstyrer for Sametingsvalget 1997
- Nord-Norsk infomasjonskontor

3. Sametingsrådets forvaltningsmessige oppgaver

3.1 Fordeling av tilskudd

Innen Sametingets virksomhet inngår det en rekke forvaltningsoppgaver. Alle ordninger som er lagt inn under Sametingets budsjettkapittel, kap. 503 i statsbudsjettet, er Sametingets forvaltningsansvar. For å kunne ivareta dette forvaltningsansvaret på en tilfredsstillende måte, har Sametinget utarbeidet en rekke forskrifter og retningslinjer for fordeling av midler over Sametingets budsjett.

Sametingsrådets forvaltningsmessige oppgaver i 1996 har vært fordeling av tilskudd til samiske organisasjoner (kr.2.600.000,-), fordeling av midler til gruppesekretærer i Sametinget (kr.850.000,-) samt "andre tiltak" (post 70.6, kr. 147.000,-).

3.2 Sametingets driftsregnskap 1996

Post	Betegnelse	Bevilgning	Regnskap*
01	Lønn og godtgjørelse	16,131,040	
11	Varer og tjenester	10,866,354	
Sum		26,997,394	

* Endelige regnskapstall vil foreligge senere fra Finansdepartementet.

Sign: SS / RO

4. Merknader til virksomheten i Sametingets underliggende råd

4.1 Generelt

Den forvaltningsmessige delen i Sametinget, hovedsaklig gjennom virksomheten i underliggende råd, har samlet sett fungert godt i 1996. Dette skyldes ikke minst kompetanse og profesjonalitet både på politisk og administrativt plan i rådene. Fra Sametinget vil en imidlertid stadig påpeke behovet for forbedringer i alle ledd i sametingssystemet. Dette gjelder både gjennom kompetanseøkning og effektivisering av virksomhetene.

Sametinget registrerer at det i underliggende råd utarbeides virksomhets- og strategiplaner for å planlegge fremtidig virksomhet på grunnlag av mål- og resultatstyring. I dette viktige arbeidet er det en utfordring å knytte planlagt virksomhet opp mot eksisterende planer i de øvrige ledd i sametingssystemet. For Sametinget er det avgjørende at virksomheten i de ulike råd skjer koordinert og samkjørt med øvrig virksomhet i tinget.

På administrativt nivå har Sametinget satt i gang en prosess for utarbeidelse av en sametingsplan for kommende planperiode. Her vil deltakelse fra de underliggende råd være sentralt. Sametingsplanen vil danne rammer og gi politiske signaler for underliggende råds virksomhet.

Et utvalg har i løpet av 1996 foretatt en gjennomgang av sametingssystemet med tanke på å forbedre og effektivisere Sametinget som organisasjon. Utvalgets arbeid vil bli behandlet i tinget tidlig i 1997. Dette vil kunne få betydelige konsekvenser for Sametingets underliggende råd, men vil i liten grad berøre den personellmessige siden.

4.2 Merknader til virksomheten i Samisk næringsråd

Sametinget registrerer stor aktivitet i Samisk næringsråd og en betydelig pågang av søknader til Samisk utviklingsfond. Sametinget er tilfreds med at støtteprofilen til Samisk næringsråd virker å være i tråd med Sametingets næringspolitikk.

Fondet bør ha muligheter til å spille en selvstendig og initierende rolle i det næringspolitiske arbeidet for å bidra til en bestemt samfunns- og næringsøkonomisk utvikling. Behovet for økning av fondets totale rammer er økt gjennom etablering av permanent støtteordning til næringskombinasjoner. Oppfølging av Sametingets handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder, krever ytterligere styrking av fondet.

Når Regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett for 1997 unnviker sitt ansvar for utviklingen i de samiske kyst- og fjordområdene, må Sametinget selv prioritere tiltak i disse områdene innenfor dagens budsjetttramme for Samisk utviklingsfond. Dette er også det første skritt i gjennomføringen av handlingsplanen for samiske kyst- og fjordområder.

Sametinget vil fortsatt arbeide for å styrke fondet bl.a ved å søke overføring av midler over fiskeri og jordbruksavtalen. En eventuell utvidelse av Samisk utviklingsfonds virkeområde i 1997 vil øke kapitalbehovet ytterligere.

Sametinget tar sikte på å utarbeide en samisk reiselivsplan i 1997. Her vil Samisk næringsråd og Samisk kulturminneråd være sentrale aktører i utarbeidelsen.

Sametinget merker seg behovet for økt saksbehandlerkapasitet i forbindelse med tilførsel av flere oppgaver til rådet, samt en eventuell utvidelse av fondets virkeområde. En stilling for å følge opp Handlingsplan for kyst- og fjordområder vil ventelig avhjelpe saksbehandlersituasjonen noe.

Sign:

Sametinget ser forøvrig frem med forventning til en permanent ordning med næringskombinasjoner, samt resultatet av arbeidet i kontaktutvalget for Nord-Norge og EU's interreg II satsing. Dette vil kunne gi en nødvendig styrking av kapital situasjonen for samisk næringsutvikling i sin helhet.

4.3 Merknader til virksomheten i Samisk språkråd

Samisk språkråd har ansvaret for utvikling og bevaring av samisk språk i Norge. Undersøkelsene som Samisk språkråd har foretatt i kommunene i forvaltningsområdet viser konkrete resultater av tospråklighetsmidlene i form av økt bruk av samisk språk i kommunene. Sametinget har i forbindelse med terminologiarbeid opprettet en midlertidig stilling i språkrådet som har ansvaret for drift av samisk orddatabank som skal inneholde dagens ordbøker og språkmateriale. Prosjektets varighet er tre år.

Samisk språkråd har i år arbeidet med endring av retningslinjer for tildelingen av statlige midler til tolketjeneste og tospråklighet i forvaltningsområdet. Sametinget har ved endring av retningslinjene i 1994 gitt anledning til å gi en del støtte til prosjekter også utenfor forvaltningsområdet. I 1996 ble det tildelt kr. 1.087.100,- til prosjekter som er gjennomført utenfor forvaltningsområdet. Midlene kan tildeles til ikke statlige offentlige organer som fremmer samisk språk. Enkelte støttmottakere har stilt spørsmål ved Sametingets og språkrådets rett til å stille krav etter retningslinjene og på grunnlag av de fullmakter som foreligger.

Samelovens språkbestemmelsene trådte i kraft i 1992. Dette har medført og medfører endringer i kommuner og andre statlige etater, når det gjelder bruken av samisk i offentlige organer. Samisk språkråd forvalter en bevilgning på kr. 16 650 000 til samisk tolketjeneste og tospråklighet. Det viser seg å være bred politisk enighet om å styrke språket, men realisering av satte mål synes å være vanskelig å oppnå uten spesielle virkemidler.

Fra høsten 1996 overtok Samisk språkråd forvaltningen av stipendet for samisk ungdom. Det er stor pågang av søkere. I 1996 ble det av rammen kr 850.000,- tildelt ca. kr 2.000,- pr. elev, og det kan stilles et spørsmålsteget om rammen i denne størrelsesorden kan stimulere samiske ungdom på videregående skole til å velge samisk som fag. Det er en målsetning for Sametinget å få etablert en stipendordning av en rimelig størrelse. Sametinget ser derfor nødvendigheten av å øke den totale rammen til stipendet.

Samisk språkråd har i 1996 opprettet en tolkeprøveordning for samiske tolker. Utvikling og realisering av denne ordningen og ulike tiltak i forbindelse med utviklingen av samisk språk krever betydelige menneskelige og økonomiske ressurser.

4.4 Merknader til virksomheten i Samisk kulturråd

Samisk kulturråd har i 1996 til sammen forvaltet en bevilgning på kr. 11 055 000 til samiske kulturformål, d.v.s samisk kulturfond, samisk forlagsdrift, samiske kulturhus, samiske kulturorganisasjoner og samiske barns oppvekstvilkår. I tillegg til å forestå forvaltningsoppgaver på vegne av Sametinget, er Samisk kulturråd også et fagpolitisk organ for Sametinget som kan komme med fagpolitiske uttalelser som berører samisk kultur, spesielt i forhold til de virkemidlene rådet forvalter.

Den positive oppblomstringen av samisk kultur synes å gi utslag i stor søknad til tingets ordninger til samisk kulturformål. På bakgrunn av denne økende og ønsket aktivitet, må kulturrådet sette snevre rammer for tildeling av støtte. Dette fondet mangler økte bevilgninger. Dette er svært uheldig, og kan på sikt få negative konsekvenser for samisk kulturutvikling. Dessverre har det ikke lyktes å øke rammene for ordningene.

Sign: SS / RI

Sametinget vil fortsatt arbeide aktivt for å styrke støtteordningene. Sametinget har foreslått en økning i kulturfondet, og vil fortsatt argumentere for dette synet. Like viktig er det å få økt rammen for driftstilskudd til samiske kultursentra. Innenfor eksisterende budsjetterammer er det ikke mulig å innlemme nye institusjoner, derfor må nye midler først tilføres tilskuddsordningen (jf. tingets vedtak i sak 23/96 Samlet plan for samiske kulturhus).

Sametinget er fornøyd med kulturrådets prioritering av barn og unge. Denne satsingen kan styrke barn og unges identitet og tilknytning til det samiske samfunnet. Sametinget ber Samisk kulturråd påse at samiske barn og unge fortsatt har samiskspråklig publikasjonstilbud i 1997, siden det foreløpig ikke har lyktes å få egne midler til dette formålet.

Sametinget vil i begynnelsen av 1997 revidere retningslinjene for fordeling av driftstilskudd til samiske forlag. En arbeidsgruppe med representasjon fra tinget, kulturrådet, utdanningsrådet og SÁLAS har gjennomgått de økonomiske virkemidlene til samisk bokproduksjon, og har bl.a fremmet forslag til fordeling av driftstilskuddet.

Sametinget er tilfreds med den støtteprofil Samisk kulturråd har lagt seg på ved fordeling av støtte til de ulike kulturformålene. Sametinget ber Samisk kulturråd prioritere tiltak for østsamene i kommende år.

4.5 Merknader til virksomheten i Samisk Kulturminneråd

Samisk kulturminneråd har som formål å verne samiske kulturminner og kulturmiljø for framtidige generasjoner på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur og identitet. Samisk kulturminneråd er derfor et viktig instrument for Sametinget i arbeidet med å sikre at den miljømessige kulturarven blir vernet, dokumentert og vedlikeholdt på en best mulig måte.

Sametinget merker seg at Samisk kulturminneråd har utvidet sin virksomhet mht. prosjektinitiativ og saksområder. Forutenom en omfattende aktivitet ved ivaretagelse av samiske kulturminneinteresser etter plan- og bygningsloven og kulturminneloven, har rådet gjort et grundig arbeid i forbindelse med genetisk forskning på samisk skjelettmateriale og fredning av Skoltebyen kulturminnevernområde i Neiden. Sametinget ser det også som positivt av kulturminnerådet vektlegger internasjonalt samarbeid i sitt arbeid. Sametinget forespeiler Samisk kulturminneråd et økt engasjement i plan og arealsaker. Plan- og bygningsloven er, i tillegg til kulturminneloven, et viktig redskap for å ivareta tingets interesser i arealsaker.

Sametinget merker seg behovet for å få utarbeidet en plan for samisk bygningsvern. Tinget ser nødvendigheten av at dette arbeidet kommer igang snarest og at forvaltning og vern av samiske bygninger organiseres på en tilfredsstillende måte. I dette ligger det åpenbart et behov for tilføring av ressurser til Samisk kulturminneråd.

I tråd med Sametingets vedtak bes Kulturminnerådet i samarbeid med andre relevante institusjoner sette i gang utredning av samisk museumsvirksomhet.

Sametinget tar sikte på å utarbeide en samisk reiselivsplan i 1997. Her vil Samisk kulturminneråd også være en sentral aktør i utarbeidelsen.

Forøvrig synes det nå å foreligge grunnlag for på evaluere nåværende lokalisering av forvaltningsapparatet innen kulturminnevernet.

Sign: SS / RP

5 Sametingets fremtidige utfordringer og muligheter

I. Retten til selvbestemmelse

Samene er et eget folk. Folkenes rett til selvbestemmelse er et internasjonalt anerkjent prinsipp, som FN's medlemsland er forpliktet til å fremme og beskytte. Samene i likhet med urfolk over hele verden har hevdet og vil hevde at retten til selvbestemmelse også gjelder verdens urfolk, og derfor må anerkjennes av verdenssamfunnet.

Danmark, Finland og Canada er stater som har gitt klare signaler om at de er villig til å anerkjenne urfolks rett til selvbestemmelse som prinsipielt utgangspunkt for arbeidet med en FN-erklæring om urfolks rettigheter. Norge har så langt unnlatt å ta stilling til dette spørsmålet.

Et folks rett til selvbestemmelse betyr for samene en kollektiv rett til å bestemme over egen fremtid på alle samfunnsområder. Denne retten medfører at det er samene selv som bestemmer hvilke samfunnsområder det samiske folk må ha styring, kontroll og forvaltning over.

Sametinget erkjenner det faktum at det innenfor staten Norge er to opprinnelige folk, samer og nordmenn. Gjennom historien har nordmenn og samer levd både adskilt og side om side. Dette er fakta som gjør at man i de fleste samiske områder ikke ensidig kan hevde en eksklusiv samisk rett til å bestemme over alt og alle. Det man derimot kan kreve er at man ikke ensidig ekskluderes fra all rett til å bestemme i disse områdene.

Av dette følger det at det bærende prinsipp i forholdet mellom samer og nordmenn må være at man forhandler seg fram til enighet og gjensidige avtaler mellom våre folks representative organer. Det må aksepteres at like lite som samene kan dominere nordmenn i ett og alt i hele det samiske bosettingsområdet, like lite kan nordmenn gjøre det motsatte. Det bør vurderes om grensegangen mellom ansvarsområder og innflytelse mellom samiske og norske myndigheter, kan løses gjennom reelle forhandlinger og avtaler.

Det materielle grunnlaget for samisk kulturutøvelse

Den norske stat har så langt anerkjent samene som en minoritet og et urfolk med et folkerettslig krav på særlig kulturvern. Dette er også nedfelt i internasjonale avtaler og internrettslige forordninger. Sentralt i dette avtaleverket finner en sameparagrafen i Grunnloven (§110 A), sameloven, ILO-konvensjonen nr. 169 Om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater og Artikkel 27. i FN-konvensjonen Om sivile og politiske rettigheter fra 1966.

Gjennom internrettslige regler og folkerettslige avtaler har nasjonalstaten ansvar for at samisk kultur skal ivaretas og utvikles. Dette med utgangspunkt i et fundamentalt grunnsyn om at et folks rett til kulturutøvelse er en av de fundamentale menneskerettighetene. Denne rettsplikten omfatter også sikring av det *materielle* grunnlaget for kulturen. Både Regjering og Storting har bl.a. i denne sammenheng sluttet seg til daværende professor Carsten Smiths konklusjoner i en utredning for Fiskeridepartementet i 1990 om at fiske som en viktig del av den samiske befolkningens næringsgrunnlag, hører til det materielle kulturgrunnlaget som myndighetene er forpliktet til å gi et rettsvern.

Sametinget vil videre vise til Artikkel 27 i FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1966. Kulturbegrepet i artikkelen omfatter den ideelle kultur, kulturelle ytringsformer som språk, musikk, litteratur. Kulturbegrepet omfatter også de materielle forutsetningene for kulturen. Artikkelen ikke bare sikrer et vern for samisk kultur i snever forstand, men omfatter også materielle forutsetninger for å bevare og styrke samisk kultur generelt. Dette er ytterligere styrket ved Norges ratifisering av ILO-konvensjonen.

Sign: SS / PA

I 1997 vil Samerettsutvalgets innstilling om retten til, og forvaltningen av land og vann i Finnmark legges frem. Dette innebærer at man vil se starten på en svært sentral debatt om hvordan også Sametingets rolle i forhold til ressursforvaltning og arealplanlegging vil bli. Samtidig ligger det en klar utfordring til de ulike politiske aktørene som skal inn i prosessen mot en sluttbehandling av innstillingen. Sametinget frykter at myter, desinformasjon og skremselspropaganda blir sentrale elementer i denne prosessen, og ser derfor store utfordringer for sentrale aktører i å ta sitt ansvar med å sikre at den forestående debatten får et mest mulig saklig grunnlag. I dette ligger også behovet for en høringsrunde med et tidsperspektiv som sikrer en forsvarlig gjennomgang. Høringstiden bør derfor settes til 2,5 år.

Sametinget ser frem til at også andre områder enn Finnmark utredes for å klargjøre samiske rettigheter til områdene.

Spørsmålet om retten til land og vann har etter Sametingets oppfatning to hovedelementer. Det ene er en grunnleggende respekt og aksept for at de kollektive samiske rettigheter til områdene som helt frem til i dag har vært i samisk bruk og hevd, danner et selvstendig rettighetsgrunnlag som må uttrykkes i lovs form. Det andre er hvordan disse rettighetene skal inngå i en fremtidig forvaltning som både viser respekt for den samiske kultur og ivaretar de behov områdets totale befolkning har, uavhengig av etnisk tilhørighet.

Sametingets grunnsyn er imidlertid at områdets ressurser både over og under jorden tilhører det samiske folk. Denne formulering uttrykker også Sametingets grunnleggende holdning til forvaltning av ressursene i samiske områder. I dag opptrer staten på det samiske folks vegne i sin forvaltning av samiske områder. Fra samisk side har det aldri vært tvil om at tradisjonell samisk eiendomsrett fortsatt er i hevd. Spørsmålet om retten til land og vann handler derfor dyppest sett om det materielle grunnlaget for bevaring og utvikling av samisk kultur i vid forstand. Sikring av det materielle grunnlaget er derfor en sentral stolpe i det samlede samiske rettsgrunnlaget i tillegg til politiske og kulturelle rettigheter.

Spørsmålet om landrettigheter og endring av rettstilstand knyttet til problemstillingen om samiske rettigheter, danner unike utfordringer for demokratiske samfunn i positiv forstand.

Norsk og internasjonal rettsutvikling

Den internasjonale rettsutviklingen om forholdet til etniske minoriteter og urbefolkninger må være sentral i utformingen av myndighetenes samepolitiske tiltak. Statsmyndighetenes ansvar omfatter å legge forholdene til rette for at samene får de nødvendige virkemidlene til selv å sikre og videreutvikle sin kultur på egne premisser. Samene må derfor ha kontroll i spørsmål av betydning for den samiske kulturs stilling. Spesielt omfatter dette de rammebetingelsene myndighetene setter for samisk kulturutøvelse til enhver tid. Et vesentlig moment i denne sammenheng er at begrepet kultur skal forstås slik at det også omfatter de materielle forutsetningene for kulturen.

Det er viktig å understreke at prinsipielle målformuleringer fordrer systematisk og løpende gjennomgang av både lover og administrative forordninger for å få utviklet en konkret politikk og forvaltningsutøvelse som harmonerer med målsettingene. Det er nå vesentlig å få fastlagt, på rettsvitenskapelig måte, de praktiske konsekvenser som allerede følger av de vedtatte prinsipper. I dag er det ofte lite samsvar mellom Stortingets og Regjeringens uttalte politikk og forvaltningens praksis. Med et manglende lovgrunnlag, eller et lovgrunnlag som ikke bygger på de nye prinsippene i statens samepolitikk, er det vanskelig å nå frem med samiske interesser og samisk rettsoppfatning. Sametinget har bedt om en gjennomgang av sentrale og aktuelle lover med sikte på å sikre en forvaltningspraksis som harmonerer med myndighetenes overordnede grunnlag og målsettinger i samepolitikken. Kommunalkomiteen har lagt vekt på dette i Innstilling S.nr. 116 (1993-94) s. 9 der komiteen ber Regjeringen fortløpende vurdere lovgivning vedrørende samiske rettsforhold og foreta revisjon av enkelt lover når dette er nødvendig.

Sign: SS / Ru

Samtidig med at en sikrer at nasjonale rettsregler gis effektivitet, ser Sametinget nødvendigheten av at de folkerettslige regler som Norge er bundet av og som har betydning for samenes rettslige stilling, anses som norsk rett. Sametinget ser i denne forbindelse et behov for at det internrettslige grunnlaget oppdateres i forhold til nåværende rettsutvikling innen minoritets og urfolksspørsmål. Det betyr at Lov om Sametinget og samenes rettsstilling (Sameloven) revideres og oppdateres i takt med gjeldende internasjonale utvikling. Sameloven er sådan et steg i en suksessiv lovgivningsprosess, og må endres i takt med den øvrige utviklingen.

Sametinget vil bl.a vise til Sameloven i Finland hvor det er nedfelt en forhandlingsplikt mellom nasjonalstaten og samene som urfolk. Myndighetene er forpliktet til å forhandle med Sametinget i alle omfattende og viktige saker som direkte eller særskilt kan berøre samene som urfolk. Denne plikten omfatter mer enn ren konsultasjon, da en også har plikt til å søke en løsning via forhandlinger med Sametinget. Dette er et forhold som også bør tas med i det norske lovverket, for å ivareta et mer konsekvent utgangspunkt i det at samene er et eget folk.

For Sametinget som folkevalgt organ ligger det i denne utviklingen at tinget får en mer selvstendig status. Sametingets konsitusjonelle rolle må på denne måten avklares nærmere, gjennom en klargjøring av ansvarsforholdet mellom Sametinget og statsmaktene. Uten en klar rollefordeling vil det stadig eksistere unødvendige gråsoner med hensyn til plassering av ansvar for politikktutøvelse og forvaltning.

II. Praktiske konsekvenser

Innledning

Med utgangspunkt i at samene er et folk og den derav følgende retten til selvbestemmelse, skal folket gjennom Sametinget som det høyeste samepolitiske organ utforme sin politikk. Denne politikken har Sametinget gjennom en rekke vedtak, innspill og henstillinger presentert siden opprettelsen i 1989. Sametinget har kun i begrenset grad fått gjennomslag for sine synspunkter. Fra nasjonalstatens side har en derfor ikke, på tross av vedtatte prinsipper, fulgt opp egne forpliktelser i den grad Sametinget ser det nødvendig.

Norge er et velutviklet land når det gjelder materiell velferd og utvikling av norsk kultur. Den norske samfunnsutviklingen har spesielt i etterkrigstiden stått overfor en omfattende utbygging på de fleste samfunnsområder. Det norske samfunn har derfor opplevd en utbygging av velferdstaten hvor økning av det offentlige engasjement har vært sentral. Nå ser en derimot tendensen til at utbygging av velferdsstaten står overfor en dyp endring i utbyggingstakten. Statens engasjement på en rekke sentrale samfunnsområder er under revurdering. Staten står derfor overfor en nykonstituering hvor innstramming av offentlige budsjetter er en av følgene.

Som et resultat av en forsømmelse fra statenes side over lengre tid, står det samiske samfunn derimot overfor en nylig påbegynt utbyggingen av tilbudet innen sentrale samfunnsområder. En står overfor en rekke utfordringer hvor utbygging av elementære samiske velferdstilbud står sentralt. Behovet for midler og ressurser til utbyggingen av det samiske samfunn er derfor meget stort og omfattende. Utviklingen av det samiske samfunn må derfor ikke rammes av den nedskjæring eller stagnasjon som gjelder øvrige offentlige budsjetter.

De midler som bør stilles til disposisjon for samisk samfunnsutvikling er ikke av et slikt omfang som vil påvirke utviklingen i norsk økonomi. Det eksisterer derfor ikke økonomiske argumenter mot å bidra til tilfredsstillende rammevilkår for sikring og utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv. Det som gjenstår er derfor politisk vilje til konkret oppfølging av de kapitalbehov det samiske samfunn innehar.

Sign: SS / RA

Generelle krav til statsmyndighetene

Urfolksrett og lovverket

Sametinget har på flere samfunnsområder pekt på forhold som må gjennomføres for å sikre samisk kultur, språk og samfunnsliv. Samtidig med dette har tinget også gått i mot forslag fra sentrale myndigheters side på en rekke områder. Sametinget vil derfor igjen peke på vesentlige konkrete sider og politiske veivalg som er vesentlige for utviklingen av det samiske samfunn i fremtiden.

Sametinget ser behovet for at sentrale statlige myndigheter foretar en avklaring på en rekke sentrale områder som følger av Norges ratifisering av ILO-konvensjonen. Sametinget har tidligere pekt på områder hvor den norske stat ikke er på linje med bestemmelsene og ånden som ligger til grunn for konvensjonen. Ved behandlingen av Samerettsutvalgets innstilling vil det være naturlig å gi en grundig redegjørelse for hvordan forpliktelsene i konvensjonen skal oppfylles. Dette bør igjen nedfelles i Sameloven og det øvrige lov- og regelverk. Staten må innstille saker hvor det er et konfliktpotensiale i forhold til samiske interesser, til hensiktsmessige ordninger er etablert i nasjonal rettsorden som berører samiske spørsmål, spesielt kan nevnes Utmarkskommisjonen for Nordland og Troms.

Sametinget har på en rekke områder pekt på behovet for overføring av ytterligere myndighet til Sametinget. I dette ligger det også overføring av økte økonomiske midler i takt med utviklingen av Sametinget og dermed større finansiell frihet. Tinget mener det bør gjennomføres særskilte forhandlinger mellom staten og Sametinget om de årlige rammene for tingets virksomhet.

Informasjon

Sametinget vil i tiden fremover styrke arbeidet med informasjon, både om samiske samfunnsforhold generelt og om Sametingets virksomhet. I begynnelsen av den nye valgperioden skal informasjonsstrategien opp til behandling i tinget for tilbakeblikk (evaluering) og oppdatering. Ønsket er at det norske utdanningssystemet med det nye læreplanverket på sikt dekker noe av det informasjonsbehovet det norske samfunnet etterspør om samiske samfunnsforhold, og slik gi tinget mulighet til å konsentrere sin informasjonsvirksomhet om egendefinerte målgrupper.

Sametingets utfordring er å finne fram til måter å kommunisere med målgruppene på som kan kategoriseres som dialog. For tingets del kan det gi best resultat å satse på den muntlige tradisjonen som samisk kultur bygger på og utvide betydningen, dvs. i større grad satse på personlig kontakt med målgruppene. Dette er også utgangspunktet for valginformasjonskampanjen i 1997, som på en måte vil være et prøveprosjekt for denne måten å informere (kommunisere) på.

Media

Media spiller en sentral rolle i ethvert demokratisk samfunn. For å kunne realisere Sametingets mål om et daglig samiskspråklig medietilbud, vil tinget ta initiativ til at det i 1997 igangsettes et arbeid med en samisk medieplan. Hensikten er å få en helhetlig gjennomgang av den samiske mediesituasjonen. Planen bør også inneholde kartlegging og drøfting av de problemene og utfordringene samisk media i dag står overfor, både mht. rammebetingelser som finansiering og marked, eierstruktur, etikk etc.

Initiativet til - og arbeidet med en egen medieplan skal imidlertid ikke være til hinder for en overføring av forvaltningen av støtteordningen til samisk presse til Sametinget. Dette er et ledd i sentrale myndigheters og Sametingets ønske om økt samisk selvbestemmelse. Det er nødvendig med ytterligere økning i bevilgningene til samiskspråklig presse (aviser).

Sign: SS / RN

Sametinget vil også arbeide for at det opprettholdes et samisk medietilbud til barn og unge, gjennom at periodiske samiske publikasjoner sikres fast støtteordning.

Språk/kultur

I følge ILO-konvensjonen plikter statens myndigheter å yte tilfredstillende økonomiske ressurser slik at samene selv gis muligheter for bevaring og utvikling av språket. Det samiske språket er i en særlig vanskelig og presset situasjon. Dersom det skal revitaliseres og utvikles positivt framover, er det behov for en langt større satsning enn tidligere gjennom både faglige og økonomiske ressurser.

Sametinget har vedtatt språkplaner for sør- og lulesamisk og Ofoten/Sør-Troms områder. I Sametingets plenum er det meldt inn behov for lignende planer og tiltak fra flere områder langs kysten som indikerer behov for språklige revitaliseringstiltak i kyst- og fjordområder fra Varanger til Tysfjord. Det vises også i denne forbindelse til Sametingets handlingplan for samiske kyst- og fjordstrøk.

Reelle muligheter og frihet til kulturytringer er en selvsagt rettighet for enhver nasjon og for ethvert folk. Kulturvernet har høy status i alt internasjonalt arbeid. Utviklingen av samisk kultur er som for andre kulturer avhengig av at den utvikles på egne premisser. Det er samene selv som må stå for utøvelsen og utviklingen. Myndighetenes forpliktelse er å legge forholdene til rette for kulturutøvelse.

For Sametinget er det derfor et overordnet mål å sikre at det samiske folk har reelle muligheter for samisk kulturutøvelse. Det er av stor betydning å skape og sørge for at det eksisterer arenaer, både offentlige og private, i de samiske samfunnene for kulturutøvelsen. Samiske kulturinstitusjoner og kultursentra er viktige eksempler på slike offentlige arenaer. Samenes behov for egne kulturinstitusjoner omfatter både de rent tematiske institusjonene som teater, museum, bibliotek på den ene siden og flerbrukshus og samlingssteder på den andre siden. Begge kategoriene er viktig for utviklingen av samisk kultur. Sametinget ber sentrale myndigheter følge opp tingets arbeid med samlet plan for samiske kulturhus og tingets prioriteringer.

Sametinget er tilfreds med Nordland- og Troms fylkeskommunes engasjement for å lokalisere underkontor for kulturminnevernet til samiske områder som Árran i Tysfjord og Ája i Kåfjord. Dette er i tråd med Sametingets vedtak. Sametinget vil peke på at 1997 er markeringsår for kulturminnevernet, og forventer at lokaliseringen som tinget har vedtatt blir fulgt opp som et tiltak i markeringsåret.

Samiske barn og unge - utdanning

Samiske barn og unge er vår kulturs fremtid. Sametinget vil arbeide for gode oppvekstvilkår tuftet på samisk kultur, både gjennom utdanningsinstitusjonene og i fritiden. Dette gjelder primært tingets ønske om større samisk selvbestemmelse i barne- og ungdomspolitikken, spesielt undervisningssektoren, men også for å bidra til at barn og unge har ordninger og tilbud basert på egen kultur og eget språk, f.eks. fritidsaktiviteter tilknyttet idrett, bøker, tidsskrifter etc. og samisk ungdomsorganisering.

Sametingets utdanningspolitiske målsetting er å utvikle et samisk utdannings- og opplæringssystem som bidrar til å formalisere, utvikle og tilpasse det samiske samfunns kunnskaper, ferdigheter, holdninger, normer og verdier.

Det samiske samfunn er inne i en rask utviklings- og endringsprosess. Dette krever kompetanse på en rekke samfunnsområder. Det er derfor en enorm utfordring å skaffe kompetente personellressurser, i hovedsak samiskpråklige ressurser for det fremtidige samiske samfunn. Å utvikle gode samiske utdanningstilbud for barn og ungdom er i denne

Sign: SS / Rea

sammenheng sentralt. Sametinget ser derfor på utdanningssiden som en av de viktigste områdene for å kunne arbeide mot måloppnåelse for Sametingets overordnede målsetting.

Sametinget har ved flere anledninger krevd individuell rett til opplæring i og på samisk og i den samiske kulturarven. Stortingets behandling av NOU 1995:18 Ny lovgivning om opplæring, må nødvendigvis gi en slik rett for å kunne oppfylle ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 27, 28 og 29. Sametinget har bedt om at retten til undervisning i og på samisk lovfestes, og at Sametinget får fastsette det samiske planverket for opplæring av samiske elever.

Artikkel 27 legger klare føringer for hvilken myndighet Sametinget skal ha når det gjelder utformingen av opplæringstilbudet for den samiske befolkning. Dette vil for eksempel si at læreplaner må utvikles i samarbeid med Sametinget, og at tinget må ha myndighet til å godkjenne disse, etter at departementet har fastsatt en minstestandard.

Sametinget ønsker også å overta forvaltningen av det særskilte tilskuddet til samiske barnehager. Utgangspunkt er at det er viktig å samordne tilgjengelige økonomiske virkemidler i arbeidet for å styrke samisk språk, og innsatsen må settes inn i barnehagene. I dag kan i realiteten alle barnehager få tilskuddet som tidligere bare tilfalt klart definerte samiske barnehager. Sametinget vil at tilskuddet skal brukes til å styrke samisk språk og at de faktiske samiskspråklige barnehagene får kompensert sine utgifter.

Samisk helse- og sosialtjeneste

Tidligere tiders nedprioriteringer og forsømmelser av behovene til den samiske befolkning innen helse- og sosialtjenesten nødvendiggjør et krafttak på området. For å sikre målsettingen om et likeverdig tilbud til den samiske befolkning, må det avsettes betydelige midler til konkret oppfølging av arbeidet og oppgavene som er skissert i utredningen Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge (NOU 1995:6). Sametinget har bedt om å få midler slik at et prosjektstyre kan nedsettes til koordinering, prioritering og gjennomføring av aktuelle tiltak.

Kvinnepolitiske mål

Gjennom samisk kvinneprosjekt er fire innsatsområder pekt ut som sentrale arbeidsfelt for Sametinget. Dette gjelder full integrering av likestilling og kjønnsperspektiv i Sametingets politikkutforming og forvaltning, etablere gode vilkår for kvinner i samiske lokalsamfunn, sikre høy kvinneandel i Sametinget og ivaretaking av kvinnepolitiske mål i det internasjonale urfolksarbeidet.

Konvensjonen om biologisk mangfold

Norge er et av de landene som har ratifisert FN's konvensjonen om biologisk mangfold. Konvensjonens artikler 8j og (10c(d)) har en spesiell betydning for urfolk. Artikkel 8(j) gjelder bevaring av urbefolknings- og lokalsamfunnenes kunnskaper og innovasjoner av betydning for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, samt å sikre en rimelig fordeling av fordelene som følger ved utbyttelsen av slike kunnskaper og innovasjoner.

Forventningen fra Sametingets side mh.t. denne konvensjonen er at innholdet innkorporeres i norsk lovgivning og at konvensjonens innhold får en positiv effekt for den samiske befolkningen. I oppfølgingsfasen av Art. 8(j) bør den samiske befolkningen i størst mulig grad tas med.

Barentssamarbeidet

Sametinget har uttrykt sin bekymring for urfolkenes rettigheter der tilgangen til naturressursene i Barentsregionen er åpnet for utenlandske investeringer. Et hovedmål for

Sign: SS / RH

ivaretagelsen av urfolkens rettigheter må være å virkeliggjøre Rio-konferansens prinsipper (UNCED 1992) og prinsippene i ILO-konvensjon nr. 169.

Sametinget vil framheve urfolkssamarbeidet som den tredje dimensjon i Barentssamarbeidet i tillegg til det sentrale og regionale nivå. Tinget vil derfor gjenta sitt prinsipielle standpunkt om at det må opprettes et eget urfolksråd. Sametinget etterlyser med dette Regjeringens og Stortingets syn på spørsmålet. Inntil dette skjer, mener Sametinget at det er behov for å ruste opp Urfolksutvalget ressursmessig slik at utvalget skal kunne ivareta sin rådgivende rolle både overfor Regionrådet og Barentsrådet.

Sametinget vil sterkt peke på behovet for økte midler til gjennomføring av urfolksprosjektene i Barentsprogrammet utover de 4 millioner som bevilges.

Sametinget beklager å måtte konstatere at de utfordringer som påpekes innenfor urfolksområdet i St. meld. nr. 42 (1992-93) ikke er fulgt opp i Handlingsprogrammet for Øst-Europa 1992-96 (jf. St. meld. nr. 47 (1994-95)). Her er urfolkstiltakene nærmest fraværende med hensyn til gjennomførte og pågående prosjekter. Det er videre behov for sammenlignende studier av etnopolitiske forhold i regionen, hvilke konsekvenser nasjonalstatens politikk har overfor urfolk og etniske minoriteter, og disses ressursmessige situasjon og forvaltningen av lokale naturressurser.

Sametinget mener videre at de utfordringer som nevnes i St. meld. nr. 42 (1992-93) innen urfolksområdet som aktuelle FOU-prosjekter (jf. punkt 3.4.2.5 s. 51), også er høyst relevante og aktuelle som politikkområder for urfolkssamarbeidet i Barentsregionen. Denne politikktutviklingen må etter Sametingets mening skje i planmessige former i form av et eget urfolkspolitisk program for Barentsregionen, slik Det regionale urfolksutvalget har foreslått i Barentsprogrammet 1996, punkt 5.3.4.

Sametinget ber derfor de sentrale myndigheter å utarbeide en egen stortingsmelding om Norges politikk i Barentssamarbeidet og nordområdene forøvrig, der de utfordringer Sametinget har vist til på det urfolkspolitiske området vurderes.

Samisk næringsutvikling

En rask omgripende endringsprosess stiller stadig samene over for nye spørsmål. I det norske samfunn skjer det en utvikling med økonomisk internasjonalisering og rasjonalisering. Vi finner en generell moderniseringsprosess med omlegging i retning av markedstilpassede løsninger innen de fleste felt, noe som igjen tyder på mindre statlige overføringer til fiske- og jordbrukssiden. Dette medfører en stadig større utfordring for Sametinget. En ser tendensene til at utviklingen på nasjonalt plan mer og mer kommer på "kollisjonskurs" med den næringspolitikk Sametinget fører.

Sametinget vil derfor påpeke en rekke sentrale problemstillinger og forslag til tiltak på næringsssiden som Sametinget har fremmet;

Handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder

Sametinget har ved flere anledninger pekt på behovet for en målrettet innsats for å styrke samisk identitet, språk, kultur, næringer og samfunnsliv i kyst- og fjordområder. Mange sjøsamiske lokalsamfunn er inne i en negativ utvikling og det er nødvendig med en betydelig sterkere offentlig satsning for å avhjelpe situasjonen.

Beklageligvis har Regjeringen ikke fulgt opp de merknader Stortingets kommunal- og miljøvernkomite tidligere har fremmet, hvor behovet for en mer målrettet og systematisk offentlig innsats i form av aksjonsplaner for de sjøsamiske områder er blitt understreket. Kommunaldepartementet har vist til at næringskombinasjonsutredningen NOU 1988:42, skulle følges opp "av en plan over aktuelle tiltak for kyst- og fjordområder med samisk

Sign: SS / RR

befolkning". I mangel på initiativ fra Regjeringen har tinget funnet det nødvendig selv å sette igang et slikt planarbeide.

Sametingets vedtatte handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder er basert på bred medvirkning fra kommuner, fylksekommuner og andre parter. Tinget vil sterkt påpeke behovet for et bredt og positivt samarbeid både i plan- og gjennomføringsfasen. For Sametinget vil fremtidig virksomhet omfatte en betydelig offensiv satsing på næringsutvikling, språk og kulturtiltak. Det er helt avgjørende at Sametinget tilføres økonomiske midler til gjennomføring av planen og at forsøksordningene for forvaltning av kyst- og fjordsystemer kan igangsettes. I tillegg må ulike organer på lokalt, regionalt og sentralt nivå bidra med å få gjennomført planen.

Samisk jordbruk

Landbruket er en del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Jordbruket er således av vital betydning for Sametingets målsetting om sterke levende samiske samfunn med stabil bosetting og allsidig nærings- og samfunnsliv. Samlet sett kan samisk jordbruk betegnes å bestå av en særegen driftsform under harde klimatiske forhold hvor smådrift og kombinasjonsutøvelse står sentralt.

Samisk jordbruksplan for samiske bosettingsområder fremmer en rekke sentrale utfordringer og problemstillinger for samisk jordbruk i fremtiden. Sametinget vil utforme og foreslå gjennomføring av en egen landbrukspolitikk, gjennom at det etableres en landbrukspolitisk sone for samiske bosettingsområder. Sonen vil skape langsiktige oversiktlige og stabile rammevilkår for næringen.

Sametinget må på kort sikt oppnå reell innflytelse både på utformingen av den nasjonale landbrukspolitikken, og forvaltningen av forskjellige virkemidler. Dette kan skje gjennom følgende tiltak:

- Sametinget trekkes inn i det årlige jordbruksavtalesystemet
- Sametinget får representasjon i styret, råd o.l. på nasjonalt og regionalt nivå av sentral betydning for utviklingen av landbruksnæringen, som f.eks. styret i Statens Landbruksbank, Fylkeslandbruksstyrene o.l.
- Rammevilkårene for kombinasjonstilpasninger må styrkes, blant annet ved en egen næringskombinasjonsavtale.
- Det bør stilles midler til Sametingets rådighet over jordbruksavtalen slik at Sametinget kan føre en egen politikk for det samiske jordbruket som et supplement til den statlige landbrukspolitikken som føres.
- Samiske "referansebruk" må bli et grunnlag for jordbruksforhandlingene.

Et vesentlig forhold som i tillegg må endres er at kun eneyrkebruk skal kunne få finansieringsstøtte til tradisjonell bruksutbygging. Denne bestemmelsen (75% regelen) må det gjøres unntak for hva gjelder jordbruket i de samiske områdene.

Norges folkerettslige og internrettslige forpliktelser samt overordnede samepolitiske prinsipper, må legges til grunn for mål, virkemidler og tiltak. I det videre arbeidet er det viktig at Sametinget sammen med sentrale landbruksmyndigheter snarest konkretiserer mål, virkemidler og tiltak for å sikre at samisk jordbruk ivaretas som materielt grunnlag for samisk kultur. I dette ligger vurdering av ulike ordninger som kan utvikle Sametinget til en sentral landbrukspolitisk aktør i fremtiden.

Samisk utviklingsfond

Evalueringsrapport om fondets virksomhet (NIBR, 1993) understreker fondets betydning som et supplement og et reelt alternativ til andre nærings- og distriktspolitisk virkemidler. Samtidig

Sign: SS / RK

anses fondets særegne samiske nærings- og kulturprofil å være i tråd med intensjonene for opprettelsen av fondet i 1975.

Sametinget har over en årrekke bedt om at overføringene til Samisk utviklingsfond styrkes betraktelig. Søknadsmengden til fondet og en rekke ønsker fra områder og kommuner i samiske bosettingsområder om å bli omfattet av fondets virkeområde, tilsier at behovet stadig er økende.

Det er viktig at fondet har ressurser til å initiere en samisk næringsutvikling som er tilpasset både natur- og kulturgrunnlaget i de samiske områdene. Sametinget ser mulighet for at fondets kapitaltilgang kan styrkes ved overføring av midler fra jordbruksforhandlingene og fiskeriavtalen på linje med de midler som fondet i dag får tilført over reindriftsavtalen.

Fiskeri

Sametingets målsetting i fiskerispørsmål er å bedre grunnlaget for et fremtidig vern av fiske som materielt grunnlag for samisk bosetting. Fiske må på linje med de andre samiske primærnæringene kunne danne et sikkert og godt grunnlag for inntekt og sysselsetting i tradisjonelle samiske områder. De årlige reguleringene må i fremtiden sikre et levelig utkomme for fjordfiskerne. Norges stilling i internasjonale urfolksspørsmål er svekket på grunn av manglende aksept av en utvikling innen tradisjonelle kyst- og fjordfiskerier. Carsten Smith's utredning hvor de rettslige sidene ble klarlagt, har skapt forhåpninger. Sametinget finner ikke at statlige myndigheter har fulgt opp Smith's utredning. For Sametinget er det derfor helt avgjørende at Staten responderer på de prinsipielle sidene ved utredningen, forholder seg til Sametingets vedtak og innspill på fiskerisiden, fremmer utredningen om samiske fiskerier og følger opp Sametingets Handlingsplan for kyst- og fjordstrøk i praktisk politikk.

Laksefiske er en del av det materielle grunnlag for samisk kulturutøvelse. Å stadfeste dette og å sikre denne delen som samisk binæring er derfor sentralt for næringslivet og bosettingen i samiske områder. Tinget har tidligere ikke fått gjennomslag for å få laksefisket utredet nærmere. Tinget vil imidlertid som en følge av Handlingsplanen for kyst- og fjordstrøk fortsatt arbeide for at det gjennomføres et bredt utredningsarbeid om betydningen av laksefiske i samiske områder.

Støtte til næringskombinasjoner

Kombinasjon av ulike næringer er en tradisjonell tilpasning i samiske områder. Sametinget har tidligere pekt på at det er et klart sammenfall mellom distriktpolitiske mål om satsing på næringskombinasjoner og det uttalte behov for styrking av samisk språk, kultur og samfunnsliv. Sametinget vil påpeke at det er av avgjørende betydning at Samisk næringsråd tilføres midler slik at en permanent satsing på næringskombinasjoner kan gjennomføres med en rimelig effekt.

I dag legges i stor grad føringene for hvordan naturressursene skal høstes av sterke organisatoriske enheter der de samiske interessene i overveiende grad er i mindretall. En konkret problemstilling er at de som satser på kombinasjon av flere næringer i praksis faller utenfor det etablerte avtaleverket og andre støtteordninger. Dette støttes i NOU 1988:42 Næringskombinasjoner i samiske bosetningsområder hvor det slås fast at «Tradisjonell samisk næringstilpasning, unntatt reindrift i stor grad har falt utenom dagens næringsavtaler» (s. 105). I utredningen fremheves det at en egen næringsavtale med en godkjent næringsorganisasjon vil være en demokratisk ordning hvor

«.. utøverne gjennom lokale organisasjoner, kunne få direkte innflytelse på støtteordningens karakter og størrelse gjennom avtaleforhandlinger. Næringene fikk dermed selv en del av ansvaret når det gjelder fordelingene

Sign: SS / R

og prioriteringene av ulike virkemidler. Ved et forhandlingssystem vil og statlige myndigheter få direkte kontakt med næringene.» (s. 111)

Sametinget vil arbeide for at det etableres en egen næringsavtale for kombinasjonsnæringer.

Reindrift

I reindriftnæringen er hovedmålene å legge til rette for en utvikling som på sikt vil gi næringen både en økologisk, kulturell og økonomisk bæreevne. Det er ikke noe spesielt markedsproblem i reindriftnæringen i dag, men utfordringen ligger i å få økt lønnsomhet og produksjon pr. arealenhet. Et større og bredere produktspekter fra reinen er en utfordring som det må arbeides bevisst i forhold til. Et annet forhold er rovdyrskadene reindriften sliter med. Både erstatningens størrelse, dokumentasjon av skader og administrasjon av ordningen fungerer lite tilfredsstillende.

Sametinget vil i nær fremtid igangsette arbeidet med en egen plan for utviklingen av reindriftnæringen. Dette arbeidet vil ha som hovedmålsetting å sette næringen i stand til å bestå som en livskraftig del av det samiske samfunn både økonomisk og kulturelt. Sametingets ansvar overfor reindriften vil øke i årene som kommer, og behovet for en mer strategisk, fremtidsrettet politikk på området er stort. De seneste års fokusering på krisen i næringen har skadet reindriften allmenne omdømme, og gitt et svært skjevt bilde av en av de viktigste samiske næringene. Sametinget vil ta ansvar og vise vei i utformingen av reindriften gjennom den kunnskap spesielt næringen selv sitter inne med.

Opplisting av saker som ikke er realisert

Som en oppsummering vil Sametinget gi følgende presentasjon av en del saker som ikke er tilfredsstillende fulgt opp fra statlige myndigheters side;

- Revidering av landets lovverk i forhold til samiske interesser
- Avklaring av Sametingets konstitusjonelle rolle
- FN's internasjonale urbefolkningstiår
- Tilbakemelding på sentrale bestemmelser i ILO-konvensjonen
- Midler til etablering av Samisk parlamentarisk råd
- Fullverdig medlemskap i Nordisk Råd.
- Etablering av samisk kultursenterfond.
- Sikre midler til eksisterende drift av de kulturinstitusjoner tinget har prioritert
- Etablering av en nasjonal samisk kunstsamling
- Tilfredsstillende økning i pressestøtten til samiskspråklige aviser og Sametinget som forvalter av støtteordningen
- Fast støtteordning til periodiske samiske publikasjoner for barn, unge og kvinner
- Midler til oppfølging av Handlingplan for samiske kyst- og fjordstrøk
- Egen støtteordning til organisering og drift av samisk idrettsarbeid
- Økning i Samisk kulturfond og Samisk utviklingsfond
- Midler til etablering av offentlig samisk informasjonstjeneste med Samisk spesialbibliotek
- Midler til prosjektstyret og oppfølging av den samiske helse- og sosialplan med konkrete tiltak
- Utmarkskommisjonen
- Styrking av kombinasjonsnæringer ved etablering av en egen næringsavtale.

Forslag 1 fra representant Per Solli, APs sametingsgruppe:

Fremmes som protokolltilførsel, se pkt. IV.

Sign: SS / RI

Forslag 2 fra representant Ingar Eira, SPs sametingsgruppe:

Tillegg til Sametingsrådet innstilling

2.3 Næringspolitikk, avsnittet om næringskombinasjoner, etter siste punktum tilføyes:

«Sametinget må også minne om at tingets intensjoner med å få etablert en egen næringsavtale for kombinasjonsnæringer ikke er fulgt opp av sentrale myndigheter.»

2.6 Samisk forskning og utdanning, avsnittet om Ny opplæringslov/ læreplaner, etter siste punktum tilføyes:

«Situasjonen er på langt nær tilfredsstillende før det blir en individuell rett for alle samiske barn å få opplæring i og på samisk.»

2.12 Kulturspørsmål, avsnittet om mediesaker, endring av 2. setning i siste avsnitt, til:

«Samtidig som tinget forutsetter at bevilgningsøkningen utelukkende prioriteres til de samiskspråklige avisene, oppfatter Sametinget at det også er behov for en norskspråklig samisk dagspresse som har behov for en rimelig pressestøtte.»

III. Votering

Av 39 representanter var 37 tilstede.

– Forslag 1 ble fremmet som protokolltilførsel til saken.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Forslag 2 ble enstemmig vedtatt (som tillegg i kap. 5).
2. Sametingsrådets innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel**Protokolltilførsel fremmet av representant Per Solli, APs sametingsgruppe:**

Merknader til sak 7/97 - Sametingets årsmelding 1996

Media

Arbeiderpartiets sametingsgruppe vil bemerke at både samiskspråklige og norskspråklige samiske aviser må få pressestøtte.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe mener også at det må bli faste støtteordninger til samiskspråklige barne- og ungdomspublikasjoner og Nuorttanaste.

Retten til selvbestemmelse

Ved innledningen til den faktabaserte-debatt-om rettighetsforholdene i Finnmark, mener Arbeiderpartiets gruppe at Sametinget selv bør bidra maksimalt til å skape forutsetninger for en rettighetsdebatt som bygger på realiteter, og hvor det ikke gis rom for unødvendige misforståelser. I enkelte deler av årsmeldingen burde dette perspektivet vært mer fremtredende.

Av den grunn burde det vært presisert og definert nærmere hva som materielt ligger i den foreslåtte målsettingen i kap. 5, om at samene har rett til selvbestemmelse.

Forholdet mellom Stortingets og Sametingets myndighet burde også vært nærmere omtalt i en slik forbindelse. Særlig gjelder dette når det i årsmeldingen sies at det er «...samene selv som bestemmer over hvilke samfunnsområder det samiske folk må ha styring, kontroll og forvaltning over.»

Sign: SS / R11

For å unngå at det sametingsrådet selv frykter i rettighetsdebatten - «myter, desinformasjon og skremselspropaganda» - må man ha et høyere presisjonsnivå også fra Sametingets side.

Dette gjelder i særlig grad det som sies om Samerettsutvalgets utredning om Finnmark (s. 21). Der har man f. eks formuleringer om at - « ... områdets ressurser både over og under jorden tilhører det samiske folk,» og at dette også gjelder forvaltningssiden. Hvis dette gjelder Finnmark, deler av Finnmark, eller områder utenfor Finnmark, bør Sametingsrådet si hvor det er.

Slike uspesifiserte utsagn kan nemlig gi næring til feiloppfatninger og antagelser, og bidra til å føre debatten inn i uoversiktelige og unødvendige gråsoner.

Norsk og internasjonal rettsutvikling og II. Praktiske konsekvenser - Innledning

Arbeiderpartiets gruppe vil stille spørsmål ved dekningen for påstanden om at det er «.... ofte lite samsvar mellom Stortingets og Regjeringens uttalte politikk og forvaltningsmessige praksis.» I allefall mangler årsmeldingen den dokumentasjonen som burde ligge til grunn for en så sterk formulering.

Likeledes vil man bemerke at det rett og slett ikke er i samsvar med de faktiske forhold at «...Sametinget har kun i begrenset grad fått gjennomslag for sine synspunkter.»

Ser man på den utvikling som har funnet sted siden starten i 1989, viser den noe helt annet - og Sametingets initiativ er i meget stor grad fulgt opp.

I forbindelse med dette vil man også påpeke at det kunne vært behov for en nærmere utdyping av hvilke «..... elementære samiske velferdstilbud» som mangler.

Vi antar at dette ikke betyr at det skal bygges opp to parallelle velferdssystemer i samiske områder. Vår tolkning er at dette dreier seg om samiskkulturelle tiltak, språktilbud, tiltak for barn og unge , o.l.

Samisk næringsutvikling

Internasjonale trender og store endringsprosesser stiller samene overfor nye spørsmål. I det norske samfunn skjer det en utvikling med økonomisk internasjonalisering og rasjonalisering. Prosessene går i retning av markedstilpassning og større enheter. Dette ser en også innafor bl.a jordbruk og fiskeri, to næringer som er svært viktige i samisk sammenheng.

I fiskerinæringa er støtteordningene omtrent helt borte. Det som har preget næringa er et strengt regulert torskefiske. Gjennom de strenge reguleringene har en nå imidlertid den situasjon at torskebestanden er på et historisk høyt nivå. Dette har igjen medført at en har fått et tilnærmet fritt fiske for de minste fartøygruppene.

Fritt fiske for de minste fartøyenhetene har vært et krav fra Sametinget gjennom flere år .

Det tilnærma frie fisket for de minste fartøyenhetene som nå er innført må sies å være i tråd med Sametingets fiskeripolitikk - og er på ingen måte på noen kollisjonskurs med Sametingets fiskeripolitikk/næringspolitikk.

Hovedproblemet for småskalafisikerne i kyst og fjordområdene er nå avsetningsmulighetene.

Oppbygging av tidsmessige mottaksanlegg og/eller opprusting av eksisterende anlegg samt etablering av drifts- og transportstøtteordninger for fisk er helt avgjørende for å lykkes i å sikre fiskerne i samiske kyst- og fjordområder muligheter til å leve av fiske.

Det er også viktig å la nye næringer få utvikle seg, dog under kontrollerte former.

Nye utfordringer og utnyttelse av nye muligheter innenfor fiskeri og havbruksnæringa (bl.a ny fangstteknikk, levendefisk, fiskeforing, markedsorientering og næringskombinasjoner).

Samisk jordbruk

Sign: SS / RO

Historisk har samisk jordbruk bestått av en særegen driftsform under harde klimatiske forhold hvor smådrift og kombinasjonsutøvelse har stått sentralt.

Samlet sett kan man i dag si at samisk jordbruk består av driftsformer under harde klimatiske forhold hvor små- og mellomstore driftsformer og kombinasjonsutøvelse står sterkt.

Innafor jordbruket er støtteprofilen slik at de minste brukene, både innafor sauehold og melkeproduksjon, får høyest støtteandel. Fordelinga er videre slik at støtteandelen er større jo lengere nord i landet en kommer. Med andre ord er det slik at de minste brukene lengst nord som oppnår høyest tilskuddsandel. Støtteprofilen innafor jordbruk er helt i tråd med Sametingets jordbrukspolitik.

Handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder

Arbeiderpartiets sametingsgruppe vil fortsatt etterlyse den tverrparlamentariske arbeidsgruppa som skal ferdigbehandle «Handlingsplanen for samiske kyst- og fjordstrøk.»

Det er helt klart at svært mange sjøsamiske lokalsamfunn er inne i en negativ utvikling. For å snu denne utviklinga må det en betydelig satsing til, både fra kommuner, fylker, stat og Sametinget.

I høringa på Sametingets vedtatte handlingsplan var svært mange med. Innspill kom fra enkeltpersoner, lag og foreninger, kommuner og fylkeskommuner og andre parter. Dette bør også tilsi at det i fortsettelsen med planen, bør være det samme brede engasjement fra uttalepartene.

Kommunene, som er nærmest næringsaktørene og folket for øvrig, bør i større grad forplikte seg gjennom sine planer å ivareta samiske forhold. Gjennom kommunenes planer, og ikke minst i kommunenes budsjetter bør samiske tiltak synliggjøres.

Videre bør årsmeldinger fra kommuner som mottar støtte fra Sametinget innsende uoppfordret sine årsmeldinger.

Vår gruppe vil si det så sterkt at dersom det samiske ikke synliggjøres spesielt i de kommuner som får betydelige midler gjennom ulike virkemiddelordninger som Sametinget har, må tiltak fra disse kommunene finne seg i å bli nedprioriteret i forhold til områder og kommuner som synliggjør det samiske.

Vi mener også at det nå er viktig, bl.a med bakgrunn i knappe midler, at en må foreta en strengere prioritering av hvilke tiltak en støtter, f. eks med midler fra SUF.

Fra vår side mener vi at det er viktig å støtte prosjekter som tar utgangspunkt i utnyttelse av lokale ressurser innen fiske, jordbruk, duodji, reiseliv. Videre bør servicetiltak som er med på å bygge opp, styrke og videreutvikle disse næringer prioriteres. Annen type service bør nedprioriteres. Viktige infrastrukturtiltak som fiskemottak bør også prioriteres.

Samisk utviklingsfond

Høringa i forbindelse med handlingsplanen for samiske kyst- og fjordstrøk viste i tillegg til et stort engasjement også en negativ holdning i enkelte kommuner til samiske spørsmål. Samtidig er det i disse kommuner samiske bygder som ønsker å være med i det samiske samfunnet både med tanker og ideer, og med planer for utvikling av sine bygder. Flere av disse bygdene, har ved at flertallet i kommunen har valgt å stå utenfor, fått avskåret muligheter gjennom bl.a å søke midler til ulike typer tiltak i eksempelvis SUF.

For Arbeiderpartiets sametingsgruppe er det viktig å få gitt disse bygdene selv en mulighet til å komme inn under SUF's virkeområde. Det at bygda er samisk betyr at bygda har en stor andel samisk befolkning. En måte å synliggjøre dette er at en er skrevet inn eller at en skriver seg inn i samemanntallet.

Sign: ..SS..... R11

En konsekvens av denne aktiviteten bør tilsi at en etter søknad fra bygda/bygdene blir innlemmet i virkeområdet for Samisk utviklingsfond.

Arbeiderpartiets gruppe er svært glad for de signaler som er kommet fra landbruksministeren om å tilføre midler fra jordbruksavtalen til samisk næringsutvikling.

Når myndigheten ved behandling en av statsbudsjettet for 1997 unnviker å følge opp Sametingets behov for økte ressurser i tråd med Sametingets egne planer, må Sametinget selv prioritere tiltak i disse områdene innen for dagens budsjettamme for Samisk utviklingsfond. Samisk næringsråd bør ved sin støttepraksis prioritere oppfølgingen av handlingsplanen for de samiske kyst- og fjordområdene. Spesielt viktig er det å prioritere oppbygging av mottaksanlegg i disse områdene.

Reindrift

Kvinneres innsats i reindrifta må synliggjøres særskilt.

Rovdyrproblematikken

Arbeiderpartiets gruppe vil påpeke en mangel i årsmeldingen. Det gjelder at rovdyrproblematikken ikke er omtalt. Særlig aktuelt er dette når det i nær fremtid legges frem en ny stortingsmelding om rovvilt.

Det er ingen tvil om at rovviltbestandene er sterkt økende. Bufe og rein blir påført store lidelser, og de som rammes, er i første rekke primærnæringsutøvere i distriktene. Det vil si at også samisk reindrift og sauehold, har fått forringet sine driftsmuligheter de senere årene.

Lønnsomhetsmarginene er allerede så små, at det presset man nå utsettes for fra rovdyrener side, kan føre til at folk kan bli tvunget til å legge ned driften. Signaler om dette har allerede kommet fra mange områder.

Vi ser så alvorlig på dette, at man ut fra hensynet til både samiske og annen utkantbosetning, ber om en endring av de prinsippene i rovviltforvaltningen som har ført til den sterke økningen i antallet rovdyr. Avskaffelse, eller en innskrenkning av de s. k. kjerneområdene for rovdyr, bør derfor kunne være et aktuelt tiltak, samt at det må bli enklere å få fellingstillatelse.

Dette betyr ikke at Sametinget er i mot målsettingen om at det skal være levedyktige stammer av store rovdyr. Men - dette må ikke gå på bekostning av utkantenes muligheter til å utnytte de naturgitte ressurser til næringsvirksomhet.

Opplisting av saker som ikke er realisert

Arbeiderpartiets gruppe konstaterer at der er en lang rekke saker som er under arbeid, og hvor prosessen er i gang. Slik arbeidsordningen er i Sametinget, har vår gruppe til dels svært liten innsikt i, og informasjon om en del av disse sakene. Det vil si at vi i disse vanskelige spørsmål ikke kan gi karakter i den ene eller andre retning.

For enkelte andre sakers vedkommende er vi enige med rådet i at de ikke er tilfredsstillende fulgt opp.

Et annet spørsmål man også kan stille, er om alle de opplistede sakene er kommet såvidt langt at de egner seg for evaluering - positivt eller negativt?

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Måret Guhttor, saksordfører	
2.	Per Solli	Olav Andersen
		Ing-Lill Pavall
		Alf Edvard Nystad

Sign: *SS* / *REN*

		Per Solli
3.	Ingar Eira	
4.	Sven-Roald Nystø	
5.	Hartvik Hansen	Magnhild Mathisen Hartvik Hansen
6.	Steinar Pedersen	
7.	Olaf Eliassen	
8.	Mary Mikalsen Trollvik	
9.	Terje K. Haugen	
10.	Magnhild Mathisen	
11.	Eilif O. Larsen	
12.	Per Solli	
13.	Olav Andersen	
14.	Egil Olli	
15.	Steinar Pedersen	
16.	Måret Guhttor	
17.	Amund Eriksen	
18.	Hartvik Hansen	
19.	Måret Guhttor	
	Per Solli (voteringen)	
	Sven-Roald Nystø (voteringen)	
	Hartvik Hansen (voteringen)	
	Ingar Eira (voteringen)	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen er følgende:

Årsmelding for Sametinget 1996

1. Sametingets organisering

1.1 ÅRSMELDINGENS PERSPEKTIVER

Regjeringen har i St.meld. nr. 49 (1995-96) «Om verksnemda til Sametinget i 1995», vist til at den årlige stortingsmeldingen om Sameingets virksomhet hvert fjerde år skal inneholde en mer grundig og prinsipiell drøfting av styresmaktene sin samepolitikk i hver stortingsperiode. Den første var St. meld.nr.52(1992-93) «Om norsk samepolitikk». Den neste større gjennomgang av samepolitikken fra styresmaktens side bebudes å bli gjort i forbindelse med meldingen om Sametingets virksomhet i 1996, og vil bli fremmet som melding for Stortinget våren 1997.

I Sametingets årsmelding for 1992 som lå til grunn for St. meld. nr.52 (1992-93) heter det følgende om den første prinsippmeldingen:

«Regjeringens prinsippmelding om statens samepolitikk, vil bidra med å utvikle det samiske demokrati og Sametinget. De bidrar til prosessen ved en beskrivelse av situasjonen i dag, og hvilke linjer som skal trekkes opp for den neste 4-års perioden. Det er på det rene at tingets virksomhet i sin første periode har reist en rekke prinsipielle problemstillinger som det er behov for å avklare. Sametinget vil her konkretisere en del av utfordringene i den kommende perioden. Dette kapittelet er ikke ment å være noe fullstendig redegjørelse for Sametinget kommende virksomhet. Høsten 1993 vil det velges

Sign: SS Rn

et nytt Sameting som vil måtte legge premissene for eget arbeid». (jf. St.meld.nr. 52 (1992-93) vedlegg punkt 7.1 s. 142).

Regjeringen har som mål i St. meld. nr. 52 (1992-93) å kunne føre en mest mulig helhetlig samepolitikk. Den legger videre vekt på at samepolitikken i størst mulig grad er basert på samenes egne premisser. I denne politikken «vil Sametinget, som samisk folkevalgt organ, være den viktigste premissgiveren. En vil søke modeller for større samisk selvbestemmelse på områder hvor det vil være naturlig og rimelig.» (kapittel 1 s. 9)

Siktemålet er å sette den samepolitiske utviklingen i Norge i det 4-års perspektiv den føres i. Dette gjøres sammen med en beskrivelse av de utfordringer og muligheter Sametinget har stått overfor i 1996, og vil gi et grunnlag for oppfølging i forbindelse med stortingsmeldingen om Sametingets virksomhet i 1996.

1.2 Organiseringen av det politiske system

Den politiske delen av Sametinget er organisert som følger:

- Sametinget i plenum
- Sametingets møtelederskap
- Sametingsrådet

De ulike organene har følgende funksjonsfordeling:

Sametinget i plenum

Sametinget i plenum er Sametingets øverste organ. Plenum er suveren i å regulere sin virksomhet innenfor de rammer som er fastlagt i lov av 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold. Sametinget i plenum fastsetter tingets forretningsorden og regulerer underliggende organers virksomhet.

Sametingets møtelederskap

Valg av møtelederskap og møtelederskapets funksjon er regulert i forretningsordens § 9 og §16. Møtelederskapet setter opp sakliste for Sametingets forhandlinger, innkaller og leder Sametingets plenumsmøter.

Sametingsrådet

Sametingsrådet består av presidenten, visepresidenten og 3 medlemmer. Rådet står for ledelse og drift av Sametingets virksomhet. Rådet er flertallsvalgt blant Sametingets faste representanter.

1.3 Organiseringen av Sametingets forvaltningsorganer

Sametinget har helt siden opprettelsen i 1989 hatt som mål å påta seg flest mulig oppgaver på felt som sterkt berører det samiske samfunn. Sametinget har arbeidet med å bygge opp sitt interne system slik at dette fungerer i forhold til de oppgaver som ventes utført. Sametinget overtok fra og med budsjettåret 1993 en rekke nye forvaltningsoppgaver. Alle ordninger som fra 1993 er lagt inn under Sametingets budsjettkapittel kap. 0540 i statsbudsjettet er Sametingets forvaltningsansvar.

For å håndtere den daglige forvaltningen av disse ordningene, vedtok Sametinget å opprette underliggende råd med egne administrasjoner til å ivareta disse funksjonene.

Sign: SS / RII

Rådsstrukturen

Sametinget har etablert følgende underliggende forvaltningsorgan:

- Samisk næringsråd
- Samisk kulturråd
- Samisk språkråd
- Samisk kulturminneråd

De ulike rådene tildeles forvaltningsoppgaver samtidig som de også fungerer som fagligpolitiske rådgivningsorgan.

Rådernes administrasjoner og lokalisering

Hvert av rådene er etablert med egne administrasjoner. Administrasjonene er lokalisert som følger:

Samisk næringsråd	Karášjohka/Karasjok (samlokalisert med Sametingets hovedadministrasjon)
Samisk kulturråd	Tysfjord
Samisk språkråd	Guovdageaidnu/Kautokeino
Samisk kulturminneråd	Unjárga/Nesseby (hovedadministrasjon)

Samisk kulturminneråd har et eget distriktsapparat. I Snåsa er det etablert et kontor med forvaltningsansvar for sørsamisk område. Distriktskontoret i Tromsø har ansvar for Troms og Nordland fylke. Kontoret i Unjárga/Nesseby har forvaltningsansvaret for Finnmark fylke.

Fordeling av oppgaver og budsjett

Sametingets underliggende råd inngår i statsbudsjettet kapittel 0540. Sametinget fastsetter de enkelte råds driftsbudsjetter og arbeidsoppgaver.

Samisk næringsråd:

- Samisk utviklingsfond
- Forsøksprosjektet med næringskombinasjoner
- Tilskudd til duodji

Samisk kulturråd:

- Samisk kulturfond
- Tilskudd til samiske kultursentra
- Tilskudd til samiske kulturorganisasjoner
- Tilskudd til samiske barns oppvekstvilkår
- Tilskudd til samiske forlag

Samisk språkråd:

- Samisk tolketjeneste og tospråklighet (tilskudd til kommuner og fylkeskommuner)
- Utdanningsstipend til samisk ungdom

Samisk kulturminneråd:

- Forvaltning av samiske kulturminner

Samisk språkråd overtok forvaltningsoppgavene for fordeling av Sametingets utdanningstipend til samisk ungdom fra og med høstsemesteret 1996.

Sign: SS / RI

Med unntak av Samisk kulturminneråd er Sametingsrådet klageinstans for forvaltningsvedtak fattet i de underliggende råd. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av kulturminnerådet.

I tillegg til de ordninger som er presentert ovenfor fordeler Sametingsrådet midlene til samiske organisasjoner og tilskuddet til gruppesekretærer i Sametinget, samt "Andre tilskudd" (post 70.6).

2. Sametingets politiske virksomhet

I dette kapitlet presenteres sentrale saksområder som Sametinget og Sametingsrådet har behandlet i løpet av året. Vedtakene som det refereres til er fattet av et flertall i Sametingets plenum. Mindretallsforslagene fremgår av tingets protokoller.

2.1 Barne- og ungdomspolitik

Sametinget har i 1996 igangsatt arbeidet med en samisk barne- og ungdomsplan. Hensikten med planarbeidet er å beskrive vilkårene for samiske barn og unges identitetsutvikling og tilknytning til det samiske samfunnet. Planen skal inneholde mål og tiltak som styrker identitet og tilhørighet til det samiske samfunnet. Planen vil bli behandlet i 1997.

Sametinget har fremmet en høringsuttalelse til NOU 1995:26 "Barneombud og barndom i Norge", og har blant annet vist til at organiseringen av samisk barne- og ungdomspolitik vil bli vurdert i samisk barne- og ungdomsplanarbeid.

Forøvrig har Sametinget i perioden fremmet uttalelser vedrørende læreplanverket L-97 og L-97 Samisk.

2.2 Landrettigheter, mineralske ressurser og utmarkskommisjonens arbeid

Samerettsutvalget arbeider fortsatt med spørsmålet om samenes rett til land og vann. Imidlertid har samerettsutvalget i sitt arbeid til nå ikke satt inn tilstrekkelige ressurser til å utrede de gjeldende rettsoppfatningene, generelle rettsregler, generelle rettsforhold og beskrivelse av den faktiske bruken av land og vann i samiske områder (samiske sedvaner). Sametinget er derfor tilfreds med at et utvalg for å kartlegge de ovenfornevnte problemstillinger er nedsatt (sedvanerrettsutvalget).

Minerallovutvalget har lagt frem sitt forslag til minerallov. Forslaget til ny minerallov griper sterkt inn i samiske rettigheter til land og vann og forslaget vil også komme i konflikt med de spørsmål som samerettsutvalget utreder. Sametinget behandler minerallovutvalgets innstilling i begynnelsen av 1997. Samerettsutvalget vil også fremlegge sin utredning om samiske rettigheter i Finnmark i begynnelsen av 1997.

Sametinget har igjen tatt opp prosessen i utmarkskommisjonen for Nordland og Troms. Utmarkskommisjonen fortsetter ved at stadig flere felter blir tatt opp til behandling. Dette skjer til tross for at Sametinget anser at prosessen er i strid med ILO-konvensjon 169, og at utmarkskommisjonen griper inn i rettighetssituasjonen før samerettsutvalgets mandat er oppfylt, og før det er etablert hensiktsmessige ordninger for å avgjøre rettskrav knyttet til samiske interesser. Det har dessuten vist seg at de samiske rettighetshavere har problemer med å få fremmet sine interesser i prosessen, f.eks. i Leigasfeltet. Dette går utover rettssikkerheten til samene i disse områdene.

Sign:

2.3 Næringspolitikk

Handlingsplan for samiske kyst- og fjordstrøk

For Sametinget er det et hovedmål å bidra til sterke og levende lokalsamfunn med stabil bosetting og allsidig nærings- og samfunnsliv. Sametinget har i denne forbindelse funnet det nødvendig å utarbeide en handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder for perioden 1997-2001 (jf. sak 21/96). Gjennom handlingsplanen presenterer Sametinget nødvendige tiltak som vil bidra til å sikre og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv i samiske kyst- og fjordområder.

I prinsippet strekker det geografiske området for handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder seg fra Tysfjord i Nordland i sør og omfatter kyst- og fjordkommunene nordover til Grense Jakobselv. Gjennomføringen av planen er basert på bred medvirkning fra en rekke instanser både på lokalt, regionalt og sentralt nivå.

Samisk jordbruk

Landbruk er en sentral samisk primærnæring, og en viktig komponent i tradisjonell kombinasjonsdrift. Samisk jordbruk danner et materielt grunnlag for bosettingen i samiske områder.

Sametinget har fått utført et særskilt utredningsarbeid om samisk jordbruk og dets betydning for samisk samfunnsutvikling. Tinget har behandlet samiske jordbruksspørsmål i sak 10/96 "Samisk jordbruksplan".

Fiskerispørsmål

Sametinget har i forbindelse med utarbeidelse av en ny instruks for Reguleringsrådet vurdert dette å være et viktig organ for å fremme tingets syn i fiskerispørsmål overfor departementet. Rådet er også en viktig arena for debatt og gjensidig informasjon. Tinget oppnevner ett av rådets medlemmer. Sametinget forutsetter naturligvis at kontakten med departementets politiske ledelse forøvrig opprettholdes og utvikles.

Sametinget har avgitt høringsuttalelse på et forslag fra Fiskeridepartementet om ny organisering av ytre fiskerietater. Sametinget har tidligere vist til at det må etableres en forvaltning hvor det lokale nivå styrkes. Tinget har pekt på at fremtidig organisering av det ytre forvaltningsapparat må ses i lys av Sametingets fiskeripolitikk og de forvaltningsløsninger som tinget fremmer.

Reindriftsspørsmål

Den nye reindriftsloven ble vedtatt i Lagtinget i februar 1996. Etter en lang debatt er dermed noe av grunnlaget for en oppfølging av målene i stortingsmelding nr. 28 (1991-92), på plass. Sametinget vil gjennom utformingen av en egen plan for næringen, bidra til å gjenopprette reindriften som en positiv drivkraft i det samiske samfunn. Etter år med negativ fokusering, er det nå viktig å gi næringen vilkår til å utvikles, både kulturelt og materielt. Reintallet er de siste årene kraftig redusert, dels som følge av omstillingsprogrammet for indre Finnmark, men ikke minst på grunn av en naturlig bestandstilpasning på grunn av dårlig beitegrunnlag med påfølgende tap, og avgang på grunn av svak økonomi i næringen.

Sametinget har oppnevnt medlemmer til reindriftsstyret og områdestyrene, for den neste 4-årsperioden. Den rollen Sametinget nå får i forhold til den daglige reindriftsforvaltningen, gjør at tinget vil ta et sterkere ansvar for reindriften. Fra og med årets forhandlinger om ny reindriftsavtale, vil Sametinget være representert som observatør i statens forhandlingsdelegasjon.

Sign: SS / RA

Rovviltforvaltning og erstatningsspørsmål

I vedtaket om Rovviltforvaltning og erstatningsspørsmål (sak 39/96) er tinget inneforstått med at det sikres en variert fauna som en naturlig del av et økologisk mangfold. Tinget har derfor forståelse for at forholdene tilpasses slik at det aksepteres en viss naturlig rovdyrbestand også i samiske områder.

Imidlertid vil Sametinget meget sterkt påpeke behovet for en forvaltning som sikrer og verner grunnlaget for husdyr- og tamreindrift. I samiske områder må derfor rovdyrbestanden holdes på et nivå slik at rovdyr ikke blir en trussel for samiske næringsinteresser og dermed en trussel for samiske lokalsamfunn i sin helhet.

Ved forvaltningen av de store rovdyr er det naturlig å se hele det samiske område under ett, både på norsk, svensk og finsk side. Sametinget vil ta dette opp med Sametingene i Sverige og Finland for komme frem til en felles strategi.

Næringskombinasjoner

Sametinget har i perioden 1991 til 1995 gjennomført en prøveordning med økonomisk støtte til utøvere av næringskombinasjoner i samiske bosettingsområder. Tinget har videreført denne som en fast støtteordning fordi den har vist seg å være godt tilpasset det tradisjonelle næring og kulturgrunnlaget i de samiske områdene. Tinget vedtok i sak 38/96 retningslinjer for en permanent ordning.

Styringsgruppen for kontakt med Nord-Norge

Sametinget ved Sametingspresidenten deltar i Styringsgruppe for kontakt med Nord-Norge. Gjennom vedtak, utredninger, utvalgsarbeid og i møter med ulike fagdepartement, har Sametinget fremmet næringspolitiske syn nettopp på de feltene som står i fokus for styringsgruppens arbeid. For Styringsgruppen er behovet for å utvikle og ivareta den næringsvirksomhet som utgjør det materielle grunnlaget for samisk kultur og identitet, en grunnpilar i arbeidet. Etter Sametingets syn må dette perspektivet gjenspeiles i strategidokumentet, og målsettingene forankres i de konkrete tiltak som fremmes av gruppen.

2.4 Internasjonalt arbeid

FN's forslag til erklæring om urfolks rettigheter

Høsten 1996 ble det andre møtet avholdt i FN's arbeidsgruppe for utarbeidelse av et utkast til erklæring for urfolks rettigheter. Møtet foregikk i Genève.

Til tross for sterke oppfordringer fra Sametinget valgte Norges delegasjon også i år å holde en relativt lav profil under forhandlingene. Sametingspresidenten avholdt et møte med statsråd Godal forut for møtet i Genève, der man fikk en avtale om fundamentale spørsmål i erklæringen. Til tross for dette, og Godals løfte om at Norge ville ta føringen i prosessen, valgte Norge å avstå fra å kommentere disse spørsmålene. Nå ligger både Canada, Danmark og Finland langt foran Norge i konstruktivt arbeid i forhold til erklæringen.

FN-tiåret for verdens urfolk

1995-2004 er erklært som FN's tiår for verdens urfolk. I den sammenheng ble det utarbeidet en skisse til program for tiåret av en interdepartemental gruppe i den norske Regjering. Sametinget fremmet sitt syn på programmet i 1994. I likhet med svært mange andre saker har Regjeringen unnlatt å komme med noen konkret tilbakemelding på de utfordringer Sametinget fremmet i denne saken.

Sign: SS / RH

Sametinget har årlig bedt om midler til tiltak i tiåret. Da bevilgninger over statsbudsjettet og øremerkete overføringer er uteblitt, har Sametinget henvist alle søknader tilknyttet urfolkstiåret til ulike departementer. Dette er gjort med bakgrunn i kommunalministerens henstilling til andre departementer om å sette av midler til formålet, jfr. tildelingsbrev for 1996 til Sametinget. Departementene har ikke fulgt opp henstillingen. I 1997, som er det fjerde året i tiåret, er det ennå ikke satt av egne midler over statsbudsjettet til tiltak initiert av samene selv.

Sametinget har nylig igangsatt et arbeid for å samordne mål og tiltak for urfolkstiåret mellom sametingene i Sverige, Finland og Norge. Dette arbeidet ventes fullført i løpet av 1. kvartal 1997, og Sametinget forventer å få tilført midler fra statsbudsjettet til aktiviteter/tiltak i urfolkstiåret.

2.5 Samisk samarbeid over landegrensene

Samisk parlamentarisk råd

I 1996 ble det tredje møtet mellom styrene for de samiske folkevalgte organ avholdt. På møtet ble det blant annet besluttet å inngå en avtale mellom sametingene i Sverige, Finland og Norge om et parlamentarisk samarbeid gjennom etablering av Samisk parlamentarisk råd. Det skal utformes en konkret samarbeidsavtale mellom sametingene som undertegnes av tingenes ledere. Det vil også etableres et sekretariat for Samisk parlamentarisk råd. Sametingene arbeider nå for å finne finansiering av rådet.

Samekonvensjonen

Sametinget har vist tilfredshet med at de nordiske statene viser ønske og vilje til å videreføre arbeidet med en nordisk samekonvensjon. For Sametinget har det vært sentralt at sametingene i de tre land innehar en sentral rolle i arbeidet. Det videre arbeidet må bygge på det grunnlaget som allerede er utarbeidet av Samerådet.

EU's interreg II - program

Ut fra målsettingen om å styrke og videreutvikle samisk språk og kultur ut fra et helhetlig samisk perspektiv, har Sametinget vurdert EU's interreg-satsing som en god anledning til å få gjennomført nødvendige samiske grenseoverskridende tiltak og prosjekter.

Den samiske delen av programmet er inndelt i en næring og en kulturdelt. Rammene for næringsdelen er på 3,6 mill. ECU, og kulturdelen på 1,2 mill. ECU. Samlet sett består sameprogrammet på 4,7 mill ECU. Leder av Sametinget i Sverige Ingvar Åhren er valgt til samenes representant i Overvåkningskomiteen. Det er også etablert en samisk interregional beslutningskomite bestående av seks personer, to fra hvert sameting.

Sametinget i Norge og Sverige har også bedt om at det etableres en særskilt samisk beslutningsgruppe for det sør-samiske interreg-programmet innom "Nordens grønne belte" (Nord- og Sør-Trøndelag og Jämtlands län). Organiseringen av denne delen er derfor ikke klarlagt. Det forventes at Sametingets forslag følges opp.

Barentssamarbeidet

Sametinget foretok i sak 12/96 en bred drøfting av Barentssamarbeidet. Sametinget har uttrykt sin bekymring for urfolkens rettigheter i den nåværende prosessen, der naturressursene i regionen er åpnet for utenlandske investeringer. Sametinget har gjennom Barentsregionarbeidet jobbet for å sikre urfolkens og urfolkssamfunnenes rettigheter til deres tradisjonelle områder og ressurser i regionen. Sametinget understreker at en sentral målsetting

Sign: SS / R11

skal være å avklare og sikre urfolkernes rettigheter til land og vann i området med tilhørende ressurser. Sametinget har igjen vist til en rekke tiltak for å styrke urfolksprofilen i arbeidet.

2.6 Samisk forskning og utdanning

Utredning om samisk forskning

I St.meld.nr.52 (1992-93), Om norsk samepolitikk, og St. meld.nr.36 (1992-93), Forskning for fellesskapet, ber Regjeringen Sametinget og Norges forskningsråd vurdere hvordan man skal gå fram for å skaffe den nødvendige kompetanse innen samisk forskning. Videre bes disse institusjonene peke ut hvilke områder som bør prioriteres innenfor samisk forskning.

Sametinget har i samarbeid med Norges Forskningsråd fått utarbeidet en utredning om samisk forskning. Utredningen vil bli behandlet i Sametinget i 1997. Her vil prinsipper og konkrete planer for fremtidig satsing innen samisk forskning bli fremmet.

Kartlegging av variasjon i arvestoffet hos den arktiske populasjonen

Sametinget har overfor Sosial- og helsedepartementet respondert på planene om et forskningsprosjekt hvor temaet er kartlegging av variasjon i arvestoffet hos den arktiske befolkningene same, komi og nenets. Sametinget fant ikke å kunne tilrå at det gis samtykke til gjennomføringen fordi prosjektet ikke er innrettet på å løse et bestemt medisinsk spørsmål. Det finnes ikke tilstrekkelig garanti for at materialet ikke kan brukes på en utilsiktet måte senere. Sametingets standpunkt er i tråd med Samerådets vedtak.

Omstruktering av Sámi Instituhtta

Sametingsrådet har behandlet saken om omstruktering av Sámi Instituhtta. Sametinget har gitt uttrykk for en positiv holdning til at instituttets fremtidige virksomhet gjennomgås. Det er viktig at instituttet formes til å ivareta nye forskningspolitiske utfordringer i det samiske samfunn. Målsettingen med Sámi Instituhtta må være å styrke instituttets virksomhet i sin helhet. Det er derfor avgjørende at de økonomiske rammene for instituttet ikke svekkes. Samtidig har tinget sterkt poengtert at Sametingenes planer om etablering av et fellessekretariat for de samiske folkevalgte organ og finansiering av dette, ikke må føre til reduksjon av bevilgningen Nordisk Ministerråd bevilger til Sámi Instituhtta.

Samisk lærerutdanning

Sametinget har i sin uttalelse til NOU 1996:22 Lærerutdanning mellom krav og ideal påpekt manglende utredning om samisk lærerutdanning. Utredningen mangler bl. a. en historisk beskrivelse og analyse av dagens samiske lærerutdanning som grunnlag for det samiske samfunns fremtidige behov. Tinget har bedt Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet om å igangsette et eget utredningsarbeid vedrørende samisk lærerutdanning.

Ny opplæringslov/læreplaner

Samarbeidet mellom departementet, Samisk utdanningsråd og Sametinget i utarbeidelsen av viktige dokumenter vedrørende opplæringen av samiske elever i grunnskolen har fungert godt, og kan tjene som et eksempel på hvordan et samarbeid mellom departement og Sametinget kan foregå. Prinsippene i den nye opplæringsloven ventes i begynnelsen av 1997, og loven vil bli behandlet av Stortinget i vårsesjonen. De nye læreplanene for opplæring av samiske elever er under utforming.

Sign: SS , Ra

Samisk utdanningsråd

Sametinget er fornøyd med at arbeidet med organiseringen av den samiske utdanningssektoren nå er satt igang, og ser fram til at Samisk utdanningsråd blir en del av sametingssystemet.

2.7 Sametingsvalget 1997

Sametinget har i en tidlig fase påbegynt planlegging av sametingsvalget 1997. Forberedelsene har foregått på flere plan hvor informasjon og tilrettelegging har vært sentralt. Regjeringen har høsten 1996 fremlagt proposisjon med endring av Sameloven der blandt annet kriteriene for innskriving i samemantallet er justert. Det objektive kriteriet er utvidet til og med oldeforeldre-generasjonen med hensyn til samisk språk. Etterkommere av personer som allerede står i mantallet kan også innskrives. Kommunaldepartementet vil i løpet av januar 1997 endre valgreglene i samsvar med de alminnelige regler blandt annet når det gjelder poststemmegivning. Sametinget ser det som viktig at lovverket og reglene forøvrig klargjørest snarest, slik at valget kan planlegges grundig i en tidlig fase.

2.8 Helse- og sosialtjenester for den samiske befolkning

Helse- og sosialtjenester i Norge har i all hovedsak vært tilpasset majoritets-befolkningen og dets behov. Samisk språk og kulturforståelse har ikke blitt tatt nødvendig hensyn til i planlegging og utvikling av helsetilbudet. Det eksisterer derfor betydelige fremtidige utfordringer i utviklingen av et helhetlig helse- og sosialtilbud for det samiske folk. Fortsatt er det en rekke helse- og sosial tilbud som ikke er tilrettelagt tilfredsstillende for den samiske befolkning.

Sametinget har behandlet plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge, NOU 1995:6. Sametinget har oppnevnt en referansegruppe som skal ha ansvaret for oppfølging av planen i aktuelle stortingsmeldinger om ulike helse- og sosialtjenester. En videre oppfølging av planen vil være å opprette et prosjektstyre som skal ha ansvaret for å gjennomføre konkrete tiltak i henhold til planen. Sametinget har med stor tilfredshet merket seg at Stortinget har bedt om å få fremlagt en egen stortingsmelding om helse- og sosialtjenester for den samiske befolkning.

2.9 Samisk språkarbeid

Sámi giellalávdegoddi/Samisk språknemnd/SGL

Sametinget har i sak 42/96 fremtidig organisering av Sámi giellalávdegoddi, vedtatt å inngå en avtale om samisk språksamarbeid mellom Sametinget i Sverige, Finland og Norge gjennom etablering av Samisk språknemnd. Fra 1997 er Samisk språknemnd fellesorganet for Sametingene. Samisk språknemnd er det høyeste felles beslutningsorganet for samene i samisk språkarbeid.

Samisk språknemnd har vært administrativt underlagt Samerådet siden opprettelsen i 1971, og har utført et meget viktig språkutviklings- og språknormeringsarbeid. To av de tre godkjente rettskrivninger i Norge for samisk er utarbeidet av nemnda og den tredje (sørsamisk) er gransket og anbefalt av nemnda som felles rettskrivningsnorm. Nemnda har arbeidet med terminologi, utgivelse av ordlister og grammatikk, språkløvgivning og deltatt i det nordiske språkarbeidet. Det er viktig at det fellessamiske fundamentet styrkes i språkarbeidet og at det settes av midler til nemnden slik at den kan løse sine oppgaver. Språknemndas sekretariat har de senere år vært finansiert av Nordisk Ministerråd.

Sign: SS / RO

2.10 Utvidelse og sammenslåing av Mauken- og blåtind skytefelt

Sametinget har avgitt uttalelse til Forsvarsdepartementets proposisjonsutkast vedrørende planene om sammenbinding og utvidelse av Mauken og Blåtind skytefelt. Etter Sametingets syn er proposisjonsutkastet overfladisk med hensyn til samiske interesser. Noen viktige problemstillinger er påpekt, men de samlede konsekvensene, spesielt overfor reindriften er kun i begrenset utstrekning problematisert. Det er uakseptabelt og uforsvarlig å gå inn for planene om sammenbinding og utvidelse av Mauken og Blåtind skytefelt på grunnlag av det materiale som foreligger i saken.

I uttalelsen fremheves også mangelen på helhetsvurdering av inngrepet i forhold til det samiske samfunnet, samisk kultur og norske folkerettslige forpliktelser. En sak som denne kan umulig behandles såvidt lempelig i forhold til det ansvar Norge har overfor samisk kultur. Inngrepet, slik det er beskrevet, anses som så vesentlig at en terskel vil overskrides.

2.11 Informasjonsstrategi for Sametinget

Samisk informasjonstjeneste

Sametingets informasjonsstrategi ble vedtatt i mai 1995 og danner grunnlaget for en kontinuerlig planlegging av tingets informasjonsvirksomhet. Strategiens første prioritet er å legge forholdene til rette for etablering av en offentlig samisk informasjonstjeneste. Sametinget har i 1996 igangsatt et arbeid med å definere den framtidige organiseringen mellom Sametinget og Samisk spesialbibliotek. En arbeidsgruppe vil innen første kvartal 1997 fremme et forslag til organisering på bakgrunn av definerte bibliotek- og informasjonsoppgaver. Etablering av en samisk informasjonstjeneste er et ledd i dette arbeidet.

Valginformasjon

Som oppfølging av informasjonsstrategien har Sametinget i 1996 vedtatt å gjennomføre en informasjonskampanje i forbindelse med sametingsvalget i 1997. Målet med kampanjen er økt oppslutning om samemantallet. Det er også et mål å få flere kvinner inn på Sametinget. Kampanjen gjennomføres i perioden februar 1997 til samemantallet lukkes for registrering før valget i 1997. Det er engasjert en kampanjeleder fra desember 1996 til planlegging og gjennomføring av kampanjen.

2.12 Kulturspørsmål

Kulturhus

Sametinget har i sak 23/96 behandlet Samlet plan for samisk kulturhus, utarbeidet av Samisk kulturråd. Sametinget valgte ut åtte samiske kulturinstitusjoner/sentra som nasjonale. For Sametinget er det viktig at tingets arbeid med samlet plan for samiske kulturhus gir resultater i form av oppgradering av eksisterende samiske kulturinstitusjoner/sentra, først og fremst de nasjonale, og på sikt etablering av nye kulturinstitusjoner/sentra. Sametinget har bedt Kulturdepartementet opprette et eget kulturhusfond som skal brukes til å realisere kulturhusplanen i henhold til Sametingets prioritering.

De nasjonale institusjonene skal sikres 100% statlig finansiering. Sametinget har prioritert å sikre finansiering av eksisterende drift ved de samiske kultursentra før nye kulturhusetableringer igangsettes.

Sign: SS / RR

Tilskudd til samiske kulturorganisasjoner - forskrifter

Sametinget har i sak 8/96 vedtatt retningslinjer for tilskudd til samiske kulturorganisasjoner. Tilskuddet kan tildeles samiske kulturorganisasjoner som fremmer de ulike kunstarter. Støtteordningen omfatter også organisasjoner som fremmer samisk idrett.

Sametinget vil forøvrig fortsette arbeidet med å få en egen bevilgning til samisk idrett og vil på nytt fremme konkret krav om dette når den bebudede organisasjonsplanen fra idrettsorganisasjonen er klar.

Samiske museer

Sametinget har fremmet en uttalelse til NOU 1996:7 Museum - mangfold, minne, møtestad. Sametinget har i sin uttalelse konstatert at det er behov for en nærmere gjennomgang av samisk museumsdrift på flere områder, eksempelvis museenes framtidige oppgaver og modell for funksjonsfordeling og finansiering. Behovet begrunnes i museumsutredningens manglende kultur- og rettighetspolitiske utgangspunkt, samt at foreslåtte modell ikke ivaretar de hensyn som følger av statens forpliktelser overfor samene. Sametinget har bedt om en egen plan for samiske museer.

Samisk kunstsamling

Sametinget har både i behandlingen av samlet plan for samisk kulturhus, Sámi Dáiddačehpiid Searvi's utredning om samisk kunstmuseum og NOU 1996:7, gått inn for etablering av en nasjonal samling av samisk kunst ved Sámiid Vuorká-Dávvirat/De Samiske Samlinger. Sametinget har bedt Sámiid Vuorká-Dávvirat planlegge og forestå arbeidet med etableringen av kunstmuseum ved Sámiid Vuorká-Dávvirat.

Mediesaker

I 1996 har Sametinget uttalt seg til evalueringsrapport om støtteordningen til samisk presse og NOU 1996:12 Medieombud.

Sametingets mål med pressestøtteordningen er å tilrettelegge for et daglig samiskspråklig medietilbud, dvs. etablering av samisk språklig dagspresse. Daglig og variert samisk språklige avistilbud og utgivelser er derfor Sametingets høyeste prioritet, og at det samiskespråklige avistilbudet også omfatter tilbud på sør- og lulesamisk.

Sametinget støtter forslaget om å øke bevilgningene til samisk presse for 1997. Tinget forutsetter at bevilgningsøkningen utelukkende prioriteres til de samispråklige avisene. Sametinget går også inn for at det etableres fast støtteordning for periodiske samiske publikasjoner for samiske barne- og unge.

2.13 Samisk kvinneprosjekt

Samisk kvinneprosjekt kom i gang 1. januar 1996. Sametingets mål med Samisk kvinneprosjekt er at samiske kvinners spesielle behov i samfunnsutviklingen skal bli ivarettatt og tatt hensyn til. Prosjektlederen er tillagt oppgaver av veiledende, initierende og koordinerende art. Hovedaktiviteten dette første året har vært å etablere prosjektet i det daglige virket til Sametinget. Det er pekt ut fire innsatsområder: 1. Sametingets integreringspolitikk. 2. Gode vilkår for kvinner i samiske lokalsamfunn. 3. Kvinner inn på Sametinget. 4. Det internasjonale ansvar.

Likestillingsseminar

Likestillingsseminaret 25. september 1996 var et ledd i Samisk kvinneprosjekt. Det er utarbeidet rapport fra seminaret, med innleggene til foredragsholderne i forkortet form.

Sign: *SS*

Sentralt for seminaret var å få til en dialog mellom Sametinget og omgivelsene på spørsmål om kjønnsproblematikk og likestilling.

2.14 Rammebudsjettering

Sametinget har behandlet «Utredning om konsekvenser forbundet med overgang til større budsjettmessig frihet for Sametinget» hvor en eventuell overgang til rammebudsjettering for Sametinget er utredet. Rapporten konkluderer med at den beste måten å etablere en friere adgang for Sametinget til å prioritere og disponere over det budsjett Stortinget har vedtatt, er at hele bevilgningen til Sametinget, inkludert lønns- og driftsbudsjettet, stilles til Sametingets disposisjon under en 50-post. Dette gir Sametinget en friere stilling til å avgjøre hvordan bevilgningen skal fordeles mellom lønns- og driftsmidler og andre tilskudds- og overføringsordninger til den samiske befolkning.

Sametinget er bekymret for de mulige negative virkninger en overgang til rammebudsjettering kan ha, fordi sentrale myndigheter kan henvise alle budsjettkrav fra samisk side til Sametinget uten å ta stilling til de behov som ligger bak kravene. Dersom dette blir konsekvensen, vil reformen være et tilbakeskritt. I dag er det ennå svært langt igjen til at det er opprettet ordninger, etablert institusjoner og utdannet fagfolk slik at en kan ha full trygghet for samisk språk, kultur og samfunnsliv virkelig kan bevares og utvikles.

Det kan ikke understrekes sterkt nok at selv om Sametinget forvalter midler til bevaring og utvikling av samisk kultur, betyr det ikke at andre organ sentrale, regionale og lokale kan fraskrive seg ansvar for samisk kultur og samfunnsliv.

Forutsetningen for å gå over til rammebudsjettering må derfor være følgende;

Det må etableres rutiner slik at Sametinget kan forhandle med sentrale politiske myndigheter om ansvars- og myndighetsfordelingen mellom Sametinget og Regjeringen i forhold til de ressurser som stilles til rådighet.

Andre forutsetninger for å innføre en ordning med rammebudsjettering for Sametinget må være;

1. Budsjett for Sametinget oppnår et volum som gjør det mulig å dekke de behov som finnes i samiske samfunn.
2. Det etableres en rett for Sametinget å kunne forhandle med sentrale politiske myndigheter om ansvars- og myndighetsfordeling mellom Sametinget og Regjeringen i forhold til de ressurser som stilles til rådighet.

2.15 Plan for nytt sametingsbygg i Kárášjohka - Karasjok

I forbindelse med planene for et sametingsbygg, ble det gjennomført en arkitektkonkurranse. En fagjury med representasjon fra Sametinget, Statsbygg og Norske Arkitekters Landsforbund vurderte 48 forslag. Arkitektene Stein Halvorsen og Christian Sundby fra Oslo vant konkurransen med utkastet 69,3° Nord. Vinnerutkastet vil bli realisert som sametingsbygg. Sametinget ser frem til at byggearbeidet starter snarest.

2.16 Ansettelse av direktør

Sametinget har ansatt Per Edvard Klemetsen som direktør på åremål for perioden 1996 - 2001.

Sign: *SS*...../.....*R11*.....

2.17 Konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven

Sametinget har avgitt høringsuttalelse til utkast til bestemmelse om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven. For Sametinget er det av sentral betydning for å sikre at hensynet til samiske interesser blir særskilt ivaretatt ved planlagte tiltak. Tinget ser det som nødvendig at samiske interesser omfattes av kriteriene for hvorvidt det skal iverksettes konsekvensutredning i henhold til plan- og bygningslovens bestemmelser, og foreslår på denne bakgrunn en ny bestemmelse i forskriftene - § 5 nr.6 - der samiske interesser særskilt understrekes som kriterie for krav om konsekvensutredning for vedlegg II-tiltak.

2.18 Annen virksomhet

Besøk og seminarer

HH Dalai Lama m/følge besøkte Sverige, Finland og Norge 25. - 27. mai 1996. Vertskapet var Sametingene i Sverige, Finland og Norge.

Sametinget har i 1996 arrangert to seminarer i forbindelse med Sametingets plenumsmøter: Likestillingsseminar 25. september 1996 og om forslag til ny minerallov, 27. november 1996

Oppnevninger

Sametinget har i 1996 foretatt oppnevning til følgende styrer og utvalg:

- Motorferdsellovutvalg
- Samisk Barne- og ungdomsutvalg
- Arbeidsgruppe for FN's urfolkår
- Sámi Vuorká-Dávvirat - De Samiske Samlinger
- Beaivváš Sámi Teáhter
- Rådgivende kontaktutvalg for Tysfjord - Hellemoområdet
- Bevillingsrådet for autoriserte samiske tolker
- Beslutningsgruppe for Interreg - Nordkalotten
- Koordingeringsutvalg for lokal forvaltning av de utnyttbare vilt- og fiskeressursene
- Nordisk Samisk Institutt
- Norges forskningsråds områdestyre
- Fagråd for urbefolkningsprogrammet (forslag)
- Reindrifststyret
- Områdestyret
- Reguleringsrådet
- Referansegruppe - plan for helse og sosialtjenester for den samiske befolkning
- Kretssamevalgstyret for Sametingsvalget 1997
- Nord-Norsk infomasjonskontor

3. Sametingsrådets forvaltningsmessige oppgaver

3.1 Fordeling av tilskudd

Innen Sametingets virksomhet inngår det en rekke forvaltningsoppgaver. Alle ordninger som er lagt inn under Sametingets budsjettkapittel, kap. 503 i statsbudsjettet, er Sametingets forvaltningsansvar. For å kunne ivareta dette forvaltningsansvaret på en tilfredsstillende måte, har Sametinget utarbeidet en rekke forskrifter og retningslinjer for fordeling av midler over Sametingets budsjett.

Sign: SS / R11

Sametingsrådets forvaltningsmessige oppgaver i 1996 har vært fordeling av tilskudd til samiske organisasjoner (kr.2.600.000,-), fordeling av midler til gruppesekretærer i Sametinget (kr.850.000,-) samt "andre tiltak" (post 70.6, kr. 147.000,-).

3.2 Sametingets driftsregnskap 1996

Post	Betegnelse	Bevilgning	Regnskap*
01	Lønn og godtgjørelse	16,131,040	
11	Varer og tjenester	10,866,354	
Sum		26,997,394	

* Endelige regnskapstall vil foreligge senere fra Finansdepartementet.

4. Merknader til virksomheten i Sametingets underliggende råd

4.1 Generelt

Den forvaltningsmessige delen i Sametinget, hovedsaklig gjennom virksomheten i underliggende råd, har samlet sett fungert godt i 1996. Dette skyldes ikke minst kompetanse og profesjonalitet både på politisk og administrativt plan i rådene. Fra Sametinget vil en imidlertid stadig påpeke behovet for forbedringer i alle ledd i sametingssystemet. Dette gjelder både gjennom kompetanseøkning og effektivisering av virksomhetene.

Sametinget registrerer at det i underliggende råd utarbeides virksomhets- og strategiplaner for å planlegge fremtidig virksomhet på grunnlag av mål- og resultatstyring. I dette viktige arbeidet er det en utfordring å knytte planlagt virksomhet opp mot eksisterende planer i de øvrige ledd i sametingssystemet. For Sametinget er det avgjørende at virksomheten i de ulike råd skjer koordinert og samkjørt med øvrig virksomhet i tinget.

På administrativt nivå har Sametinget satt i gang en prosess for utarbeidelse av en sametingsplan for kommende planperiode. Her vil deltagelse fra de underliggende råd være sentralt. Sametingsplanen vil danne rammer og gi politiske signaler for underliggende råds virksomhet.

Et utvalg har i løpet av 1996 foretatt en gjennomgang av sametingssystemet med tanke på å forbedre og effektivisere Sametinget som organisasjon. Utvalgets arbeid vil bli behandlet i tinget tidlig i 1997. Dette vil kunne få betydelige konsekvenser for Sametingets underliggende råd, men vil i liten grad berøre den personellmessige siden.

4.2 Merknader til virksomheten i Samisk næringsråd

Sametinget registrerer stor aktivitet i Samisk næringsråd og en betydelig pågang av søknader til Samisk utviklingsfond. Sametinget er tilfreds med at støtteprofilen til Samisk næringsråd virker å være i tråd med Sametingets næringspolitikk.

Fondet bør ha muligheter til å spille en selvstendig og initierende rolle i det næringspolitiske arbeidet for å bidra til en bestemt samfunns- og næringsøkonomisk utvikling. Behovet for økning av fondets totale rammer er økt gjennom etablering av permanent støtteordning til næringskombinasjoner. Oppfølging av Sametingets handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder, krever ytterligere styrking av fondet.

Når Regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett for 1997 unnviker sitt ansvar for utviklingen i de samiske kyst- og fjordområdene, må Sametinget selv prioritere tiltak i disse områdene

Sign: SS / RP

innenfor dagens budsjetteramme for Samisk utviklingsfond. Dette er også det første skritt i gjennomføringen av handlingsplanen for samiske kyst- og fjordområder.

Sametinget vil fortsatt arbeide for å styrke fondet bl.a ved å søke overføring av midler over fiskeri og jordbruksavtalen. En eventuell utvidelse av Samisk utviklingsfonds virkeområde i 1997 vil øke kapitalbehovet ytterligere.

Sametinget tar sikte på å utarbeide en samisk reiselivsplan i 1997. Her vil Samisk næringsråd og Samisk kulturminister være sentrale aktører i utarbeidelsen.

Sametinget merker seg behovet for økt saksbehandlerkapasitet i forbindelse med tilførsel av flere oppgaver til rådet, samt en eventuell utvidelse av fondets virkeområde. En stilling for å følge opp Handlingsplan for kyst- og fjordområder vil ventelig avhjelpe saksbehandlersituasjonen noe.

Sametinget ser forøvrig frem med forventning til en permanent ordning med næringskombinasjoner, samt resultatet av arbeidet i kontaktutvalget for Nord-Norge og EU's interreg II satsing. Dette vil kunne gi en nødvendig styrking av kapitalsituasjonen for samisk næringsutvikling i sin helhet.

4.3 Merknader til virksomheten i Samisk språkråd

Samisk språkråd har ansvaret for utvikling og bevaring av samisk språk i Norge. Undersøkelsene som Samisk språkråd har foretatt i kommunene i forvaltningsområdet viser konkrete resultater av tospråklighetsmidlene i form av økt bruk av samisk språk i kommunene. Sametinget har i forbindelse med terminologiarbeid opprettet en midlertidig stilling i språkrådet som har ansvaret for drift av samisk orddatabank som skal inneholde dagens ordbøker og språkmateriale. Prosjektets varighet er tre år.

Samisk språkråd har i år arbeidet med endring av retningslinjer for tildelingen av statlige midler til tolketjeneste og tospråklighet i forvaltningsområdet. Sametinget har ved endring av retningslinjene i 1994 gitt anledning til å gi en del støtte til prosjekter også utenfor forvaltningsområdet. I 1996 ble det tildelt kr. 1.087.100,- til prosjekter som er gjennomført utenfor forvaltningsområdet. Midlene kan tildeles til ikke statlige offentlige organer som fremmer samisk språk. Enkelte støtemottakere har stilt spørsmål ved Sametingets og språkrådets rett til å stille krav etter retningslinjene og på grunnlag av de fullmakter som foreligger.

Samelovens språkbestemmelsene trådte i kraft i 1992. Dette har medført og medfører endringer i kommuner og andre statlige etater, når det gjelder bruken av samisk i offentlige organer. Samisk språkråd forvalter en bevilgning på kr. 16.650.000 til samisk tolketjeneste og tospråklighet. Det viser seg å være bred politisk enighet om å styrke språket, men realisering av satte mål synes å være vanskelig å oppnå uten spesielle virkemidler.

Fra høsten 1996 overtok Samisk språkråd forvaltningen av stipendet for samisk ungdom. Det er stor pågang av søkere. I 1996 ble det av rammen kr 850.000,- tildelt ca. kr 2.000,- pr. elev, og det kan stilles et spørsmålstegn om rammen i denne størrelsesorden kan stimulere samiske ungdom på videregående skole til å velge samisk som fag. Det er en målsetning for Sametinget å få etablert en stipendordning av en rimelig størrelse. Sametinget ser derfor nødvendigheten av å øke den totale rammen til stipendet.

Samisk språkråd har i 1996 opprettet en tolkeprøveordning for samiske tolker. Utvikling og realisering av denne ordningen og ulike tiltak i forbindelse med utviklingen av samisk språk krever betydelige menneskelige og økonomiske ressurser.

Sign: SS / RT

4.4 Merknader til virksomheten i Samisk kulturråd

Samisk kulturråd har i 1996 til sammen forvaltet en bevilgning på kr. 11 055 000 til samiske kulturformål, d.v.s samisk kulturfond, samisk forlagsdrift, samiske kulturhus, samiske kulturorganisasjoner og samiske barns oppvekstvilkår. I tillegg til å forestå forvaltningsoppgaver på vegne av Sametinget, er Samisk kulturråd også et fagpolitisk organ for Sametinget som kan komme med fagpolitiske uttalelser som berører samisk kultur, spesielt i forhold til de virkemidlene rådet forvalter.

Den positive oppblomstringen av samisk kultur synes å gi utslag i stor søknad til tingets ordninger til samisk kulturformål. På bakgrunn av denne økende og ønsket aktivitet, må kulturrådet sette snevre rammer for tildeling av støtte. Dette fondet mangler økte bevilgninger. Dette er svært uheldig, og kan på sikt få negative konsekvenser for samisk kulturutvikling. Dessverre har det ikke lyktes å øke rammene for ordningene.

Sametinget vil fortsatt arbeide aktivt for å styrke støtteordningene. Sametinget har foreslått en økning i kulturfondet, og vil fortsatt argumentere for dette synet. Like viktig er det å få økt rammen for driftstilskudd til samiske kultursentra. Innenfor eksisterende budsjettammer er det ikke mulig å innlemme nye institusjoner, derfor må nye midler først tilføres tilskuddsordningen (jf. tingets vedtak i sak 23/96 Samlet plan for samiske kulturhus).

Sametinget er fornøyd med kulturrådets prioritering av barn og unge. Denne satsingen kan styrke barn og unges identitet og tilknytning til det samiske samfunnet. Sametinget ber Samisk kulturråd påse at samiske barn og unge fortsatt har samiskspråklig publikasjonstilbud i 1997, siden det foreløpig ikke har lyktes å få egne midler til dette formålet.

Sametinget vil i begynnelsen av 1997 revidere retningslinjene for fordeling av driftstilskudd til samiske forlag. En arbeidsgruppe med representasjon fra tinget, kulturrådet, utdanningsrådet og SÅLAS har gjennomgått de økonomiske virkemidlene til samisk bokproduksjon, og har bl.a fremmet forslag til fordeling av driftstilskuddet.

Sametinget er tilfreds med den støtteprofil Samisk kulturråd har lagt seg på ved fordeling av støtte til de ulike kulturformålene. Sametinget ber Samisk kulturråd prioritere tiltak for østsamene i kommende år.

4.5 Merknader til virksomheten i Samisk Kulturminneråd

Samisk kulturminneråd har som formål å verne samiske kulturminner og kulturmiljø for framtidige generasjoner på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur og identitet. Samisk kulturminneråd er derfor et viktig instrument for Sametinget i arbeidet med å sikre at den miljømessige kulturarven blir vernet, dokumentert og vedlikeholdt på en best mulig måte.

Sametinget merker seg at Samisk kulturminneråd har utvidet sin virksomhet mht. prosjektinitiativ og saksområder. Forutenom en omfattende aktivitet ved ivaretagelse av samiske kulturminneinteresser etter plan- og bygningsloven og kulturminneloven, har rådet gjort et grundig arbeid i forbindelse med genetisk forskning på samisk skjelettmateriale og fredning av Skoltebyen kulturminnevernomsråde i Neiden. Sametinget ser det også som positivt av kulturminnerådet vektlegger internasjonalt samarbeid i sitt arbeid. Sametinget forespeiler Samisk kulturminneråd et økt engasjement i plan og arealsaker. Plan- og bygningsloven er, i tillegg til kulturminneloven, et viktig redskap for å ivareta tingets interesser i arealsaker.

Sametinget merker seg behovet for å få utarbeidet en plan for samisk bygningsvern. Tinget ser nødvendigheten av at dette arbeidet kommer igang snarest og at forvaltning og vern av samiske bygninger organiseres på en tilfredsstillende måte. I dette ligger det åpenbart et behov for tilføring av ressurser til Samisk kulturminneråd.

Sign: SS / RP

I tråd med Sametingets vedtak bes Kulturminnerådet i samarbeid med andre relevante institusjoner sette i gang utredning av samisk museumsvirksomhet.

Sametinget tar sikte på å utarbeide en samisk reiselivsplan i 1997. Her vil Samisk kulturminneråd også være en sentral aktør i utarbeidelsen.

Forøvrig synes det nå å foreligge grunnlag for på evaluere nåværende lokalisering av forvaltningsapparatet innen kulturminnevernet.

5 Sametingets fremtidige utfordringer og muligheter

I. Retten til selvbestemmelse

Samene er et eget folk. Folkenes rett til selvbestemmelse er et internasjonalt anerkjent prinsipp, som FNs medlemsland er forpliktet til å fremme og beskytte. Samene i likhet med urfolk over hele verden har hevdet og vil hevde at retten til selvbestemmelse også gjelder verdens urfolk, og derfor må anerkjennes av verdenssamfunnet.

Danmark, Finland og Canada er stater som har gitt klare signaler om at de er villig til å anerkjenne urfolks rett til selvbestemmelse som prinsipielt utgangspunkt for arbeidet med en FN-erklæring om urfolks rettigheter. Norge har så langt unnlatt å ta stilling til dette spørsmålet.

Et folks rett til selvbestemmelse betyr for samene en kollektiv rett til å bestemme over egen fremtid på alle samfunnsområder. Denne retten medfører at det er samene selv som bestemmer hvilke samfunnsområder det samiske folk må ha styring, kontroll og forvaltning over.

Sametinget erkjenner det faktum at det innenfor staten Norge er to opprinnelige folk, samer og nordmenn. Gjennom historien har nordmenn og samer levd både adskilt og side om side. Dette er fakta som gjør at man i de fleste samiske områder ikke ensidig kan hevde en eksklusiv samisk rett til å bestemme over alt og alle. Det man derimot kan kreve er at man ikke ensidig ekskluderes fra all rett til å bestemme i disse områdene.

Av dette følger det at det bærende prinsipp i forholdet mellom samer og nordmenn må være at man forhandler seg fram til enighet og gjensidige avtaler mellom våre folks representative organer. Det må aksepteres at like lite som samene kan dominere nordmenn i ett og alt i hele det samiske bosettingsområdet, like lite kan nordmenn gjøre det motsatte. Det bør vurderes om grensegangen mellom ansvarsområder og innflytelse mellom samiske og norske myndigheter, kan løses gjennom reelle forhandlinger og avtaler.

Det materielle grunnlaget for samisk kulturutøvelse

Den norske stat har så langt anerkjent samene som en minoritet og et urfolk med et folkerettslig krav på særlig kulturvern. Dette er også nedfelt i internasjonale avtaler og internrettslige forordninger. Sentralt i dette avtaleverket finner en sameparagrafen i Grunnloven (§110 A), sameloven, ILO-konvensjonen nr. 169 Om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater og Artikkel 27. i FN-konvensjonen Om sivile og politiske rettigheter fra 1966.

Gjennom internrettslige regler og folkerettslige avtaler har nasjonalstaten ansvar for at samisk kultur skal ivaretas og utvikles. Dette med utgangspunkt i et fundamentalt grunnsyn om at et folks rett til kulturutøvelse er en av de fundamentale menneskerettighetene. Denne rettsplikten omfatter også sikring av det *materielle* grunnlaget for kulturen. Både Regjering og Storting har bl.a. i denne sammenheng sluttet seg til daværende professor Carsten Smiths konklusjoner i en utredning for Fiskeridepartementet i 1990 om at fiske som en viktig del av

Sign: SS / RA

den samiske befolkningens næringsgrunnlag, hører til det materielle kulturgrunnlaget som myndighetene er forpliktet til å gi et rettsvern.

Sametinget vil videre vise til Artikkel 27 i FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1966. Kulturbegrepet i artikkelen omfatter den ideelle kultur, kulturelle yringsformer som språk, musikk, litteratur. Kulturbegrepet omfatter også de materielle forutsetningene for kulturen. Artikkelen ikke bare sikrer et vern for samisk kultur i snever forstand, men omfatter også materielle forutsetninger for å bevare og styrke samisk kultur generelt. Dette er ytterligere styrket ved Norges ratifisering av ILO-konvensjonen.

I 1997 vil Samerettsutvalgets innstilling om retten til, og forvaltningen av land og vann i Finnmark legges frem. Dette innebærer at man vil se starten på en svært sentral debatt om hvordan også Sametingets rolle i forhold til ressursforvaltning og arealplanlegging vil bli. Samtidig ligger det en klar utfordring til de ulike politiske aktørene som skal inn i prosessen mot en sluttbehandling av innstillingen. Sametinget frykter at myter, desinformasjon og skremselspropaganda blir sentrale elementer i denne prosessen, og ser derfor store utfordringer for sentrale aktører i å ta sitt ansvar med å sikre at den forestående debatten får et mest mulig saklig grunnlag. I dette ligger også behovet for en høringsrunde med et tidsperspektiv som sikrer en forsvarlig gjennomgang. Høringstiden bør derfor settes til 2,5 år.

Sametinget ser frem til at også andre områder enn Finnmark utredes for å klargjøre samiske rettigheter til områdene.

Spørsmålet om retten til land og vann har etter Sametingets oppfatning to hovedelementer. Det ene er en grunnleggende respekt og aksept for at de kollektive samiske rettigheter til områdene som helt frem til i dag har vært i samisk bruk og hevd, danner et selvstendig rettighetsgrunnlag som må uttrykkes i lovs form. Det andre er hvordan disse rettighetene skal inngå i en fremtidig forvaltning som både viser respekt for den samiske kultur og ivaretar de behov områdets totale befolkning har, uavhengig av etnisk tilhørighet.

Sametingets grunnsyn er imidlertid at områdets ressurser både over og under jorden tilhører det samiske folk. Denne formulering uttrykker også Sametingets grunnleggende holdning til forvaltning av ressursene i samiske områder. I dag opptrer staten på det samiske folks vegne i sin forvaltning av samiske områder. Fra samisk side har det aldri vært tvil om at tradisjonell samisk eiendomsrett fortsatt er i hevd. Spørsmålet om retten til land og vann handler derfor dypest sett om det materielle grunnlaget for bevaring og utvikling av samisk kultur i vid forstand. Sikring av det materielle grunnlaget er derfor en sentral stolpe i det samlede samiske rettsgrunnlaget i tillegg til politiske og kulturelle rettigheter.

Spørsmålet om landrettigheter og endring av rettsstilstand knyttet til problemstillingen om samiske rettigheter, danner unike utfordringer for demokratiske samfunn i positiv forstand.

Norsk og internasjonal rettsutvikling

Den internasjonale rettsutviklingen om forholdet til etniske minoriteter og urbefolkninger må være sentral i utformingen av myndighetenes samepolitiske tiltak. Statsmyndighetenes ansvar omfatter å legge forholdene til rette for at samene får de nødvendige virkemidlene til selv å sikre og videreutvikle sin kultur på egne premisser. Samene må derfor ha kontroll i spørsmål av betydning for den samiske kulturs stilling. Spesielt omfatter dette de rammebetingelsene myndighetene setter for samisk kulturutøvelse til enhver tid. Et vesentlig moment i denne sammenheng er at begrepet kultur skal forstås slik at det også omfatter de materielle forutsetningene for kulturen.

Det er viktig å understreke at prinsipielle målformuleringer fordrer systematisk og løpende gjennomgang av både lover og administrative forordninger for å få utviklet en konkret politikk og forvaltningsutøvelse som harmonerer med målsettingene. Det er nå vesentlig å få fastlagt, på rettsvitenskapelig måte, de praktiske konsekvenser som allerede følger av de

Sign: SS / RM

vedtatte prinsipper. I dag er det ofte lite samsvar mellom Stortingets og Regjeringens uttalte politikk og forvaltningens praksis. Med et manglende lovgrunnlag, eller et lovgrunnlag som ikke bygger på de nye prinsippene i statens samepolitikk, er det vanskelig å nå frem med samiske interesser og samisk rettsoppfatning. Sametinget har bedt om en gjennomgang av sentrale og aktuelle lover med sikte på å sikre en forvaltningspraksis som harmonerer med myndighetenes overordnede grunnlag og målsettinger i samepolitikken. Kommunalkomiteen har lagt vekt på dette i Innstilling S.nr. 116 (1993-94) s. 9 der komiteen ber Regjeringen fortløpende vurdere lovgivning vedrørende samiske rettsforhold og foreta revisjon av enkelt lover når dette er nødvendig.

Samtidig med at en sikrer at nasjonale rettsregler gis effektivitet, ser Sametinget nødvendigheten av at de folkerettslige regler som Norge er bundet av og som har betydning for samenes rettslige stilling, anses som norsk rett. Sametinget ser i denne forbindelse et behov for at det internrettslige grunnlaget oppdateres i forhold til nåværende rettsutvikling innen minoritets og urfolksspørsmål. Det betyr at Lov om Sametinget og samenes rettsstilling (Sameloven) revideres og oppdateres i takt med gjeldende internasjonale utvikling. Sameloven er sådan et steg i en suksessiv lovgivningsprosess, og må endres i takt med den øvrige utviklingen.

Sametinget vil bl.a vise til Sameloven i Finland hvor det er nedfelt en forhandlingsplikt mellom nasjonalstaten og samene som urfolk. Myndighetene er forpliktet til å forhandle med Sametinget i alle omfattende og viktige saker som direkte eller særskilt kan berøre samene som urfolk. Denne plikten omfatter mer enn ren konsultasjon, da en også har plikt til å søke en løsning via forhandlinger med Sametinget. Dette er et forhold som også bør tas med i det norske lovverket, for å ivareta et mer konsekvent utgangspunkt i det at samene er et eget folk.

For Sametinget som folkevalgt organ ligger det i denne utviklingen at tinget får en mer selvstendig status. Sametingets konsitusjonelle rolle må på denne måten avklares nærmere, gjennom en klargjøring av ansvarsforholdet mellom Sametinget og statsmaktene. Uten en klar rollefordeling vil det stadig eksistere unødvendige gråsoner med hensyn til plassering av ansvar for politikktøvelse og forvaltning.

II. Praktiske konsekvenser

Innledning

Med utgangspunkt i at samene er et folk og den derav følgende retten til selvbestemmelse, skal folket gjennom Sametinget som det høyeste samepolitiske organ utforme sin politikk. Denne politikken har Sametinget gjennom en rekke vedtak, innspill og henstillinger presentert siden opprettelsen i 1989. Sametinget har kun i begrenset grad fått gjennomslag for sine synspunkter. Fra nasjonalstatens side har en derfor ikke, til tross for vedtatte prinsipper, fulgt opp egne forpliktelser i den grad Sametinget ser det nødvendig.

Norge er et velutviklet land når det gjelder materiell velferd og utvikling av norsk kultur. Den norske samfunnsutviklingen har spesielt i etterkrigstiden stått overfor en omfattende utbygging på de fleste samfunnsområder. Det norske samfunn har derfor opplevd en utbygging av velferdstaten hvor økning av det offentlige engasjement har vært sentral. Nå ser en derimot tendensen til at utbygging av velferdsstaten står overfor en dyp endring i utbyggingstakten. Statens engasjement på en rekke sentrale samfunnsområder er under revurdering. Staten står derfor overfor en nykonstituering hvor innstramming av offentlige budsjetter er en av følgene.

Som et resultat av en forsømmelse fra statenes side over lengre tid, står det samiske samfunn derimot overfor en nylig påbegynt utbyggingen av tilbudet innen sentrale samfunnsområder. En står overfor en rekke utfordringer hvor utbygging av elementære samiske velferdstilbud

Sign: SS , Rn

står sentralt. Behovet for midler og ressurser til utbyggingen av det samsike samfunn er derfor meget stort og omfattende. Utviklingen av det samiske samfunn må derfor ikke rammes av den nedskjæring eller stagnasjon som gjelder øvrige offentlige budsjetter.

De midler som bør stilles til disposisjon for samisk samfunnsutvikling er ikke av et slikt omfang som vil påvirke utviklingen i norsk økonomi. Det eksisterer derfor ikke økonomiske argumenter mot å bidra til tilfredsstillende rammevilkår for sikring og utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv. Det som gjenstår er derfor politisk vilje til konkret oppfølging av de kapitalbehov det samiske samfunn innehar.

Generelle krav til statsmyndighetene

Urfolksrett og lovverket

Sametinget har på flere samfunnsområder pekt på forhold som må gjennomføres for å sikre samisk kultur, språk og samfunnsliv. Samtidig med dette har tinget også gått i mot forslag fra sentrale myndigheters side på en rekke områder. Sametinget vil derfor igjen peke på vesentlige konkrete sider og politiske veivalg som er vesentlige for utviklingen av det samiske samfunn i fremtiden.

Sametinget ser behovet for at sentrale statlige myndigheter foretar en avklaring på en rekke sentrale områder som følger av Norges ratifisering av ILO-konvensjonen. Sametinget har tidligere pekt på områder hvor den norske stat ikke er på linje med bestemmelsene og ånden som ligger til grunn for konvensjonen. Ved behandlingen av Samerettsutvalgets innstilling vil det være naturlig å gi en grundig redegjørelse for hvordan forpliktelsene i konvensjonen skal oppfylles. Dette bør igjen nedfelles i Sameloven og det øvrige lov- og regelverk. Staten må innstille saker hvor det er et konfliktpotensiale i forhold til samiske interesser, til hensiktsmessige ordninger er etablert i nasjonal rettsorden som berører samiske spørsmål, spesielt kan nevnes Utmarkskommisjonen for Nordland og Troms.

Sametinget har på en rekke områder pekt på behovet for overføring av ytterligere myndighet til Sametinget. I dette ligger det også overføring av økte økonomiske midler i takt med utviklingen av Sametinget og dermed større finansiell frihet. Tinget mener det bør gjennomføres særskilte forhandlinger mellom staten og Sametinget om de årlige rammene for tingets virksomhet.

Informasjon

Sametinget vil i tiden fremover styrke arbeidet med informasjon, både om samiske samfunnsforhold generelt og om Sametingets virksomhet. I begynnelsen av den nye valgperioden skal informasjonsstrategien opp til behandling i tinget for tilbakeblikk (evaluering) og oppdatering. Ønsket er at det norske utdanningssystemet med det nye læreplanverket på sikt dekker noe av det informasjonsbehovet det norske samfunnet etterspør om samiske samfunnsforhold, og slik gi tinget mulighet til å konsentrere sin informasjonsvirksomhet om egendefinerte målgrupper.

Sametingets utfordring er å finne fram til måter å kommunisere med målgruppene på som kan kategoriseres som dialog. For tingets del kan det gi best resultat å satse på den muntlige tradisjonen som samisk kultur bygger på og utvide betydningen, dvs. i større grad satse på personlig kontakt med målgruppene. Dette er også utgangspunktet for valginformasjonskampanjen i 1997, som på en måte vil være et prøveprosjekt for denne måten å informere (kommunisere) på.

Sign: SS / RM

Media

Media spiller en sentral rolle i ethvert demokratisk samfunn. For å kunne realisere Sametingets mål om et daglig samiskspråklig medietilbud, vil tinget ta initiativ til at det i 1997 igangsettes et arbeid med en samisk medieplan. Hensikten er å få en helhetlig gjennomgang av den samiske mediesituasjonen. Planen bør også inneholde kartlegging og drøfting av de problemene og utfordringene samisk media i dag står overfor, både mht. rammebetingelser som finansiering og marked, eierstruktur, etikk etc.

Initiativet til - og arbeidet med en egen medieplan skal imidlertid ikke være til hinder for en overføring av forvaltningen av støtteordningen til samisk presse til Sametinget. Dette er et ledd i sentrale myndigheters og Sametingets ønske om økt samisk selvbestemmelse. Det er nødvendig med ytterligere økning i bevilgningene til samiskspråklig presse (aviser). Samtidig som tinget forutsetter at bevilgningsøkningen utelukkende prioriteres til de samiskspråklige avisene, oppfatter Sametinget at det også er behov for en norskspråklig samisk dagspresse som har behov for en rimelig pressestøtte. Sametinget vil også arbeide for at det opprettholdes et samisk medietilbud til barn og unge, gjennom at periodiske samiske publikasjoner sikres fast støtteordning.

Språk/kultur

I følge ILO-konvensjonen plikter statens myndigheter å yte tilfredstillende økonomiske ressurser slik at samene selv gis muligheter for bevaring og utvikling av språket. Det samiske språket er i en særlig vanskelig og presset situasjon. Dersom det skal revitaliseres og utvikles positivt framover, er det behov for en langt større satsning enn tidligere gjennom både faglige og økonomiske ressurser.

Sametinget har vedtatt språkplaner for sør- og lulesamisk og Ofoten/Sør-Troms områder. I Sametingets plenum er det meldt inn behov for lignende planer og tiltak fra flere områder langs kysten som indikerer behov for språklige revitaliseringstiltak i kyst- og fjordområder fra Varanger til Tysfjord. Det vises også i denne forbindelse til Sametingets handlingplan for samiske kyst- og fjordstrøk.

Reelle muligheter og frihet til kulturytringer er en selvsagt rettighet for enhver nasjon og for ethvert folk. Kulturvernet har høy status i alt internasjonalt arbeid. Utviklingen av samisk kultur er som for andre kulturer avhengig av at den utvikles på egne premisser. Det er samene selv som må stå for utøvelsen og utviklingen. Myndighetenes forpliktelse er å legge forholdene til rette for kulturutøvelse.

For Sametinget er det derfor et overordnet mål å sikre at det samiske folk har reelle muligheter for samisk kulturutøvelse. Det er av stor betydning å skape og sørge for at det eksisterer arenaer, både offentlige og private, i de samiske samfunnene for kulturutøvelsen. Samiske kulturinstitusjoner og kultursentra er viktige eksempler på slike offentlige arenaer. Samenes behov for egne kulturinstitusjoner omfatter både de rent tematiske institusjonene som teater, museum, bibliotek på den ene siden og flerbrukshus og samlingssteder på den andre siden. Begge kategoriene er viktig for utviklingen av samisk kultur. Sametinget ber sentrale myndigheter følge opp tingets arbeid med samlet plan for samiske kulturhus og tingets prioriteringer.

Sametinget er tilfreds med Nordland- og Troms fylkeskommunes engasjement for å lokalisere underkontor for kulturminnevernet til samiske områder som Árran i Tysfjord og Ája i Kåfjord. Dette er i tråd med Sametingets vedtak. Sametinget vil peke på at 1997 er markeringsår for kulturminnevernet, og forventer at lokaliseringen som tinget har vedtatt blir fulgt opp som et tiltak i markeringsåret.

Sign: SS RII

Samiske barn og unge - utdanning

Samiske barn og unge er vår kulturs fremtid. Sametinget vil arbeide for gode oppvekstvilkår tuftet på samisk kultur, både gjennom utdanningsinstitusjonene og i fritiden. Dette gjelder primært tingets ønske om større samisk selvbestemmelse i barne- og ungdomspolitikken, spesielt undervisningssektoren, men også for å bidra til at barn og unge har ordninger og tilbud basert på egen kultur og eget språk, f.eks. fritidsaktiviteter tilknyttet idrett, bøker, tidsskrifter etc. og samisk ungdomsorganisering.

Sametingets utdanningspolitiske målsetting er å utvikle et samisk utdannings- og opplæringssystem som bidrar til å formalisere, utvikle og tilpasse det samiske samfunns kunnskaper, ferdigheter, holdninger, normer og verdier.

Det samiske samfunn er inne i en rask utviklings- og endringsprosess. Dette krever kompetanse på en rekke samfunnsområder. Det er derfor en enorm utfordring å skaffe kompetente personellressurser, i hovedsak samiskpråklige ressurser for det fremtidige samiske samfunn. Å utvikle gode samiske utdanningstilbud for barn og ungdom er i denne sammenheng sentralt. Sametinget ser derfor på utdanningssiden som en av de viktigste områdene for å kunne arbeide mot måloppnåelse for Sametingets overordnede målsetting.

Sametinget har ved flere anledninger krevd individuell rett til opplæring i og på samisk og i den samiske kulturarven. Stortingets behandling av NOU 1995:18 Ny lovgivning om opplæring, må nødvendigvis gi en slik rett for å kunne oppfylle ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 27, 28 og 29. Sametinget har bedt om at retten til undervisning i og på samisk lovfestes, og at Sametinget får fastsette det samiske planverket for opplæring av samiske elever. Situasjonen er på langt nær tilfredsstillende før det blir en individuell rett for alle samiske barn å få opplæring i og på samisk.

Artikkel 27 legger klare føringer for hvilken myndighet Sametinget skal ha når det gjelder utformingen av opplæringstilbudet for den samiske befolkning. Dette vil for eksempel si at læreplaner må utvikles i samarbeid med Sametinget, og at tinget må ha myndighet til å godkjenne disse, etter at departementet har fastsatt en minstestandard.

Sametinget ønsker også å overta forvaltningen av det særskilte tilskuddet til samiske barnehager. Utgangspunkt er at det er viktig å samordne tilgjengelige økonomiske virkemidler i arbeidet for å styrke samisk språk, og innsatsen må settes inn i barnehagene. I dag kan i realiteten alle barnehager få tilskuddet som tidligere bare tilfalt klart definerte samiske barnehager. Sametinget vil at tilskuddet skal brukes til å styrke samisk språk og at de faktiske samiskpråklige barnehagene får kompensert sine utgifter.

Samisk helse- og sosialtjeneste

Tidligere tiders nedprioriteringer og forsømmelser av behovene til den samiske befolkning innen helse- og sosialtjenesten nødvendiggjør et krafttak på området. For å sikre målsettingen om et likeverdig tilbud til den samiske befolkning, må det avsettes betydelige midler til konkret oppfølging av arbeidet og oppgavene som er skissert i utredningen Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge (NOU 1995:6). Sametinget har bedt om å få midler slik at et prosjektstyre kan nedsettes til koordinerende, prioritering og gjennomføring av aktuelle tiltak.

Kvinnepolitiske mål

Gjennom samisk kvinneprosjekt er fire innsatsområder pekt ut som sentrale arbeidsfelt for Sametinget. Dette gjelder full integrering av likestilling og kjønnsperspektiv i Sametingets politikktutforming og forvaltning, etablere gode vilkår for kvinner i samiske lokalsamfunn, sikre høy kvinneandel i Sametinget og ivaretaking av kvinnepolitiske mål i det internasjonale urfolksarbeidet.

Sign:

Konvensjonen om biologisk mangfold

Norge er et av de landene som har ratifisert FN's konvensjonen om biologisk mangfold. Konvensjonens artikler 8j og (10c(d)) har en spesiell betydning for urfolk. Artikkelen 8(j) gjelder bevaring av urbefolknings- og lokalsamfunnenes kunnskaper og innovasjoner av betydning for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, samt å sikre en rimelig fordeling av fordelene som følger ved utbytelsen av slike kunnskaper og innovasjoner.

Forventningen fra Sametingets side m.h.t. denne konvensjonen er at innholdet innkorporeres i norsk lovgivning og at konvensjonens innhold får en positiv effekt for den samiske befolkningen. I oppfølgingsfasen av Art. 8(j) bør den samiske befolkningen i størst mulig grad tas med.

Barentssamarbeidet

Sametinget har uttrykt sin bekymring for urfolkenes rettigheter der tilgangen til naturressursene i Barentsregionen er åpnet for utenlandske investeringer. Et hovedmål for ivaretagelsen av urfolkenes rettigheter må være å virkeliggjøre Rio-konferansens prinsipper (UNCED 1992) og prinsippene i ILO-konvensjon nr. 169.

Sametinget vil framheve urfolkssamarbeidet som den tredje dimensjon i Barentssamarbeidet i tillegg til det sentrale og regionale nivå. Tinget vil derfor gjenta sitt prinsipielle standpunkt om at det må opprettes et eget urfolksråd. Sametinget etterlyser med dette Regjeringens og Stortingets syn på spørsmålet. Inntil dette skjer, mener Sametinget at det er behov for å ruste opp Urfolksutvalget ressursmessig slik at utvalget skal kunne ivareta sin rådgivende rolle både overfor Regionrådet og Barentsrådet.

Sametinget vil sterkt peke på behovet for økte midler til gjennomføring av urfolksprosjektene i Barentsprogrammet utover de 4 millioner som bevilges.

Sametinget beklager å måtte konstatere at de utfordringer som påpekes innenfor urfolksområdet i St. meld. nr. 42 (1992-93) ikke er fulgt opp i Handlingsprogrammet for Øst-Europa 1992-96 (jf. St. meld. nr. 47 (1994-95)). Her er urfolkstiltakene nærmest fraværende med hensyn til gjennomførte og pågående prosjekter. Det er videre behov for sammenlignende studier av etnopolitiske forhold i regionen, hvilke konsekvenser nasjonalstatens politikk har overfor urfolk og etniske minoriteter, og disses ressursmessige situasjon og forvaltningen av lokale naturressurser.

Sametinget mener videre at de utfordringer som nevnes i St. meld. nr. 42 (1992-93) innen urfolksområdet som aktuelle FOU-prosjekter (jf. punkt 3.4.2.5 s. 51), også er høyst relevante og aktuelle som politikkområder for urfolkssamarbeidet i Barentsregionen. Denne politikktutviklingen må etter Sametingets mening skje i planmessige former i form av et eget urfolkspolitisk program for Barentsregionen, slik Det regionale urfolksutvalget har foreslått i Barentsprogrammet 1996, punkt 5.3.4.

Sametinget ber derfor de sentrale myndigheter å utarbeide en egen stortingsmelding om Norges politikk i Barentssamarbeidet og nordområdene forøvrig, der de utfordringer Sametinget har vist til på det urfolkspolitiske området vurderes.

Samisk næringsutvikling

En rask omgripende endringsprosess stiller stadig samene over for nye spørsmål. I det norske samfunn skjer det en utvikling med økonomisk internasjonalisering og rasjonalisering. Vi finner en generell moderniseringsprosess med omlegging i retning av markedstilpassede løsninger innen de fleste felt, noe som igjen tyder på mindre statlige overføringer til fiske- og jordbrukssiden. Dette medfører en stadig større utfordring for Sametinget. En ser tendensene til at utviklingen på nasjonalt plan mer og mer kommer på "kollisjonskurs" med den næringspolitikk Sametinget fører.

Sign: ..SS....., R11

Sametinget vil derfor påpeke en rekke sentrale problemstillinger og forslag til tiltak på næringsssiden som Sametinget har fremmet;

Handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder

Sametinget har ved flere anledninger pekt på behovet for en målrettet innsats for å styrke samisk identitet, språk, kultur, næringer og samfunnsliv i kyst- og fjordområder. Mange sjøsamiske lokalsamfunn er inne i en negativ utvikling og det er nødvendig med en betydelig sterkere offentlig satsning for å avhjelpe situasjonen.

Beklageligvis har Regjeringen ikke fulgt opp de merknader Stortingets kommunal- og miljøvernkomite tidligere har fremmet, hvor behovet for en mer målrettet og systematisk offentlig innsats i form av aksjonsplaner for de sjøsamiske områder er blitt understreket. Kommunaldepartementet har vist til at næringskombinasjonsutredningen NOU 1988:42, skulle følges opp "av en plan over aktuelle tiltak for kyst- og fjordområder med samisk befolkning". I mangel på initiativ fra Regjeringen har tinget funnet det nødvendig selv å sette igang et slikt planarbeide.

Sametingets vedtatte handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder er basert på bred medvirkning fra kommuner, fylkiskommuner og andre parter. Tinget vil sterkt påpeke behovet for et bredt og positivt samarbeid både i plan- og gjennomføringsfasen. For Sametinget vil fremtidig virksomhet omfatte en betydelig offensiv satsing på næringsutvikling, språk og kulturtiltak. Det er helt avgjørende at Sametinget tilføres økonomiske midler til gjennomføring av planen og at forsøksordningene for forvaltning av kyst- og fjordsystemer kan igangsettes. I tillegg må ulike organer på lokalt, regionalt og sentralt nivå bidra med å få gjennomført planen.

Samisk jordbruk

Landbruket er en del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Jordbruket er således av vital betydning for Sametingets målsetting om sterke levende samiske samfunn med stabil bosetting og allsidig nærings- og samfunnsliv. Samlet sett kan samisk jordbruk betegnes å bestå av en særegen driftsform under harde klimatiske forhold hvor smådrift og kombinasjonsutøvelse står sentralt.

Samisk jordbruksplan for samiske bosettingsområder fremmer en rekke sentrale utfordringer og problemstillinger for samisk jordbruk i fremtiden. Sametinget vil utforme og foreslå gjennomføring av en egen landbrukspolitik, gjennom at det etableres en landbrukspolitisk sone for samiske bosettingsområder. Sonen vil skape langsiktige oversiktlige og stabile rammevilkår for næringen.

Sametinget må på kort sikt oppnå reell innflytelse både på utformingen av den nasjonale landbrukspolitikken, og forvaltningen av forskjellige virkemidler. Dette kan skje gjennom følgende tiltak:

- Sametinget trekkes inn i det årlige jordbruksavtalesystemet
- Sametinget får representasjon i styrer, råd o.l. på nasjonalt og regionalt nivå av sentral betydning for utviklingen av landbruksnæringen, som f.eks. styret i Statens Landbruksbank, Fylkeslandbruksstyrene o.l.
- Rammevilkårene for kombinasjonstilpasninger må styrkes, blant annet ved en egen næringskombinasjonsavtale.
- Det bør stilles midler til Sametingets rådighet over jordbruksavtalen slik at Sametinget kan føre en egen politikk for det samiske jordbruket som et supplement til den statlige landbrukspolitikken som føres.
- Samiske "referansebruk" må bli et grunnlag for jordbruksforhandlingene.

Sign: SS / KA

Et vesentlig forhold som i tillegg må endres er at kun eneyrkebruk skal kunne få finansieringsstøtte til tradisjonell bruksutbygging. Denne bestemmelsen (75% regelen) må det gjøres unntak for hva gjelder jordbruket i de samiske områdene.

Norges folkerettslige og internrettslige forpliktelser samt overordnede samepolitiske prinsipper, må legges til grunn for mål, virkemidler og tiltak. I det videre arbeidet er det viktig at Sametinget sammen med sentrale landbruksmyndigheter snarest konkretiserer mål, virkemidler og tiltak for å sikre at samisk jordbruk ivaretas som materielt grunnlag for samisk kultur. I dette ligger vurdering av ulike ordninger som kan utvikle Sametinget til en sentral landbrukspolitisk aktør i fremtiden.

Samisk utviklingsfond

Evaluering av fondets virksomhet (NIBR, 1993) understreker fondets betydning som et supplement og et reelt alternativ til andre nærings- og distriktspolitisk virkemidler. Samtidig anses fondets særegne samiske nærings- og kulturprofil å være i tråd med intensjonene for opprettelsen av fondet i 1975.

Sametinget har over en årrekke bedt om at overføringene til Samisk utviklingsfond styrkes betraktelig. Søknadsmengden til fondet og en rekke ønsker fra områder og kommuner i samiske bosettingsområder om å bli omfattet av fondets virkeområde, tilsier at behovet stadig er økende.

Det er viktig at fondet har ressurser til å initiere en samisk næringsutvikling som er tilpasset både natur- og kulturgrunnlaget i de samiske områdene. Sametinget ser mulighet for at fondets kapitaltilgang kan styrkes ved overføring av midler fra jordbruksforhandlingene og fiskeriatvaten på linje med de midler som fondet i dag får tilført over reindriftsavtalen.

Fiskeri

Sametingets målsetting i fiskerispørsmål er å bedre grunnlaget for et fremtidig vern av fiske som materielt grunnlag for samisk bosetting. Fiske må på linje med de andre samiske primærnæringene kunne danne et sikkert og godt grunnlag for inntekt og sysselsetting i tradisjonelle samiske områder. De årlige reguleringene må i fremtiden sikre et levelig utkomme for fjordfiskerne. Norges stilling i internasjonale urfolksspørsmål er svekket på grunn av manglende aksept av en utvikling innen tradisjonelle kyst- og fjordfiskerier. Carsten Smith's utredning hvor de rettslige sidene ble klarlagt, har skapt forhåpninger. Sametinget finner ikke at statlige myndigheter har fulgt opp Smith's utredning. For Sametinget er det derfor helt avgjørende at Staten responderer på de prinsipielle sidene ved utredningen, forholder seg til Sametingets vedtak og innspill på fiskerisiden, fremmer utredningen om samiske fiskerier og følger opp Sametingets Handlingsplan for kyst- og fjordstrøk i praktisk politikk.

Laksefiske er en del av det materielle grunnlag for samisk kulturutøvelse. Å stadfeste dette og å sikre denne delen som samisk binæring er derfor sentralt for næringslivet og bosettingen i samiske områder. Tinget har tidligere ikke fått gjennomslag for å få laksefisket utredet nærmere. Tinget vil imidlertid som en følge av Handlingsplanen for kyst- og fjordstrøk fortsatt arbeide for at det gjennomføres et bredt utredningsarbeid om betydningen av laksefiske i samiske områder.

Støtte til næringskombinasjoner

Kombinasjon av ulike næringer er en tradisjonell tilpasning i samiske områder. Sametinget har tidligere pekt på at det er et klart sammenfall mellom distriktspolitiske mål om satsing på næringskombinasjoner og det uttalte behov for styrking av samisk språk, kultur og samfunns- liv. Sametinget vil påpeke at det er av avgjørende betydning at Samisk næringsråd tilføres

Sign: SS / RH

midler slik at en permanent satsing på næringskombinasjoner kan gjennomføres med en rimelig effekt.

I dag legges i stor grad føringene for hvordan naturressursene skal høstes av sterke organisatoriske enheter der de samiske interessene i overveiende grad er i mindretall. En konkret problemstilling er at de som satser på kombinasjon av flere næringer i praksis faller utenfor det etablerte avtaleverket og andre støtteordninger. Dette støttes i NOU 1988:42 Næringskombinasjoner i samiske bosetningsområder hvor det slås fast at «Tradisjonell samisk næringstilpasning, unntatt reindrift i stor grad har falt utenom dagens næringsavtaler» (s. 105). I utredningen fremheves det at en egen næringsavtale med en godkjent næringsorganisasjon vil være en demokratisk ordning hvor

«.. utøverne gjennom lokale organisasjoner, kunne få direkte innflytelse på støtteordningens karakter og størrelse gjennom avtaleforhandlinger. Næringene fikk dermed selv en del av ansvaret når det gjelder fordelingene og prioriteringene av ulike virkemidler. Ved et forhandlingssystem vil og statlige myndigheter få direkte kontakt med næringene.» (s. 111)

Sametinget vil arbeide for at det etableres en egen næringsavtale for kombinasjonsnæringer. Sametinget må også minne om at tingets intensjoner med å få etablert en egen næringsavtale for kombinasjonsnæringer ikke er fulgt opp av sentrale myndigheter.

Reindrift

I reindriftsnæringen er hovedmålene å legge til rette for en utvikling som på sikt vil gi næringen både en økologisk, kulturell og økonomisk bæreevne. Det er ikke noe spesielt markedsproblem i reindriftsnæringen i dag, men utfordringen ligger i å få økt lønnsomhet og produksjon pr. arealenhet. Et større og bredere produktspekter fra reinen er en utfordring som det må arbeides bevisst i forhold til. Et annet forhold er rovdyrskadene reindriften sliter med. Både erstatningens størrelse, dokumentasjon av skader og administrasjon av ordningen fungerer lite tilfredsstillende.

Sametinget vil i nær fremtid igangsette arbeidet med en egen plan for utviklingen av reindriftsnæringen. Dette arbeidet vil ha som hovedmålsetting å sette næringen i stand til å bestå som en livskraftig del av det samiske samfunn både økonomisk og kulturelt. Sametingets ansvar overfor reindriften vil øke i årene som kommer, og behovet for en mer strategisk, fremtidsrettet politikk på området er stort. De seneste års fokusering på krisen i næringen har skadet reindriftens allmenne omdømme, og gitt et svært skjevt bilde av en av de viktigste samiske næringene. Sametinget vil ta ansvar og vise vei i utformingen av reindriften gjennom den kunnskap spesielt næringen selv sitter inne med.

Opplisting av saker som ikke er realisert

Som en oppsummering vil Sametinget gi følgende presentasjon av en del saker som ikke er tilfredsstillende fulgt opp fra statlige myndigheters side;

- Revidering av landets lovverk i forhold til samiske interesser
- Avklaring av Sametingets konstitusjonelle rolle
- FN's internasjonale urbefolkningstiår
- Tilbakemelding på sentrale bestemmelser i ILO-konvensjonen
- Midler til etablering av Samisk parlamentarisk råd
- Fullverdig medlemskap i Nordisk Råd.
- Etablering av samisk kultursenterfond
- Sikre midler til eksisterende drift av de kulturinstitusjoner tinget har prioritert
- Etablering av en nasjonal samisk kunstsamling

Sign: SS / RP

- Tilfredsstillende økning i pressestøtten til samiskspråklige aviser og Sametinget som forvalter av støtteordningen
- Fast støtteordning til periodiske samiske publikasjoner for barn, unge og kvinner
- Midler til oppfølging av Handlingplan for samiske kyst- og fjordstrøk
- Egen støtteordning til organisering og drift av samisk idrettsarbeid
- Økning i Samisk kulturfond og Samisk utviklingsfond
- Midler til etablering av offentlig samisk informasjonstjeneste med Samisk spesialbibliotek
- Midler til prosjektstyret og oppfølging av den samiske helse- og sosialplan med konkrete tiltak
- Utmarkskommisjonen
- Styrking av kombinasjonsnæringer ved etablering av en egen næringsavtale.

Saken avsluttet 5. februar 1997 kl. 15.45.

Sign: SS / Rn

23 sider

Sak 8/97 NOU 1996:11 Forslag til ny minerallov

Saken påbegynt 5. februar 1997 kl. 15.45.

I. Dokumenter

- Oversendelsesbrev av 24.09.96 fra Nærings- og energidepartementet - høring NOU 1996:11 Forslag til minerallov
- Jan Petter Romsaas disposisjon til hans foredrag ved Sametingets seminar 27.11.96
- Kirsti Strøm Bulls innlegg ved Sametingets seminar 27.11.96
- Brev vedr. utkast til ny minerallov fra Otto Jebens
- Saksfremlegg til Samisk kulturministerråds sak 25/96 Uttalelse til NOU 1996:11 Forslag til minerallov
- Uttalelse fra ILOs ekspertkomite
- Folkerettsgruppas utredning
- Carsten Smiths utredning av 1990 Om samenes rett til naturressurser - særlig ved fiskerireguleringer
- Ot. prp. 33 (1986-97)

II. Innleverte forslag**Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:****Innledning**

Grunnlovens § 110A, Sameloven og Norges ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 169, har medført nye rammebetingelser i norsk samepolitikk. Det er anerkjent at staten Norge er etablert på territoriet til to folk, det samiske folket og det norske folket. Følgelig har staten ansvar for å ivareta begge disse folkegruppens interesser. Etableringen av Sametinget er en bekreftelse på statens ansvar overfor den samiske folkegruppen. Samtidig er etableringen en anerkjennelse av samenes egen rett til selvbestemmelse. Samenes eget ansvar for sikring av sin fremtid fremgår av grunnloven og sameloven.

Dette må derfor være det prinsipielle utgangspunkt ved utarbeidelse av et nytt lovverk som angår begge folk. Med et manglende lovgrunnlag, eller et lovgrunnlag som ikke bygger på de nye prinsippene i statens samepolitikk, er det vanskelig for det samiske folk å nå frem med sine interesser. Sametinget har mange ganger understreket at hensikten med gjennomgangen av sentrale lover, er å sikre en forvaltningspraksis som harmonerer med myndighetenes overordnede grunnlag og målsettinger i samepolitikken.

Sametinget konstaterer at minerallovutvalgets flertall ikke har ivaretatt dette prinsipielle grunnlaget tilstrekkelig ved utformingen av utkast til minerallov.

Sametinget vil vise til at Regjeringen i møte med de samiske organisasjoner 17. februar 1981 lovet bl.a. følgende:

6. Det vil ikke fra Regjeringens side bli tatt initiativ til større inngrep i naturområdene på Finnmarksvidda utover den begrensede utbygging av Altaelva som nå er vedtatt - før Samerettsutvalget har avsluttet sitt arbeid med rettighetsspørsmålene.

Sign: SS RA

Tiltak som er ønsket av hensyn til samferdsel og lignende skal i tilfelle drøftes særskilt bl.a. med samenes organisasjoner. (Ot.prp. nr. 33 (1986-1987) pkt. 2.3, s. 9)

I forbindelse med Norges ratifikasjon av ILO-konvensjon 169 har Stortingets kommunal- og miljøvernkomite uttalt følgende:

«Videre skal urbefolkningen har rett til å eie og besitte landområder til sitt livsopphold og tradisjonelle virksomhet. Departementet viser til at denne bestemmelsen vil ha betydning for utøvelse av reindriftnæringen og at urbefolkningen skal delta i bruk, styring og bevaring av naturressursene i sine områder. Videre vil myndighetene få plikt til å rådføre seg med urbefolkningen før det settes i gang utforskning eller utnytting av naturressursene i deres landområder.»

Sametinget viser også til daværende statsminister Gro Harlem Brundtlands tale til Sametinget 21. februar 1995, der hun blant annet sa følgende:

“I og med at det ikke bare er ett, men to utvalg som jobber med disse spørsmålene, samerettsutvalget og minerallovutvalget, er det rimelig at det ikke gjøres nye store inngrep på Finnmarksvidda før resultatene fra de to utvalgene foreligger og er politisk behandlet.»

Dette viser at sentrale myndigheter i flere tilfeller har kommet med forsikringer om at det ikke vil foretas inngrep overfor samene uten at det samiske folket blir hørt, og at det skal tas sikte på en samordning av samerettsutvalgets og minerallovutvalgets arbeid.

Minerallovutvalget har drøftet og kommet med forslag som i meget sterk grad berører samiske interesser og samiske rettigheter. Erfaringsvis er det nettopp utvinning av mineralske ressurser som har hatt de største negative konsekvenser for urbefolkningers kultur og levesett rundt om i verden. Også i samiske områder er det eksempler på at samer har lidd på grunn av gruvedrift og utvinning av mineraler.

Sametinget vil understreke at minerallovutvalgets arbeid derfor griper sterkt inn i samerettsutvalgets utredning med hensyn til samiske rettigheter til land og vann. Sametinget finner det påfallende at regjeringen har nedsatt et utvalg som har så stor innvirkning på spørsmålet om samiske rettigheter, så lenge samerettsutvalgets mandat ikke er oppfylt.

Sametinget mener derfor at minerallovutvalgets forslag må stilles i bero inntil samerettsutvalgets mandat er oppfylt, og det er foretatt en grundig høring og politisk behandling av forslagene. Dette må innebære at en ny minerallovgivning må samordnes med samerettsutvalgets utredning, folkerettsgruppas utredning og det nettopp påbegynte arbeidet med samiske sedvaner og rettsoppfatninger.

Forholdet til de folkerettslige forpliktelser

Generelt

Samisk kultur og samene i Norge er som folk sterkt knyttet til utnyttelse av arealene i det samiske bosettingsområdet. Følgene av dette er at samene i særlig grad er berørt av de vidtgående bestemmelsene i forslaget til minerallov. Sametinget vil også presisere at Norge som stat er bundet av folkerettslige forpliktelser. Sametinget forutsetter at den norske stat må oppfylle sine folkerettslige forpliktelser overfor den samiske folkegruppe fullt ut, selv om dette i en viss utstrekning kan medføre kollisjon med andre interesser. Dette følger blant annet direkte av grunnlovens § 110 a.

Utkastet inneholder i § 1-3, annet ledd, forslag til en bestemmelse som skal hjemle en forskrift for å ivareta samiske interesser. Sametinget vil understreke at denne bestemmelse og

Sign: *SS*.....*RL*.....

forslaget til forskrift anses som helt utilstrekkelig for å ivareta samisk kultur og næringsinteresser, og også utilstrekkelig til å oppfylle Norges forpliktelser på folkerettslig grunnlag.

Skal Norge som stat oppfylle sine forpliktelser etter folkeretten, bør det være selvsagt at dette skjer ved direkte lovbestemmelser, ikke bare ved en forskrift som kan endres eller oppheves ved bestemmelse av vedkommende departement. Dernest er det utilstrekkelig at bestemmelsene bare skal omfatte Finnmark fylke, da det samiske bosettingsområdet dekker områder i landet fra Finnmark i nord til Femunden i sør. Den foreslåtte forskrift er dessuten utilstrekkelig i sitt materielle innhold.

FN-konvensjonen av 1966 om sivile og politiske rettigheter inneholder i Artikkel 27 en generell bestemmelse som må anses å påby vern av samisk kultur i videre forstand slik at det også sikrer vern av det materielle grunnlag i form av rettigheter til å disponere naturressursene. I den sammenheng vises det til Samerettsutvalgets delinnstilling NOU 1984:18 Om samenes rettsstilling, Ot. prp.33 (86-87) og særlig til Høyesterettsjustitiarius Carsten Smiths artikkel "Om samenes rett til naturressurser - særlig ved fiskerireguleringer" i Lov og Rett for 1990. I disse er kulturbegrepet også omfattet av det materielle grunnlag for samisk kultur. Gjennom Sameloven har Stortinget stadfestet at Artikkel 27 sikrer vern av samisk kultur i videste forstand. Sametinget mener at Artikkel 27 må være sentral ved vurdering av det foreliggende lovforslag og dets virkninger for samisk kultur og interesser.

ILO-konvensjon nr. 169 av 1989

Denne konvensjon som trådte i kraft for Norge i 1991, inneholder mer detaljerte bestemmelser som gjelder for samene i Norge.

Særlig sentral er Artikkel 14, som har bestemmelser om et urfolks rett til landområder. Ifølge Artikkel 14 nr. 1, 1. pkt. har vedkommende urfolk rett til å "eie og besitte" de landområder der de tradisjonelt lever. Samerettsutvalgets folkerettsgruppe har nylig konkludert sin utredning om ILO-konvensjonen at det finnes områder der den samiske befolkning har krav på rett til en faktisk utnyttelse som i det vesentlige tilsvarer eiendomsrett. I følge folkerettsgruppen innebærer det også en rett til å forestå forvaltningen av dette området. I dette ligger det også blant annet rett til utnyttelsesmuligheter som tidligere ikke har vært benyttet.

Av dette følger at den samiske befolkningen i enkelte områder kan påberope rettigheter som grunneier i sitt område, også vedrørende retten til mineraler. Samerettsutvalgets folkerettsgruppe uttaler i denne forbindelse:

"I tilfeller hvor et urfolk har krav på å få anerkjent eiendomsrett til de områder som de har rådet over, vil også ressurser som finnes i undergrunnen - som f.eks. olje og mineraler - måtte være omfattet av urfolksgruppens eiendomsrett så langt disse ressurser etter lovgivningen i den enkelte stat omfattes av eiendomsretten til grunnen."

Dette vil ha særlig stor betydning vedrørende de ikke-mutbare mineraler, som ifølge lovforslaget foreslås inndratt under den nye lovens herredømme.

I andre samiske områder (både i Finnmark og andre deler av Norge med samisk befolkning og næringsdrift), spesielt vedrørende reindriften, kommer bestemmelsene i Artikkel 14, 2. pkt. om vern av bruksrettigheter til anvendelse. Det er åpenbart at leting, undersøkelse og utvinning av mineraler er ødeleggende spesielt for reindriftens interesser og dermed også for samisk kultur. Det finnes flere eksempler fra andre deler av verden på at gruvedrift i stor skala har hatt ødeleggende virkning for urbefolkningen i et område og på miljøet i sin alminnelighet.

Dertil kommer det særskilte vern som følger av Artikkel 15 i samme konvensjon. Ifølge Artikkel 15 nr. 1 skal "vedkommende folks rett til naturressurser i deres landområde sikres spesielt. Slike rettigheter omfatter disse folks rett til å delta i bruk, styring og bevaring av

Sign: *SS*.....

disse ressursene." Samerettsutvalgets folkerettsgruppe har kommet fram til at Artikkel 15 gjelder både i områder hvor samene har krav på eiendomsrett og besittelse, og i områder hvor det bare er tale om bruksrett.

En rett for en prospektør til å ekspropriere rettigheter til naturressurser vil undergrave urbefolkningens rett ifølge disse bestemmelsene, og må derfor antas å stå i strid med Artikkel 14 og 15 i ILO-konvensjonen.

Ifølge Artikkel 15 nr. 2 har samene, også hvor Staten beholder eiendomsretten til mineraler, krav på at det ikke settes igang eller tillates tiltak for utforskning eller utnyttelse av mineralske ressurser, før det er opprettet eller tatt i bruk rådføringsordninger med vedkommende folk. Bestemmelsene i lovforslaget om leting og undersøkelse etter mineraler er direkte i strid med denne bestemmelsen.

Folkerettsgruppen uttaler videre at den rett urfolk har etter Artikkel 15 nr. 1 til å delta i bruk, styring og bevaring av naturressursene i deres landområder, ikke bare innebærer at urfolk har krav på å bli hørt før det foretas inngrep i de naturressursene de har rettigheter til. De har også krav på å få delta aktivt ved avgjørelsen av hvordan naturressursene i området skal utnyttes. Dette vil ikke bare gjelde i de områder der urfolk har en eiendoms- og besittelsesrett, men også der de bare har en bruksrett. Dette bestyrkes av ILO's ekspertkomite som uttaler at Artikkel 15 gjelder uavhengig av hvilke rettigheter som anerkjennes under Artikkel 14.

Det fremgår av lovforslaget at leterett og undersøkelsestillatelse skal gis automatisk, uten spesielle vilkår. Når en undersøkelsestillatelse foreligger, er det satt i gang en prosess som kan være vanskelig å snu på et senere stadium. Dette skal, etter lovforslaget, til og med skje uten noen individuell prøvning på forhånd. Bli drivverdige forekomster funnet, kan presset for å få starte utvinning bli utålelig.

I dag oppleves det et press fra gruveselskap som ønsker at letetillatelse i samiske områder også skal betinge rett til utvinning av forekomstene. Dette er bl.a. uttalt i søknad fra Ashton Mining Ltd.:

«Typisk for gruveindustrien er investeringer av store summer i letevirksomhet over relativt lang tid. Letevirksomhet i denne sammenheng er svært risikobeton, og på denne bakgrunn anser AML retten til å drive utvinning av eventuelle avdekkede forekomster som en fundamental betingelse.»

Dette er konsekvenser som må tas i betraktning allerede ved den frie leteretten og om undersøkelsestillatelser skal gis.

For å oppfylle Norges folkerettslige forpliktelser er det nødvendig at samiske organer blir hørt før leting og undersøkelse kan igangsettes. Dette må skje så tidlig at en begrunnet protest eventuelt kan inngis og bli hørt.

Dessuten må det gis lovbestemmelser som gjennomfører de klausuler i ILO-konvensjonens Artikkel 14 og 15 som gjelder for hele det samiske bosettingsområde i Norge. I tillegg må det gis bestemmelser som ivaretar urbefolkningens særlige rettigheter som følger av kravet i konvensjonens Artikkel 14 nr. 1, 1. pkm.

Det ovenstående støttes også av bestemmelsen i ILO-konvensjonens Artikkel 7, som bl.a. sier at vedkommende folk skal ha rett til å vedta sine egne prioriteringer for utviklingsprosessen som angår blant annet deres liv og de landområder de lever i eller bruker, og at vedkommende folk skal ha kontroll med denne utvikling. Det ervervssystem for mineraler som er foreslått i lovutkastet, er derfor i strid også med denne bestemmelsen.

Lovforslaget har i § 2-3, 2. ledd særlige bestemmelser om områder som er unntatt fra leterett uten samtykke fra vedkommende grunneier, bruker eller vedkommende myndighet. I premisene til dette forslag er spørsmålet om reindriftens områder ikke drøftet. Men kalvingsplasser, merke- og slakteplasser og trekk- og flytteleier er like viktige for reindriften som åkeren er

Sign: SS..... Ro.....

for bonden. Derfor må også slike områder unntas fra leterett og undersøkelsesrett. Verken reindriftslovens § 15 eller § 28 gir her tilstrekkelig vernvurderingen av.

Samiske kulturminner

Minerallovutvalgets forslag tar videreutgangspunkt i at leter/undersøker har selvstendige plikt til å sende nødvendige søknader og meldinger etter atten lovverk. Men utvalget går ikke nærmere inn på situasjoner der dette kan være aktuelt. Når det gjelder kulturminneloven, er spørsmålet om denne plikten kun gjelder der kulturminner er positivt påvist og registrert/kartlagt før undersøkelsene kan ta til.

Kulturminnelovens § 3 slår fast at ingen må sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner eller fremkalle fare for at dette kan skje.

Der det er aktuelt med lete- og undersøkelsesaktivitet skal det ikke gjøres skade på uregistrerte automatisk fredete kulturminner. Dette innebærer at prospektøren har plikt til å sørge for kulturminnebefaringer før eventuelle inngrep, mens lovforslaget er uklar på dette. Hensynet til grunneieren av eventuelle skadeverk som følge av fri leterett skal ivaretas ved at han får erstatning for den skade eller ulempe lete- og undersøkelsesvirksomheten har påført eiendommen, mens konsekvenser ved ødeleggelse eller skade av kulturminner er ikke beskrevet. Bekjempelse av kulturminnekriminalitet har vært viet økt oppmerksomhet fra myndighetenes side de siste år.

Utkastet til minerallov går den motsatte vegen. Resultatet kan være at prospektører uforvarende gjør seg til lovbrytere, fordi det ikke er etablert et system som sikrer at risikoen for utilsiktet skade av automatisk fredete kulturminner minimaliseres.

Sametinget mener at ansvaret for eventuelle ødeleggelse av kulturminner, hvilke straffetiltak som er aktuelle i slike situasjoner og finansiering av vitenskapelige undersøkelser av delvis skadede kulturminner må avklares før det tas stilling til den nye loven.

Nærmere om utvalgets forslag

Bergfrihetens prinsipp - behovet for samfunnsmessig styring

Lovforslaget innebærer et forsøk på å overføre bergfrihetens prinsipp også på de ikke mutbare mineraler. Utredningen viser at de mutbare mineraler idag har synkende betydning, mens betydningen av de ikke mutbare mineraler er stigende. Sametinget mener at dette innebærer et særlig behov for kritisk vurdering av hvorvidt bergfrihetens prinsipp bør videreføres, samt overføres til de ikke mutbare mineraler uten at det vil stride mot viktige rettslige og samfunnsmessige hensyn.

Sametinget vil stille spørsmål ved om bergfrihetens prinsipp, med første finners rett, er et prinsipp som fortsatt bør gjelde i norsk lovgivning. Sametinget mener at utvalget ikke har drøftet dette godt nok. Det har blant annet ikke vært drøftet om dette prinsippet kan fjernes også for mutbare mineraler til fordel for en mer samfunnsmessig styring. Sametinget mener at flertallet i lovutvalget i for stor grad har vært opptatt av å gi private sterk motivering til å investere i leting og undersøkelse etter mineraler.

I denne sammenhengen vil Sametinget vise til at norsk lovgivning i hele dette århundret har vært sterkt opptatt av å sikre samfunnsmessig kontroll med utnyttningen av våre viktigste naturressurser. Vassdragsreguleringsloven av 1917 har som grunnprinsipp at enhver utnyttelse av vannfallsressurser er avhengig av konsesjon. I de største vassdragsutbyggingsaker har lovgiver sett behov for å løfte avgjørelsesmyndigheten opp på et høyere plan. Det fremgår av loven at Stortinget bør få uttale seg før tillatelse til større utbygginger blir gitt.

Sign: SS / Rn

Lovgivningen om oljeleting og utvinning på norsk sokkel er basert på det samme prinsipp. I petroleumsvirksomhetsloven sies det at før nye områder legges ut til leting, skal det finne sted en avveining mellom de ulike interesser som gjør seg gjeldende. Sametinget mener at de samme hensyn må vektlegges sterkt også i forbindelse med utvinning av mineraler.

Leting og utvinning av mineraler ved gruvedrift, dagbrudd osv. vil i mange tilfeller føre til betydelige skadevirkninger både miljømessig, kulturelt og i forhold til annen næringsvirksomhet. Det må antas at bergverksindustrien prinsipielt vil ønske å utvinne de mest lønnsomme forekomster, ofte uavhengig av hvilke skadevirkninger en utvinning vil ha. Minerallovutvalget forutsetter riktignok at myndighetene gjennom plan- og bygningsloven kan regulere uønsket bergverksdrift. Imidlertid foregår planleggingen etter plan- og bygningsloven først og fremst på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. I denne sammenhengen er Sametinget redd for at andre hensyn som f.eks. kommuneøkonomi kan være utslagsgivende i kommunenes/ fylkeskommunenes planlegging. Det er derfor behov for en overordnet nasjonal planlegging med utvinning av landets mineralressurser, og en samfunnsmessig kontroll med utnyttningen av slike ressurser.

Etter Sametingets syn kan en samfunnsmessig forsvarlig ressursutnyttelse ikke oppnås dersom en intensiv kartlegging av mineralske ressurser blir liggende langt foran en kartlegging av andre ressurser, både de økonomiske, de kulturelle og de som springer ut av naturens egenverdi. Takten i kartleggingsaktiviteten, og de kontroll- og styringsredskaper som etableres, må ta sikte på å skape holdepunkter for bredt funderte avgjørelser om bruk og vern av landets natur- og kulturarv.

Sametinget understreker videre at det samiske samfunn må kunne foreta langsiktig planlegging og utøve samfunnsmessig kontroll med utnyttelsen av mineralske ressurser i samiske områder. Dette innebærer at Sametinget skal bestemme om og eventuelt hvordan mineralressursene i de samiske områdene skal utnyttes i framtida. Disse behov er ikke ivare tatt på en forsvarlig måte i det foreliggende lovforslag.

Sametinget vil videre vise til at den nye svenske lov om mineraler (Minerallagen av 1991) er bygget på et konsesjonsprinsipp, idet både undersøkelse og bearbeidelse av mineraler er avhengig av konsesjon. Riktignok er betingelsene for å oppnå konsesjon liberale, men loven inneholder spesielle betingelser for å få tillatelse til f.eks. undersøkelse etter bl.a. diamanter.

Ut fra dette er det påfallende at minerallovutvalgets flertall foreslår en helt fri aktivitet på dette felt for enhver. Lovutkastet tilsier således fri adgang for ethvert norsk eller utenlandsk konsern som måtte ønske å lete etter og undersøke forekomster av alle slags mineraler i Norge (utkastet § 1-2). Sametinget mener at utkastet således representerer et ytterliggående liberalistisk standpunkt til disse spørsmål. Etter tingets mening er det påkrevet i atskillig større grad å endre utkastets innhold med sikte på å få en lov med mer balanserte bestemmelser der samfunnsmessig styring utgjør hovedinnholdet.

Sametinget vil her henvise til bemerkningene fra mindretallet i utvalget, særlig side 50, 69 og side 70. Her er særlig fremholdt behovet for en konkret prøving av enhver søknad om letetillatelse eller tillatelse til undersøkelse ut fra samsfunnsmessige hensyn, herunder bl.a. miljøhensyn og hensynet til næringsforholdene på stedet. Videre er fremholdt behov for en noenlunde samordnet behandling av ressursdisponeringen. Dette medfører at det offentlige må ha en hjemmel for å sette ned foten for bergverksvirksomhet som ikke ønskes. Denne hjemmel må fremgå direkte av mineralloven for å skape full klarhet på dette felt.

Sametinget foreslår derfor, ut fra blant annet samsfunnsmessige hensyn, at den nye mineralloven omarbeides til en konsesjonslov der bergfrihetens prinsipp fjernes også for mutbare mineraler. En konsesjonslov vil i sterkere grad også ivareta behovene for utredning om konsekvenser for næringer, kultur og samfunn.

Sign: SS RA

Forslag til særlige lovbestemmelser vedrørende samiske områder

Sametinget vil også komme med konkrete merknader til enkelte deler av lovforslaget.

Sametinget støtter mindretallets forslag om at bestemmelser om særregler for samiske områder skal inngå i selve lovteksten, og ikke gjemmes bort i forskrifter som lett kan endres. Samiske interesser må sikres i lovs form, og gjelde alle samiske områder i Norge. Det må også framgå av loven at det skal foreligge særskilt tillatelse for å foreta leting, undersøkelse og drift av mineralske ressurser.

I de samiske områder skal samenes rett til mineraler i området sikres spesielt. Den samiske befolkning skal ha rett til å delta i bruk, styring og bevaring av alle mineralressurser, jfr. ILO-konvensjonen nr. 169 artikkel 15 nr. 1. Likeså gjelder bestemmelsen i artikkel 15 nr. 2 i disse områder. De rettigheter som følger av dette punkt. skal utøves av Sametinget på vegne av det samiske folk.

I alle samiske områder er samtykke fra Sametinget nødvendig for at det kan gis letetillatelse, tillatelse til undersøkelse, ervervskonsesjon, rett til ekspropriasjon og til igangsetting av drift etter mineraler. Dette gjelder både mutbare og registrerbare mineraler.

I lovutkastets § 2-3, 2. ledd (leteområdet bokstav i) må alle arealer som sedvanemessig brukes av reindriften sikres (kalvingsplasser, merke- og slakteplasser, trekk- og flytteveier osv.) Det samme må områder der de samiske kulturminneinteresser kan dokumenteres og være særlig store, og områder der mangel på registrering og kartlegging kan sette automatiske fredede kulturminner i fare.

Vedrørende de alminnelige bestemmelser i utkastet til lov om mineraler

Generelt

Det generelle innhold i lovforslaget berører både samiske og allmenne interesser så sterkt at Sametinget ser seg nødt til å komme med bemerkninger og forslag også til dette.

Vedrørende leting og undersøkelse etter mineraler

Forslaget innebærer at en letetillatelse gjelder for hele landet. Dette betyr at ingen myndighet vil få beskjed om hvor leteren vil sette inn sin virksomhet og heller ikke hvilket omfang det er tale om. Med dette er muligheten for kontroll avskrevet, før eventuelle skader ved letevirksomheten allerede kan være skjedd.

Letetillatelsen omfatter alle arbeider i overflaten som er nødvendige for å påvise mutbare eller registrerbare mineraler. Dette er i utkastet søkt begrenset ved at inngrep som kan medføre "skade av betydning" ikke kan foretas uten samtykke fra grunneier og bruker. Disse kriterier er imidlertid av sterkt skjønsmessig karakter. Inngrep i overflaten kan således omfatte skader på vegetasjon, f.eks. felter med reinlav, på skog eller annen vegetasjon av betydning for rein, bufe eller for miljøet.

Dersom det skal være mulig å sikre seg mot uønskede skadevirkninger, forutsetter det at vedkommende myndighet på forhånd er informert om hva som skal foretas. Dette forutsetter at leting må gjøres avhengig av særskilt tillatelse på grunnlag av individuell søknad, at tillatelsen er begrenset til et nærmere bestemt område, og at det kan knyttes vilkår til letetillatelsen.

Med bestemte unntak gir utkastet også enhver krav på å få tillatelse til undersøkelse av mineraler. Undersøkelsestillatelsen er begrenset til et bestemt areal og gjelder enten mutbare eller registrerbare mineraler.

Sign: SS / RI

Undersøkelsesretten er likevel ganske omfattende, idet den omfatter alle arbeider som er nødvendige for å kunne vurdere om det foreligger en forekomst som er eller kan antas å bli drivverdig. Dette innebærer at undersøkelsestillatelsen vil hjemle til dels meget omfattende inngrep i privat eiendom, eller i områder hvor samer har rett til reindrift i h.h.t. reindriftsloven.

Retten til undersøkelse har et slikt omfang at det i enda større grad er grunn til at adgangen ikke bør være fri, men må gjøres avhengig av særskilt tillatelse på grunnlag av individuell søknad og etter selvstendig vurdering av et offentlig organ.

Videre følger av meddelt undersøkelsestillatelse

Undersøkelsestillatelsen gir rett til nødvendig adkomst til og i undersøkelsesområdet. Undersøkelsestillatelsen gir også rett til prøveuttak opp til 2000 m³ brutto masse. Av dette følger det at undersøkelsestillatelsen i seg selv gir vidtgående rettigheter til å disponere over grunn, til dels i strid med andres interesser og rettigheter. Undersøkeren har plikt til å varsle Bergvesenet med frist 3 uker, og med kopi til kommune, grunneier og brukere. Fristen vil i de fleste tilfeller være for kort for at varslet har særlig praktisk betydning for dem som får kopi. Det er ikke tale om en adgang til høring før undersøkelsesarbeidet settes igang.

Innehaveren av undersøkelsestillatelse har også rett til å kreve avståelse av grunn og rettigheter ut over det som allerede er hjemlet i § 3-5 til § 3-7. Dette innebærer at den "enhver" som kan kreve leterett og undersøkelsestillatelse, også kan kreve ekspropriasjon. Det er i strid med ellers gjeldende prinsipper i norsk rett ved at det her er hjemlet rett til ekspropriasjon uten noen forutgående vurdering av et offentlig organ.

Lovens innebygde dynamikk

Enhver kan kreve leterett og rett til undersøkelse. Det er svært betenkelig at de ytterlige følger av denne retten ikke er prøvd begrenset i lovutkastet. Forslaget innebærer at disse rettigheter leder til vidtgående privilegier for den prospektør som har benyttet seg av å kreve rett til leting og undersøkelse.

Innehaver av undersøkelsestillatelse med best prioritet har rett til å få utmål, uten andre vesentlige begrensninger enn at han kan sannsynliggjøre at forekomsten er drivverdig. Utmålshaveren har videre enerett til å utnyttiggjøre seg alle mutbare mineraler i området. Denne bestemmelsen skriver seg fra 1500-tallets bergverksprivilegier. Det er ikke underbygd at dette system har noen positive følger i våre dager. Følgene av å utvide det samme prinsipp til å gjelde også de ikke mutbare mineraler, er heller ikke vurdert nærmere.

Lovutkastet gir en fortrinnsrett for den med best prioritet til å få registrert avtale om erverv av rett til forekomst av registrerbare mineraler eller av ekspropriet rett til slike mineraler. Dette innebærer i realiteten at grunneieren ikke kan velge, men er henvist til den prospektør som har "best prioritet".

Fortrinnsretten til registrerbare mineraler leder videre til en fortrinnsrett til å få rett til ekspropriasjon av vedkommende forekomst med videre rettigheter. Det er et særsyn at den offentlige myndighet som kan gi rett til ekspropriasjon her er bundet til en bestemt søker, som derved har et betydelig privilegium.

Med hensyn til registrerbare mineraler kommer departementets myndighet først inn på det stadium da det er tale om å gi rett til ekspropriasjon av forekomsten og nødvendig grunn og rettigheter til driften. Men på dette stadium har en prospektør allerede sikret seg rett til adkomst til undersøkelsesområdet, rett til prøveuttak og eventuelt ytterligere rettigheter sikret ved ekspropriasjon. Dessuten har prospektøren sikret seg førsterett til å etablere avtale med grunneier og få denne rett registrert. Dessuten har han som nevnt også enerett til å få rett til ekspropriasjon.

Sign: SS / RP

Fra Miljøverndepartementets representant i lovutvalget ble det under forarbeidene gått sterkt inn for å sikre prioritet for plan og bygningslovens bestemmelser om arealutnyttelse. Dette ledet subsidiært frem til samtykkemodellen som innebærer at ekspropriasjonstillatelse ikke kan gis i strid med rettslig bindende planer etter plan og bygningsloven, uten at det gis samtykke fra vedkommende kommunale eller statlige planmyndighet.

Men på dette stadium er utviklingen allerede kommet så langt, og vedkommende "best prioriterte" prospektør har ervervet seg en så sterk posisjon at både planmyndigheter og vedkommende departement i realiteten vil være i en tvangssituasjon. Det er forøvrig ikke bare ved spørsmålet om ekspropriasjon at det er nødvendig å gi prioritet til plan- og bygningslovens bestemmelser i forhold til ønsker om utvinning av mineraler. Dette prioritetsforhold bør fastslås på et langt tidligere stadium i prosessen frem til driftskonsesjon.

Vedrørende driftskonsesjon

Det fremgår indirekte av lovutkastet at vedkommende prospektør også i denne forbindelse kan påberope seg fortrinnsrett basert på utmål, registrert avtale og ekspropriasjonstillatelse.

Vedrørende grunneiers stilling

Lovutkastet har som forutsetning at de registrerbare mineraler fortsatt tilhører grunneieren. Forslaget innebærer imidlertid at enhver grunneier raskt kan skjaltet ut ved at en prospektør skaffer seg undersøkelsestillatelse (som ikke kan nektes ham). Har prospektøren da vært først ute, gir dette ham enerett til å få avtale med grunneier og rett til ekspropriasjon. (Såvidt vites har ingen organisasjon som er representativ for grunneiernes interesser vært forelagt disse meget vidtgående forslag.)

Forslag vedrørende lovens alminnelige bestemmelser

Etter Sametingets oppfatning bør følgende endringer foretas i de generelle bestemmelsene i lovforslaget:

1. Leteretten bør gjøres lokalt begrenset og være avhengig av særskilt tillatelse etter individuell prøving på grunnlag av søknad. Letetillatelse bør bare gis etter at grunneiere og brukere (bl.a. reindriften i området) har hatt anledning til å uttale seg, med en rimelig frist. En foreløbig vurdering av de samfunnsmessige hensyn og konsekvenser må foretas allerede på dette stadium.
2. De ovennevnte krav må i enda sterkere grad gjelde ved tillatelse til undersøkelse. Senest på dette stadium er det nødvendig at forholdet til annen lovgivning blir klarlagt. Det må klarlegges hvorvidt mineralutvinning i det konkrete tilfelle vil støte mot gjeldende planer i henhold til plan og bygningsloven. Det samme gjelder i forhold til kulturminneloven, reindriftsloven, forurensningsloven, bestemmelser om naturparker osv.

Lovforslaget sier omtrent ingenting om dette, noe som lett kan føre til misforståelser fra en prospektør. Spesielt for utenlandske prospektører kan det ikke ventes at de kjenner til den øvrige lovgivning vedrørende arealutnyttelse i Norge. Vedkommende vil derfor naturlig regne med at han har alle rettigheter, og opptre tilsvarende. Utkastet vil derfor i sin nåværende form i praksis medføre at respekten for og overholdelsen av andre lovbestemmelser vil bli undergravet.

3. Bestemmelsene om fortrinnsrett for den som har undersøkelsestillatelse med best prioritet må modifiseres. Departementet må ha anledning til å vurdere søkerne slik at prioritet i tid bare er et av flere argumenter. Dette gjelder både ved meddelelse av tillatelse til ekspropriasjon og ved driftskonsesjon m.v.

Sign: SS / Rin

4. Grunneier av registrerbare mineraler bør ha adgang til velge hvem han eventuelt vil inngå avtale med. Dette valg bør imidlertid ikke være bindende for departementet ved meddelelse av tillatelse til ekspropriasjon.
5. Forholdet mellom driftskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse bør endres, slik at driftskonsesjon skal være en betingelse for ekspropriasjon, og ikke omvendt. Jfr. f.eks. reglene i vassdragsreguleringsloven.

Forslag 1 fra representant Jens Petter Olsen, APs sametingsgruppe:

Nytt pkt. 6, s.11:

6. Sametinget foreslår at det opprettes et kontaktorgan mellom Sametinget og Regjeringen for blant annet å løse konflikter om bergverksaktiviteter i samisk områder.
7. Sametinget vil understreke at de merknadene man har kommet med til minerallovutvalgets forslag, ikke betyr at man er prinsipielt mot utnytting av undergrund- og mineralske ressurser.
Disse ressursene kan gi viktige arbeidsplasser også i samiske områder, og dermed være med på å opprette samisk kultur.

Det som imidlertid er viktig i denne fasen er at de samiske rettighetsspørsmålene blir behandlet og løst på en tilfredsstillende måte. Derfor er man nødt til å se dette i sammenheng med samerettsutvalgets utredning.

Forslag 2 fra representant Jens Petter Olsen, APs sametingsgruppe:

Fremmet som protokolltilførsel, se pkt. IV.

III. Votering

Av 39 representanter var 35 tilstede.

- Forslag 2 fremmes som protokolltilførsel.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Forslag 1 ble forkastet mot 9 stemmer.
2. Sametingsrådets innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel

Protokolltilførsel fremmet av representant Jens Petter Olsen, APs sametingsgruppe:

Merknad til Sametingsrådets innstilling (skal følge saken):

Generelt vil vi komme med følgende merknad til rådets innstilling:

Det er to områder i rådets innstilling vi vil kommentere spesielt;

Side 7, tredje avsnitt - sitat:

«Dette innebærer at Sametinget vil bestemme om og eventuelt hvordan mineralressursene i de samiske områdene skal utnyttes i framtida.»

Side 8, tredje avsnitt - sitat:

Sign: SS / RP

«I alle samiske områder er samtykke fra Sametinget nødvendig for at det kan gis letetillatelse, tillatelse til undersøkelse, ervervskonsesjon, rett til ekspropriasjon og til igangsetting av drift etter mineraler. Dette gjelder både mutbare og registrerbare mineraler.»

Når det gjelder begge disse sitatene så stiller de oss overfor to prinsipielt viktige spørsmål:

1. Er det Sametinget alene som skal bestemme om og eventuelt hvordan mineralressurser skal utnyttes i samiske områder?
2. Hva legges man i begrepet «samiske områder»?

For Arbeiderpartiets sametingsgruppe mener vi at det i dag er uheldig å fatte vedtak om at Sametinget alene skal bestemme i dette og lignende spørsmål. Ikke minst utfra den debatt vi idag vet foregår med hensyn til samerettsutvalgets innstilling og de forslag som her foreligger. I tillegg synes vi det er et dårlig signal for sametinget å sende, utfra prinsippet at «Sametinget alt har bestemt seg i land og vann debatten», nemlig at Sametinget skal bestemme alt selv.

Sistnevnte perspektiv stemmer også dårlig med det som står i sak 7/97 Årsmelding, side 20 - sitat:

«Sametinget erkjenner det faktum at det innenfor staten Norge er to opprinnelige folk, samer og nordmenn. Gjennom historien har nordmenn og samer levd både adskilt og side om side. Dette er fakta som gjør at man i de fleste samiske områder ikke ensidig kan hevde en eksklusiv samisk rett til å bestemme over alt og alle. Det man derimot kan kreve er at man ikke ensidig ekskluderes fra all rett til å bestemme i disse områdene. Av dette følger at det bærende prinsipp i forholdet mellom samer og nordmenn må være at man forhandler seg frem til enighet og gjensidige avtaler mellom våre respektive organer. Det må aksepteres at like lite som samene kan dominere nordmenn i ett og alt i hele det samiske området, like lite kan nordmenn gjøre det motsatte.»

Vi synes at dette sitatet er meget gode beskrivelser av hvordan samarbeid mellom det norske og samiske folk skal foregå - ikke minst når vi tenker på samerettsutvalgets innstilling om retten til land og vann i Finnmark.

Protokolltilførsel fremmet av representant Heaika Skum, Fastboendes liste:

Forslag til minerallov

Forholdet til plan- og bygningsloven

Forslaget til ny minerallov legger opp til at alle former for massetak skal reguleres gjennom loven. Det er bare meget begrensede uttak som kun vil omfattes av plan- og bygningslovens bestemmelser. Loven regulerer uttak av både mutbare mineraler og ikke-mutbare mineraler, samt sand, pukk og grus. Det anses som meget positivt at man har lagt opp til alle former for masseuttak nå får klare forvaltningsregler og dermed klare regler for hvordan de ulike sakene skal behandles. Det legges opp til at den nye mineralloven skal tilpasses dagens plan- og bygningslov, og man forutsetter, i likhet med andre lover, heller ikke endringer i denne loven. Det anses også som positivt at bergverksloven samles i én lov. Dette gir en mer enklere og mer oversiktlig forvaltning av bergverksressursene.

Sign: SS / R

Kommunenes muligheter og styre mineralutvinning

Man har lagt opp til kommunene skal få medbestemmelse gjennom plan- og bygningsloven. Dette impliserer at ingen utvinning eller drift kan igangsettes uten at tiltaket er tatt med i kommunale planer. For større tiltak forutsettes konsekvensanalyser og reguleringsplaner før igangsetting. Også konsesjonslovene vil gjelde uendret. Kommunene vil derfor i utgangspunktet kunne styre utvinning av malmer og mineraler i de fleste tilfeller. Men kommunene vil ikke få det avgjørende ordet dersom forslaget til ny minerallov vedtas.

Bergmesternes innflytelse - innsigelse

Men den nye loven gir også Bergmesteren utvidede fullmakter. I og med at mineralloven nå også omfatter naturstein og ikke mutbare mineraler, vil Bergmesteren i medhold av innsigelsesretten i hht til plan- og bygningsloven få en mulighet til å presse igjennom drift i områder hvor kommunene i utgangspunktet ikke ønsker mineraldrift. Dersom det legges inn en innsigelse ved behandling av kommune- eller reguleringsplaner, faller kommunenes egegodkjenningsrett bort og planen må godkjennes av departementet. Dette innebærer at den nye mineralloven gir Bergmester større innflytelse enn tidligere. Da Bergmesteren er å oppfatte som en ren faginstans, kan dette være betenkelig med hensyn til den kommunale styringen over arealer. Kommunen har erfaringer med at andre statsinstanser, som f. eks. Statens vegvesen, er meget flittige til å benytte seg av innsigelsesretten, eller forvarslar om dette.

De samiske kommuner har særlige interesser når det gjelder bruk av utmark. Her kan nevnes reindrift, utmarksnæringer og naturforvaltning, som f. eks. rovdyrforvaltning, samt det faktum at enkelte områder har kulturhistorisk betydning. Både reindrift, utmarksnæring og kulturminner må anses som viktige kulturbærere for samisk kultur, og danner et grunnlag for samisk sedvanerett. Statens og kommunale myndigheter i samiske kjerneområder har et spesielt ansvar for at den samiske kulturen har betingelser og muligheter til å overleve. Dette innebærer at ytre påvirkninger ikke må avgrense disse mulighetene. Derfor må kommunene fortsatt ha muligheter til å styre inngrep i utmarksområder. Sametinget fremmer derfor ønske om at Bergmesterens innsigelsesrett bare skal gjelde mutbare mineraler. Dette vil tilsi samme myndighet som dagens praksis gir Bergmesteren.

Lete- og undersøkelsesrett

Lovforslaget er meget liberalt når det gjelder retten til å lete etter mineraler. Den gir en allmenn rett til å lete for alle som søker. Det gis ingen adgang til å nekte letetillatelse. Verken grunneier eller offentlige myndigheter, herunder Bergmesteren og kommunale myndigheter, kan nekte letetillatelse. Som nevnt ovenfor kan, reindrift og utmarksnæring bli skadelidende dersom den nye loven åpner for en u hensiktsessig høy letevirksomhet. Enkelte områder har dessuten kulturhistorisk betydning i samisk sammenheng. Det kan derfor være områder hvor man ikke ønsker mineralleting, og heller ikke å avdekke og kartlegge eventuelle forekomster. Derfor bør kommunene gis en hjemmel til å legge ned forbud mot leting og undersøkelse i enkelte områder. Områdene bør fremgå av kommuneplan og forbudet må være begrunnet.

Frykten for at man skal få en invasjon av selskaper som ønsker å lete etter mineraler på Finnmarksvidda forsterkes av det faktum at områder er viden kjent for å ha et potensiale for drivverdige mineral- og malmforekomster, herunder diamanter. En letevirksomhet uten muligheter for styring, verken mhp mengde og utbredelse, kan derfor ikke aksepteres. Det fremmes derfor som et krav om at det tas inn styringsmekanismer som gir muligheter for å styre og lete- og undersøkelsestillatelser, ikke bare selve uttaket.

For områder som er viktig for reindrifta, som f. eks. flytteveger og parringsland for reind, bør det gjennom reindriftsloven eller forskrifter gis adgang til å sperre av områder i visse perioder av året.

Sign:SS...../.....RP.....

Det er positivt at resultater av letevirkosomhet skal innleveres til og registreres av Bergmestern. Det bør legges opp til disse registrene gjøres offentlige etter en tid. Dette vil gi bedre kunnskapsgrunnlag og dermed også et bedre beslutningsgrunnlag for andre myndigheter.

Forskrift for Finnmark - «Lovutvalgets samiske alibi»

Det foreslås at det skal vedtas en egen forskrift som bare skal gjelde for Finnmark fylke. Forskriften sikrer at samiske interesser skal høres før det gis undersøkelsestillatelse, utmål, registreringstillatelse eller ekspropriasjonstillatelse. Men også her legges det opp til at tillatelsen skal gis. Det skal riktignok tas hensyn til at samiske ikke blir skadelidende i «urimelig grad». Sametinget har vanskeligheter med å forstå at Bergmestern har kompetanse til å vurdere samiske interesser. Slike vurderinger må tillegges Sametinget og lokale myndigheter i samiske kjerneområder.

Uttrykket «i urimelig grad» er dessuten vagt og vanskelig å definere eksakt. Her vil Bergmestern måtte basere seg på vurdering etter skjønn. Dette er ikke akseptabelt. Sametinget fremmer derfor forslag om at denne formuleringen medtas i selve loven, og at det utarbeides en egen forskrift som gir eksakte bestemmelser for hvilke regler som skal gjelde for at samiske interesser og kultur ikke blir skadelidende.

Slik forskriften er utformet i lovforslaget, er den bare med på gi lovutvalget et alibi over den samiske befolkning, samiske myndigheter og samisk kultur generelt.

Selve behandlingen av en slik forskrift, som omhandler forholdet til samiske interesser, kan utsette til samiske rettigheter er kartlagt og vedtatt som følge av bl. a. Samerettsutvalgets arbeid. Dersom denne bestemmelsen tas med i lovens ikrafttredelsesbestemmelser, vil ikke forholdet til samenes interesser forsinke behandlingen av lovforslaget og den nye minaraloven kan vedtas og bli gjeldende for resten av landet. Tempoplanene for loven vil da kunne opprettholdes.

1. Sametinget fremmer ønske om at Bergemesterens innsigelsesrett bare skal gjelde mutbare mineraler.
2. Kommunene må gis en hjemmel til å legge ned forbud mot leting og undersøkelse i enkelte områder. Områdene må da fremgå av kommunelplan og forbundet må være begrunnet.
3. For områder som er viktig for reindrift, som f. eks. flyttebeger og barkområder for rein, bør det gjennom reindriftsloven eller forskrifter gis adgang til å sperre av områder i visse perioder av året.

Dersom det ikke tas hensyn til punkt 2 og 3 ovenfor, fremmer kommunen subsidiært et forslag om at det i selve loven medtas en bestemmelse om at det ikke skal gis lete-, undersøkelses-, utmåls-, ekspropriasjons- eller driftstillatelse dersom samiske interesser blir skadelidende i urimelig grad. Uttrykket «i urimelig grad» defineres nærmere i en egen forskrift fastsatt av departementet, og basert på utfallet av utredningen om samiske rettigheter.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Ing-Lill Pavall	
	Ragnhild Nystad (til forr.orden)	
	Heaika Skum (til forr.orden)	
	Ragnhild Nystad (til forr.orden)	
2.	Jens Petter Olsen	Ingar Eira
		Jens Petter Olsen

Sign: *SS* / *RA*

3.	Heaika Skum	
4.	Berit Ranveig I. Nilssen	
5.	Hartvik Hansen	
6.	Steinar Pedersen	Ragnhild Nystad Tore Bongo Hartvik Hansen Berit Ranveig I. Nilssen Steinar Pedersen
7.	Heaika Skum	
8.	Jens Petter Olsen	
9.	Ragnhild Nystad	
10.	Sven-Roald Nystø	
	Ragnhild Nystad (til forr.orden)	
	Jens Petter Olsen (til forr.orden)	
11.	Ing-Lill Pavall	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen er følgende:

Innledning

Grunnlovens § 110A, Sameloven og Norges ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 169, har medført nye rammebetingelser i norsk samepolitikk. Det er anerkjent at staten Norge er etablert på territoriet til to folk, det samiske folket og det norske folket. Følgelig har staten ansvar for å ivareta begge disse folkegruppens interesser. Etableringen av Sametinget er en bekreftelse på statens ansvar overfor den samiske folkegruppen. Samtidig er etableringen en anerkjennelse av samenes egen rett til selvbestemmelse. Samenes eget ansvar for sikring av sin fremtid fremgår av grunnloven og sameloven.

Dette må derfor være det prinsipielle utgangspunkt ved utarbeidelse av et nytt lovverk som angår begge folk. Med et manglende lovgrunnlag, eller et lovgrunnlag som ikke bygger på de nye prinsippene i statens samepolitikk, er det vanskelig for det samiske folk å nå frem med sine interesser. Sametinget har mange ganger understreket at hensikten med gjennomgangen av sentrale lover, er å sikre en forvaltningspraksis som harmonerer med myndighetenes overordnede grunnlag og målsettinger i samepolitikken.

Sametinget konstaterer at minerallovutvalgets flertall ikke har ivaretatt dette prinsipielle grunnlaget tilstrekkelig ved utformingen av utkast til minerallov.

Sametinget vil vise til at Regjeringen i møte med de samiske organisasjoner 17. februar 1981 lovet bl.a. følgende:

6. Det vil ikke fra Regjeringens side bli tatt initiativ til større inngrep i naturområdene på Finnmarksvidda utover den begrensede utbygging av Altaelva som nå er vedtatt - før Samerettsutvalget har avsluttet sitt arbeid med rettighetsspørsmålene.

Tiltak som er ønsket av hensyn til samferdsel og lignende skal i tilfelle drøftes særskilt bl.a. med samenes organisasjoner. (Ot.prp. nr. 33 (1986-1987) pkt. 2.3, s. 9)

I forbindelse med Norges ratifikasjon av ILO-konvensjon 169 har Stortingets kommunal- og miljøvernkomite uttalt følgende:

«Videre skal urbefolkningen har rett til å eie og besitte landområder til sitt livsopphold og tradisjonelle virksomhet. Departementet viser til at denne

Sign: SS / RP

bestemmelsen vil ha betydning for utøvelse av reindriftsnæringen og at urbefolkningen skal delta i bruk, styring og bevaring av naturressursene i sine områder. Videre vil myndighetene få plikt til å rådføre seg med urbefolkningen før det settes i gang utforskning eller utnytting av naturressursene i deres landområder.»

Sametinget viser også til daværende statsminister Gro Harlem Brundtlands tale til Sametinget 21. februar 1995, der hun blant annet sa følgende:

“I og med at det ikke bare er ett, men to utvalg som jobber med disse spørsmålene, samerettsutvalget og minerallovutvalget, er det rimelig at det ikke gjøres nye store inngrep på Finnmarksvidda før resultatene fra de to utvalgene foreligger og er politisk behandlet.»

Dette viser at sentrale myndigheter i flere tilfeller har kommet med forsikringer om at det ikke vil foretas inngrep overfor samene uten at det samiske folket blir hørt, og at det skal tas sikte på en samordning av samerettsutvalgets og minerallovutvalgets arbeid.

Minerallovutvalget har drøftet og kommet med forslag som i meget sterk grad berører samiske interesser og samiske rettigheter. Erfaringsvis er det nettopp utvinning av mineralske ressurser som har hatt de største negative konsekvenser for urbefolknings kultur og levesett rundt om i verden. Også i samiske områder er det eksempler på at samer har lidd på grunn av gruvedrift og utvinning av mineraler.

Sametinget vil understreke at minerallovutvalgets arbeid derfor griper sterkt inn i samerettsutvalgets utredning med hensyn til samiske rettigheter til land og vann. Sametinget finner det påfallende at regjeringen har nedsatt et utvalg som har så stor innvirkning på spørsmålet om samiske rettigheter, så lenge samerettsutvalgets mandat ikke er oppfylt.

Sametinget mener derfor at minerallovutvalgets forslag må stilles i bero inntil samerettsutvalgets mandat er oppfylt, og det er foretatt en grundig høring og politisk behandling av forslagene. Dette må innebære at en ny minerallovgivning må samordnes med samerettsutvalgets utredning, folkerettsgruppas utredning og det nettopp påbegynte arbeidet med samiske sedvaner og rettsoppfatninger.

Forholdet til de folkerettslige forpliktelser

Generelt

Samisk kultur og samene i Norge er som folk sterkt knyttet til utnyttelse av arealene i det samiske bosettingsområdet. Følgene av dette er at samene i særlig grad er berørt av de vidtgående bestemmelsene i forslaget til minerallov. Sametinget vil også presisere at Norge som stat er bundet av folkerettslige forpliktelser. Sametinget forutsetter at den norske stat må oppfylle sine folkerettslige forpliktelser overfor den samiske folkegruppe fullt ut, selv om dette i en viss utstrekning kan medføre kollisjon med andre interesser. Dette følger blant annet direkte av grunnlovens § 110 a.

Utkastet inneholder i § 1-3, annet ledd, forslag til en bestemmelse som skal hjemle en forskrift for å ivareta samiske interesser. Sametinget vil understreke at denne bestemmelse og forslaget til forskrift anses som helt utilstrekkelig for å ivareta samisk kultur og næringsinteresser, og også utilstrekkelig til å oppfylle Norges forpliktelser på folkerettslig grunnlag.

Skal Norge som stat oppfylle sine forpliktelser etter folkeretten, bør det være selvsagt at dette skjer ved direkte lovbestemmelser, ikke bare ved en forskrift som kan endres eller oppheves ved bestemmelse av vedkommende departement. Dernest er det utilstrekkelig at bestemmelsene bare skal omfatte Finnmark fylke, da det samiske bosettingsområdet dekker

Sign: SS / 9/11

områder i landet fra Finnmark i nord til Femunden i sør. Den foreslåtte forskrift er dessuten utilstrekkelig i sitt materielle innhold.

FN-konvensjonen av 1966 om sivile og politiske rettigheter inneholder i Artikkel 27 en generell bestemmelse som må anses å påby vern av samisk kultur i videre forstand slik at det også sikrer vern av det materielle grunnlag i form av rettigheter til å disponere naturressursene. I den sammenheng vises det til Samerettsutvalgets delinnstilling NOU 1984:18 Om samenes rettsstilling, Ot. prp.33 (86-87) og særlig til Høyesterettsjustitiarius Carsten Smiths artikkel "Om samenes rett til naturressurser - særlig ved fiskerireguleringer" i Lov og Rett for 1990. I disse er kulturbegrepet også omfattet av det materielle grunnlag for samisk kultur. Gjennom Sameloven har Stortinget stadfestet at Artikkel 27 sikrer vern av samisk kultur i videste forstand. Sametinget mener at Artikkel 27 må være sentral ved vurdering av det foreliggende lovforslag og dets virkninger for samisk kultur og interesser.

ILO-konvensjon nr. 169 av 1989

Denne konvensjon som trådte i kraft for Norge i 1991, inneholder mer detaljerte bestemmelser som gjelder for samene i Norge.

Særlig sentral er Artikkel 14, som har bestemmelser om et urfolks rett til landområder. Ifølge Artikkel 14 nr. 1, 1. pkt. har vedkommende urfolk rett til å "eie og besitte" de landområder der de tradisjonelt lever. Samerettsutvalgets folkerettsgruppe har nylig konkludert sin utredning om ILO-konvensjonen at det finnes områder der den samiske befolkning har krav på rett til en faktisk utnyttelse som i det vesentlige tilsvarer eiendomsrett. I følge folkerettsgruppen innebærer det også en rett til å forestå forvaltningen av dette området. I dette ligger det også blant annet rett til utnyttelsesmuligheter som tidligere ikke har vært benyttet.

Av dette følger at den samiske befolkningen i enkelte områder kan påberope rettigheter som grunneier i sitt område, også vedrørende retten til mineraler. Samerettsutvalgets folkerettsgruppe uttaler i denne forbindelse:

"I tilfeller hvor et urfolk har krav på å få anerkjent eiendomsrett til de områder som de har rådet over, vil også ressurser som finnes i undergrunnen - som f.eks. olje og mineraler - måtte være omfattet av urfolksgruppens eiendomsrett så langt disse ressurser etter lovgivningen i den enkelte stat omfattes av eiendomsretten til grunnen."

Dette vil ha særlig stor betydning vedrørende de ikke-mutbare mineraler, som ifølge lovforslaget foreslås inndratt under den nye lovens herredømme.

I andre samiske områder (både i Finnmark og andre deler av Norge med samisk befolkning og næringsdrift), spesielt vedrørende reindriften, kommer bestemmelsene i Artikkel 14, 2. pkt. om vern av bruksrettigheter til anvendelse. Det er åpenbart at leting, undersøkelse og utvinning av mineraler er ødeleggende spesielt for reindriftens interesser og dermed også for samisk kultur. Det finnes flere eksempler fra andre deler av verden på at gruvedrift i stor skala har hatt ødeleggende virkning for urbefolkningen i et område og på miljøet i sin alminnelighet.

Dertil kommer det særskilte vern som følger av Artikkel 15 i samme konvensjon. Ifølge Artikkel 15 nr. 1 skal "vedkommende folks rett til naturressurser i deres landområde sikres spesielt. Slike rettigheter omfatter disse folks rett til å delta i bruk, styring og bevaring av disse ressursene." Samerettsutvalgets folkerettsgruppe har kommet fram til at Artikkel 15 gjelder både i områder hvor samene har krav på eiendomsrett og besittelse, og i områder hvor det bare er tale om bruksrett.

En rett for en prospektør til å ekspropriere rettigheter til naturressurser vil undergrave urbefolkningens rett ifølge disse bestemmelsene, og må derfor antas å stå i strid med Artikkel 14 og 15 i ILO-konvensjonen.

Sign: SS / Ri

Ifølge Artikkel 15 nr. 2 har samene, også hvor Staten beholder eiendomsretten til mineraler, krav på at det ikke settes igang eller tillates tiltak for utforskning eller utnyttelse av mineralske ressurser, før det er opprettet eller tatt i bruk rådføringsordninger med vedkommende folk. Bestemmelsene i lovforslaget om leting og undersøkelse etter mineraler er direkte i strid med denne bestemmelsen.

Folkerettsgruppen uttaler videre at den rett urfolk har etter Artikkel 15 nr. 1 til å delta i bruk, styring og bevaring av naturressursene i deres landområder, ikke bare innebærer at urfolk har krav på å bli hørt før det foretas inngrep i de naturressursene de har rettigheter til. De har også krav på å få delta aktivt ved avgjørelsen av hvordan naturressursene i området skal utnyttes. Dette vil ikke bare gjelde i de områder der urfolk har en eiendoms- og besittelsesrett, men også der de bare har en bruksrett. Dette bestyrkes av ILO's ekspertkomite som uttaler at Artikkel 15 gjelder uavhengig av hvilke rettigheter som anerkjennes under Artikkel 14.

Det fremgår av lovforslaget at leterett og undersøkelsestillatelse skal gis automatisk, uten spesielle vilkår. Når en undersøkelsestillatelse foreligger, er det satt i gang en prosess som kan være vanskelige å snu på et senere stadium. Dette skal, etter lovforslaget, til og med skje uten noen individuell prøvning på forhånd. Blir drivverdige forekomster funnet, kan presset for å få starte utvinning bli utålelig.

I dag oppleves det et press fra gruveselskap som ønsker at letetillatelse i samiske områder også skal betinge rett til utvinning av forekomstene. Dette er bl.a. uttalt i søknad fra Ashton Mining Ltd.:

«Typisk for gruveindustrien er investeringer av store summer i letevirksomhet over relativt lang tid. Letevirksomhet i denne sammenheng er svært risikobetont, og på denne bakgrunn anser AML retten til å drive utvinning av eventuelle avdekkede forekomster som en fundamental betingelse.»

Dette er konsekvenser som må tas i betraktning allerede ved den frie leteretten og om undersøkelsestillatelser skal gis.

For å oppfylle Norges folkerettslige forpliktelser er det nødvendig at samiske organer blir hørt før leting og undersøkelse kan igangsettes. Dette må skje så tidlig at en begrunnet protest eventuelt kan inngis og bli hørt.

Dessuten må det gis lovbestemmelser som gjennomfører de klausuler i ILO-konvensjonens Artikkel 14 og 15 som gjelder for hele det samiske bosettingsområde i Norge. I tillegg må det gis bestemmelser som ivaretar urbefolkningens særlige rettigheter som følger av kravet i konvensjonens Artikkel 14 nr. 1, 1. pkm.

Det ovenstående støttes også av bestemmelsen i ILO-konvensjonens Artikkel 7, som bl.a. sier at vedkommende folk skal ha rett til å vedta sine egne prioriteringer for utviklingsprosessen som angår blant annet deres liv og de landområder de lever i eller bruker, og at vedkommende folk skal ha kontroll med denne utvikling. Det ervervssystem for mineraler som er foreslått i lovutkastet, er derfor i strid også med denne bestemmelsen.

Lovforslaget har i § 2-3, 2. ledd særlige bestemmelser om områder som er unntatt fra leterett uten samtykke fra vedkommende grunneier, bruker eller vedkommende myndighet. I premisene til dette forslag er spørsmålet om reindriftens områder ikke drøftet. Men kalvingsplasser, merke- og slakteplasser og trekk- og flytteleier er like viktige for reindriften som åkeren er for bonden. Derfor må også slike områder unntas fra leterett og undersøkelsesrett. Verken reindriftslovens § 15 eller § 28 gir her tilstrekkelig vernvurderingen av.

Samiske kulturminner

Minerallovutvalgets forslag tar videreutgangspunkt i at leter/undersøker har selvstendige plikt til å sende nødvendige søknader og meldinger etter atten lovverk. Men utvalget går ikke

Sign:SS...../.....KTH.....

nærmere inn på situasjoner der dette kan være aktuelt. Når det gjelder kulturminneloven, er spørsmålet om denne plikten kun gjelder der kulturminner er positivt påvist og registrert/kartlagt før undersøkelsene kan ta til.

Kulturminnelovens § 3 slår fast at ingen må sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner eller fremkalle fare for at dette kan skje.

Der det er aktuelt med lete- og undersøkelsesaktivitet skal det ikke gjøres skade på uregistrerte automatisk fredete kulturminner. Dette innebærer at prospektøren har plikt til å sørge for kulturminnebefaringer før eventuelle inngrep, mens lovforslaget er uklar på dette. Hensynet til grunneieren av eventuelle skadeverk som følge av fri leterett skal ivaretas ved at han får erstatning for den skade eller ulempe lete- og undersøkelsesvirksomheten har påført eiendommen, mens konsekvenser ved ødeleggelse eller skade av kulturminner er ikke beskrevet. Bekjempelse av kulturminnekriminalitet har vært viet økt oppmerksomhet fra myndighetenes side de siste år.

Utkastet til minerallov går den motsatte vegen. Resultatet kan være at prospektører uforvarende gjør seg til lovbrutere, fordi det ikke er etablert et system som sikrer at risikoen for utilsiktet skade av automatisk fredete kulturminner minimaliseres.

Sametinget mener at ansvaret for eventuelle ødeleggelser av kulturminner, hvilke straffetiltak som er aktuelle i slike situasjoner og finansiering av vitenskapelige undersøkelser av delvis skadede kulturminner må avklares før det tas stilling til den nye loven.

Nærmere om utvalgets forslag

Bergfrihetens prinsipp - behovet for samfunnsmessig styring

Lovforslaget innebærer et forsøk på å overføre bergfrihetens prinsipp også på de ikke mutbare mineraler. Utredningen viser at de mutbare mineraler idag har synkende betydning, mens betydningen av de ikke mutbare mineraler er stigende. Sametinget mener at dette innebærer et særlig behov for kritisk vurdering av hvorvidt bergfrihetens prinsipp bør videreføres, samt overføres til de ikke mutbare mineraler uten at det vil stride mot viktige rettslige og samfunnsmessige hensyn.

Sametinget vil stille spørsmål ved om bergfrihetens prinsipp, med første finners rett, er et prinsipp som fortsatt bør gjelde i norsk lovgivning. Sametinget mener at utvalget ikke har drøftet dette godt nok. Det har blant annet ikke vært drøftet om dette prinsippet kan fjernes også for mutbare mineraler til fordel for en mer samfunnsmessig styring. Sametinget mener at flertallet i lovutvalget i for stor grad har vært opptatt av å gi private sterk motivering til å investere i leting og undersøkelse etter mineraler.

I denne sammenhengen vil Sametinget vise til at norsk lovgivning i hele dette århundret har vært sterkt opptatt av å sikre samfunnsmessig kontroll med utnyttningen av våre viktigste naturressurser. Vassdragsreguleringsloven av 1917 har som grunnprinsipp at enhver utnyttelse av vannfallsressurser er avhengig av konsesjon. I de største vassdragsutbyggingsaker har lovgiver sett behov for å løfte avgjørelsesmyndigheten opp på et høyere plan. Det fremgår av loven at Stortinget bør få uttale seg før tillatelse til større utbygginger blir gitt. Lovgivningen om oljeleting og utvinning på norsk sokkel er basert på det samme prinsipp. I petroleumsvirksomhetsloven sies det at før nye områder legges ut til leting, skal det finne sted en avveining mellom de ulike interesser som gjør seg gjeldende. Sametinget mener at de samme hensyn må vektlegges sterkt også i forbindelse med utvinning av mineraler.

Leting og utvinning av mineraler ved gruvedrift, dagbrudd osv. vil i mange tilfeller føre til betydelige skadevirkninger både miljømessig, kulturelt og i forhold til annen nærings-

Sign:SS...../.....RP.....

virksomhet. Det må antas at bergverksindustrien prinsipielt vil ønske å utvinne de mest lønnsomme forekomster, ofte uavhengig av hvilke skadevirkninger en utvinning vil ha. Minerallovutvalget forutsetter riktignok at myndighetene gjennom plan- og bygningsloven kan regulere uønsket bergverksdrift. Imidlertid foregår planleggingen etter plan- og bygningsloven først og fremst på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. I denne sammenhengen er Sametinget redd for at andre hensyn som f.eks. kommuneøkonomi kan være utslagsgivende i kommunenes/ fylkeskommunenes planlegging. Det er derfor behov for en overordnet nasjonal planlegging med utvinning av landets mineralressurser, og en samfunnsmessig kontroll med utnyttingen av slike ressurser.

Etter Sametingets syn kan en samfunnsmessig forsvarlig ressursutnyttelse ikke oppnås dersom en intensiv kartlegging av mineralske ressurser blir liggende langt foran en kartlegging av andre ressurser, både de økonomiske, de kulturelle og de som springer ut av naturens egenverdi. Takten i kartleggingsaktiviteten, og de kontroll- og styringsredskaper som etableres, må ta sikte på å skape holdepunkter for bredt funderte avgjørelser om bruk og vern av landets natur- og kulturarv.

Sametinget understreker videre at det samiske samfunn må kunne foreta langsiktig planlegging og utøve samfunnsmessig kontroll med utnyttelsen av mineralske ressurser i samiske områder. Dette innebærer at Sametinget skal bestemme om og eventuelt hvordan mineralressursene i de samiske områdene skal utnyttes i framtida. Disse behov er ikke ivare tatt på en forsvarlig måte i det foreliggende lovforslag.

Sametinget vil videre vise til at den nye svenske lov om mineraler (Minerallagen av 1991) er bygget på et konsesjonsprinsipp, idet både undersøkelse og bearbeidelse av mineraler er avhengig av konsesjon. Riktignok er betingelsene for å oppnå konsesjon liberale, men loven inneholder spesielle betingelser for å få tillatelse til f.eks. undersøkelse etter bl.a. diamanter.

Ut fra dette er det påfallende at minerallovutvalgets flertall foreslår en helt fri aktivitet på dette felt for enhver. Lovutkastet tilsier således fri adgang for ethvert norsk eller utenlandsk konsern som måtte ønske å lete etter og undersøke forekomster av alle slags mineraler i Norge (utkastet § 1-2). Sametinget mener at utkastet således representerer et ytterliggående liberalistisk standpunkt til disse spørsmål. Etter tingets mening er det påkrevet i atskillig større grad å endre utkastets innhold med sikte på å få en lov med mer balanserte bestemmelser der samfunnsmessig styring utgjør hovedinnholdet.

Sametinget vil her hen vise til bemerkningene fra mindretallet i utvalget, særlig side 50, 69 og side 70. Her er særlig fremholdt behovet for en konkret prøving av enhver søknad om letetillatelse eller tillatelse til undersøkelse ut fra samsfunnsmessige hensyn, herunder bl.a. miljøhensyn og hensynet til næringsforholdene på stedet. Videre er fremholdt behov for en noenlunde samordnet behandling av ressursdisponeringen. Dette medfører at det offentlige må ha en hjemmel for å sette ned foten for bergverksvirksomhet som ikke ønskes. Denne hjemmel må fremgå direkte av mineralloven for å skape full klarhet på dette felt.

Sametinget foreslår derfor, ut fra blant annet samsfunnsmessige hensyn, at den nye mineralloven omarbeides til en konsesjonslov der bergfrihetens prinsipp fjernes også for mutbare mineraler. En konsesjonslov vil i sterkere grad også ivareta behovene for utredning om konsekvenser for næringer, kultur og samfunn.

Forslag til særlige lovbestemmelser vedrørende samiske områder

Sametinget vil også komme med konkrete merknader til enkelte deler av lovforslaget.

Sametinget støtter mindretallets forslag om at bestemmelser om særregler for samiske områder skal inngå i selve lovteksten, og ikke gjemmes bort i forskrifter som lett kan endres. Samiske interesser må sikres i lovs form, og gjelde alle samiske områder i Norge. Det må

Sign: SS.....AC.....

også framgå av loven at det skal foreligge særskilt tillatelse for å foreta leting, undersøkelse og drift av mineralske ressurser.

I de samiske områder skal samenes rett til mineraler i området sikres spesielt. Den samiske befolkning skal ha rett til å delta i bruk, styring og bevaring av alle mineralressurser, jfr. ILO-konvensjonen nr. 169 artikkel 15 nr. 1. Likeså gjelder bestemmelsen i artikkel 15 nr. 2 i disse områder. De rettigheter som følger av dette punkt. skal utøves av Sametinget på vegne av det samiske folk.

I alle samiske områder er samtykke fra Sametinget nødvendig for at det kan gis letetillatelse, tillatelse til undersøkelse, ervervskonsesjon, rett til ekspropriasjon og til igangsetting av drift etter mineraler. Dette gjelder både mutbare og registrerbare mineraler.

I lovutkastets § 2-3, 2. ledd (leteområdet bokstav i) må alle arealer som sedvanemessig brukes av reindriften sikres (kalvingsplasser, merke- og slakteplasser, trekk- og flytteveier osv.) Det samme må områder der de samiske kulturminneinteresser kan dokumenteres og være særlig store, og områder der mangel på registrering og kartlegging kan sette automatiske fredede kulturminner i fare.

Vedrørende de alminnelige bestemmelser i utkastet til lov om mineraler

Generelt

Det generelle innhold i lovforslaget berører både samiske og allmenne interesser så sterkt at Sametinget ser seg nødt til å komme med bemerkninger og forslag også til dette.

Vedrørende leting og undersøkelse etter mineraler.

Forslaget innebærer at en letetillatelse gjelder for hele landet. Dette betyr at ingen myndighet vil få beskjed om hvor leteren vil sette inn sin virksomhet og heller ikke hvilket omfang det er tale om. Med dette er muligheten for kontroll avskrevet, før eventuelle skader ved letevirksomheten allerede kan være skjedd.

Letetillatelsen omfatter alle arbeider i overflaten som er nødvendige for å påvise mutbare eller registrerbare mineraler. Dette er i utkastet søkt begrenset ved at inngrep som kan medføre "skade av betydning" ikke kan foretas uten samtykke fra grunneier og bruker. Disse kriterier er imidlertid av sterkt skjønsmessig karakter. Inngrep i overflaten kan således omfatte skader på vegetasjon, f.eks. felter med reinlav, på skog eller annen vegetasjon av betydning for rein, bufe eller for miljøet.

Dersom det skal være mulig å sikre seg mot uønskede skadevirkninger, forutsetter det at vedkommende myndighet på forhånd er informert om hva som skal foretas. Dette forutsetter at leting må gjøres avhengig av særskilt tillatelse på grunnlag av individuell søknad, at tillatelsen er begrenset til et nærmere bestemt område, og at det kan knyttes vilkår til letetillatelsen.

Med bestemte unntak gir utkastet også enhver krav på å få tillatelse til undersøkelse av mineraler. Undersøkelsestillatelsen er begrenset til et bestemt areal og gjelder enten mutbare eller registrerbare mineraler.

Undersøkelsesretten er likevel ganske omfattende, idet den omfatter alle arbeider som er nødvendige for å kunne vurdere om det foreligger en forekomst som er eller kan antas å bli drivverdig. Dette innebærer at undersøkelsestillatelsen vil hjemle til dels meget omfattende inngrep i privat eiendom, eller i områder hvor samer har rett til reindrift i h.h.t. reindriftsloven.

Sign: SS / R10

Retten til undersøkelse har et slikt omfang at det i enda større grad er grunn til at adgangen ikke bør være fri, men må gjøres avhengig av særskilt tillatelse på grunnlag av individuell søknad og etter selvstendig vurdering av et offentlig organ.

Videre følger av meddelt undersøkelsestillatelse

Undersøkelsestillatelsen gir rett til nødvendig adkomst til og i undersøkelsesområdet. Undersøkelsestillatelsen gir også rett til prøveuttak opp til 2000 m³ brutto masse. Av dette følger det at undersøkelsestillatelsen i seg selv gir vidtgående rettigheter til å disponere over grunn, til dels i strid med andres interesser og rettigheter. Undersøkeren har plikt til å varsle Bergvesenet med frist 3 uker, og med kopi til kommune, grunneier og brukere. Fristen vil i de fleste tilfeller være for kort for at varslet har særlig praktisk betydning for dem som får kopi. Det er ikke tale om en adgang til høring før undersøkelsesarbeidet settes igang.

Innehaveren av undersøkelsestillatelse har også rett til å kreve avståelse av grunn og rettigheter ut over det som allerede er hjemlet i § 3-5 til § 3-7. Dette innebærer at den "enhver" som kan kreve leterett og undersøkelsestillatelse, også kan kreve ekspropriasjon. Det er i strid med ellers gjeldende prinsipper i norsk rett ved at det her er hjemlet rett til ekspropriasjon uten noen forutgående vurdering av et offentlig organ.

Lovens innebygde dynamikk

Enhver kan kreve leterett og rett til undersøkelse. Det er svært betenkelig at de ytterlige følger av denne retten ikke er prøvd begrenset i lovutkastet. Forslaget innebærer at disse rettigheter leder til vidtgående privilegier for den prospektør som har benyttet seg av å kreve rett til leting og undersøkelse.

Innehaver av undersøkelsestillatelse med best prioritet har rett til å få utnål, uten andre vesentlige begrensninger enn at han kan sannsynliggjøre at forekomsten er drivverdig. Utnålshaveren har videre enerett til å utnyttiggjøre seg alle mutbare mineraler i området. Denne bestemmelsen skriver seg fra 1500-tallets bergverksprivilegier. Det er ikke underbygd at dette system har noen positive følger i våre dager. Følgene av å utvide det samme prinsipp til å gjelde også de ikke mutbare mineraler, er heller ikke vurdert nærmere.

Lovutkastet gir en fortrinnsrett for den med best prioritet til å få registrert avtale om erverv av rett til forekomst av registrerbare mineraler eller av ekspropriert rett til slike mineraler. Dette innebærer i realiteten at grunneieren ikke kan velge, men er henvist til den prospektør som har "best prioritet".

Fortrinnsretten til registrerbare mineraler leder videre til en fortrinnsrett til å få rett til ekspropriasjon av vedkommende forekomst med videre rettigheter. Det er et særsyn at den offentlige myndighet som kan gi rett til ekspropriasjon her er bundet til en bestemt søker, som derved har et betydelig privilegium.

Med hensyn til registrerbare mineraler kommer departementets myndighet først inn på det stadium da det er tale om å gi rett til ekspropriasjon av forekomsten og nødvendig grunn og rettigheter til driften. Men på dette stadium har en prospektør allerede sikret seg rett til adkomst til undersøkelsesområdet, rett til prøveuttak og eventuelt ytterligere rettigheter sikret ved ekspropriasjon. Dessuten har prospektøren sikret seg førsterett til å etablere avtale med grunneier og få denne rett registrert. Dessuten har han som nevnt også enerett til å få rett til ekspropriasjon.

Fra Miljøverndepartementets representant i lovutvalget ble det under forarbeidene gått sterkt inn for å sikre prioritet for plan og bygningslovens bestemmelser om arealutnyttelse. Dette ledet subsidiært frem til samtykkemodellen som innebærer at ekspropriasjonstillatelse ikke kan gis i strid med rettslig bindende planer etter plan og bygningsloven, uten at det gis samtykke fra vedkommende kommunale eller statlige planmyndighet.

Sign: SS R

Men på dette stadium er utviklingen allerede kommet så langt, og vedkommende "best prioriterte" prospektør har ervervet seg en så sterk posisjon at både planmyndigheter og vedkommende departement i realiteten vil være i en tvangssituasjon. Det er forøvrig ikke bare ved spørsmålet om ekspropriasjon at det er nødvendig å gi prioritet til plan- og bygningslovens bestemmelser i forhold til ønsker om utvinning av mineraler. Dette prioritetsforhold bør fastslås på et langt tidligere stadium i prosessen frem til driftskonsesjon.

Vedrørende driftskonsesjon

Det fremgår indirekte av lovutkastet at vedkommende prospektør også i denne forbindelse kan påberope seg fortrinnsrett basert på utmål, registrert avtale og ekspropriasjonstillatelse.

Vedrørende grunneiers stilling

Lovutkastet har som forutsetning at de registrerbare mineraler fortsatt tilhører grunneieren. Forslaget innebærer imidlertid at enhver grunneier raskt kan skjaltet ut ved at en prospektør skaffer seg undersøkelsestillatelse (som ikke kan nektes ham). Har prospektøren da vært først ute, gir dette ham enerett til å få avtale med grunneier og rett til ekspropriasjon. (Såvidt vites har ingen organisasjon som er representativ for grunneiernes interesser vært forelagt disse meget vidtgående forslag.)

Forslag vedrørende lovens alminnelige bestemmelser

Etter Sametingets oppfatning bør følgende endringer foretas i de generelle bestemmelsene i lovforslaget:

1. Leteretten bør gjøres lokalt begrenset og være avhengig av særskilt tillatelse etter individuell prøving på grunnlag av søknad. Letetillatelse bør bare gis etter at grunneiere og brukere (bl.a. reindriften i området) har hatt anledning til å uttale seg, med en rimelig frist. En foreløbig vurdering av de samfunnsmessige hensyn og konsekvenser må foretas allerede på dette stadium.
2. De ovennevnte krav må i enda sterkere grad gjelde ved tillatelse til undersøkelse. Senest på dette stadium er det nødvendig at forholdet til annen lovgivning blir klarlagt. Det må klarlegges hvorvidt mineralutvinning i det konkrete tilfelle vil støte mot gjeldende planer i henhold til plan og bygningsloven. Det samme gjelder i forhold til kulturminneloven, reindriftsloven, forurensningsloven, bestemmelser om naturparker osv.

Lovforslaget sier omtrent ingenting om dette, noe som lett kan føre til misforståelser fra en prospektør. Spesielt for utenlandske prospektører kan det ikke ventes at de kjenner til den øvrige lovgivning vedrørende arealutnyttelse i Norge. Vedkommende vil derfor naturlig regne med at han har alle rettigheter, og opptre tilsvarende. Utkastet vil derfor i sin nåværende form i praksis medføre at respekten for og overholdelsen av andre lovbestemmelser vil bli undergravet.

3. Bestemmelsene om fortrinnsrett for den som har undersøkelsestillatelse med best prioritet må modifiseres. Departementet må ha anledning til å vurdere søkerne slik at prioritet i tid bare er et av flere argumenter. Dette gjelder både ved meddelelse av tillatelse til ekspropriasjon og ved driftskonsesjon m.v.
4. Grunneier av registrerbare mineraler bør ha adgang til velge hvem han eventuelt vil inngå avtale med. Dette valg bør imidlertid ikke være bindende for departementet ved meddelelse av tillatelse til ekspropriasjon.
5. Forholdet mellom driftskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse bør endres, slik at driftskonsesjon skal være en betingelse for ekspropriasjon, og ikke omvendt. Jfr. f.eks. reglene i vassdragsreguleringsloven.

Sign: SS RK

Saken avsluttet 7. februar kl. 09.10

Sign: SS, RM

Møteboksekretærer: Synnøve Solbakk og Roger Kalstad

Møteboken består totalt av 116 sider

Sak 9/97 Endring av forskrifter for samisk utviklingsfond - utvidelse av virkeområde

Saken påbegynt 7. februar 1997 kl. 09.10

I. Dokumenter

- Forskrifter for Samisk utviklingsfond, kgl.res. av 07.02.1992
- Sametingsplan for perioden 1994 - 1997
- Handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder 1997 - 2001
- Årsmelding for Sametinget 1995
- NIBR-rapport: Samisk utviklingsfond - som utviklingsaktør i samiske bosettingsområder, august 1993
- Sametingets vedtak i sak 34/94 Om evaluering av SU - NIBR-rapporten
- Sametingets brev av 22.12.1994 - Vedrørende søknader om innlemmelse i Samisk utviklingsfonds virkeområde
- Kretsvis og kommunevis oversikt over samemantall
- St.prp.nr.1 (1996-97)
- St.meld.nr.49 (1995-96) Om verksemda til Sametinget i 1995
- Diverse henvendelser fra kommuner
- Diverse henvendelser fra organisasjoner, lag, foreninger
- NSR's Sametingsgruppe, forslag i Sametinget, sak 07/95, 20.02.95
- AP's Sametingsgruppe, forslag i Sametinget, sak 29/95, 18.09.95
- Brev fra Samisk næringsråd av 17.12.96 - oversendelse av sak for behandling i Sametinget

II. Innleverte forslag

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

1. Sametinget vedtar nye forskrifter for Samisk utviklingsfond. Forskriftene trer i kraft 1. juli 1997.
2. Sametinget ber statlige myndigheter se til at fondet tilføres tilfredstillende ressurser for utvidelse av fondets geografiske virkeområde.

(Sametingsrådets forslag av 08.januar 1997)

Forskrifter for Samisk utviklingsfond

§ 1 - Samisk utviklingsfond

Samisk utviklingsfond består av:

- a) bevilgninger over statsbudsjettet
- b) inntekter av den løpende virksomhet

§ 2 - Formål

Bruken av midlene har til formål å fremme tiltak av særlig kulturell, sosial og økonomisk betydning for den samiske befolkning og det samiske bosetningsområdet.

Sign: SS / RH

§ 3 - Virkeområde

1. Valgkrets 1 Varanger

- a) Unjárgga gielda / Nesseby kommune
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen

2. Valgkrets 2 Deatnu / Tana

- a) Deatnu / Tana kommune, Hopsfjorden og Langfjorden i Gamvik kommune
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen

3. Valgkrets 3 Kárášjohka / Karasjok

Kárášjoga gielda / Karasjok kommune.

4. Valgkrets 4 Guovdageaidnu / Kautokeino

Guovdageaidnu suohkan / Kautokeino kommune

5. Valgkrets 5 Porsanger

- a) Porsanger kommune. Lillefjord, Slåtten, Snefjord, Rolvsøya i Måsøy kommune, Dyfjord skolekrets, Indre Laksefjord fra Veidnes - Bekkarfjord og innover fjorden i Lebesby kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.

6. Valgkrets 6 Alta/Kvalsund

- a) Kvalsund kommune og tidligere Talvik kommune med unntak av Talvik tettsted i Alta kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.

7. Valgkrets 7 Nord-Troms

- a) Kvænangen kommune og Kåfjord kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.

8. Valgkrets 8 Midt-Troms

- a) Skolekretsene Lakselvbukt, Olderbakken, Sjursnes og Breivikeidet i Sørfjorden i Tromsø kommune, samt valgkrets Grasmyrskogen og Kvanli på Senja i Lenvik kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.

9. Valgkrets 9 Sør-Troms

- a) Spansdalen grunnkrets i Lavangen kommune og kretsene Boltås, Trøssemark, Kjønnå, Sandemark, Laberg og Saltvatn i Skånland kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.

10. Valgkrets 10 Nordre Nordland

- a) Evenesmark krets og Lenvikmark i Evenes kommune, og valgkretsene Veggen og Vassdalen (med Kvandalen) i Narvik kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.

Sign: SS / R11

11. Valvkrets 11 Midtre Nordland

- a) Grunnfjorden og rodene Hellemofjorden og Drag i Tysfjord kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valvkretsen.

12. Valvkrets 12 Sørsameområdet

Den samiske befolkningen i sørsameområdet.

13. Valvkrets 13 Sør - Norge

Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i valvkretsen.

§ 4 - Sametinget

Samisk utviklingsfond ledes av et styre oppnevnt av Sametinget. Sametinget er rådgivende og kontrollerende organ.

Sametinget har tilsyn med at fondets virksomhet skjer i samsvar med de fastsatte forskrifter og retningslinjer.

Sametinget skal drøfte de generelle retningslinjene for fondet. Forøvrig kan Sametinget ta opp alle spørsmål i tilknytning til fondets løpende virksomhet til drøfting.

Sametinget behandler fondets årsmelding og avgir en kommentar til fondets virksomhet i sin årsmelding.

Sametinget kan overdra oppgaver, ansvar og myndighet vedrørende disponering og administrasjon av fondets midler til underordnede organer eller til administrasjonen.

Sametinget kan bestemme at myndigheten til å delegere etter foranstående ledd tillegges styret.

Sametingets leder eller den han bemyndiger er fondets rettslige representant i forbindelse med disponeringen av bevilgningen.

§ 5 - Styret

Samisk næringsråd er styret for Samisk utviklingsfond. Styret består av 5 medlemmer med personlige varamedlemmer. Styret oppnevnes av Sametinget for en periode på 4 år. Medlemmer av Sametingsrådet kan ikke oppnevnes i styret.

Styret er beslutningsdyktig når minst tre medlemmer er til stede.

Styret avgjør saker om støtte fra fondets midler.

Styret kan i hver enkelt sak fastsette vilkår.

Styret avgir en årlig melding om virksomheten i fondet.

Styret kan delegere vedtaksmyndighet til administrasjonen.

Styrets medlemmer skal ha godtgjørelse som fastsettes av Arbeids- og administrasjonsdepartementet, og skyss og kostgodtgjørelse som fastatt for offentlige tjenestemenn.

§ 6 - Administrasjonen

Sametingets administrasjon leder fondets daglige virksomhet, forbereder saker som skal legges fram for styret og iverksetter styrets vedtak.

Saker angående fondet legges direkte fram for fondsstyret.

Sign: SS , RM

§ 7 - Virkemidler

Fondets midler kan nyttes til å gi tilskudd og lån.

Fondets midler skal ordinært ikke nyttes til tiltak som finansieres over særskilte, offentlige budsjettposter.

§ 8 - Lån og tilskudd

Lån som gis, bør såvidt mulig sikres med pant, og med personlig ansvar for den som har vesentlig økonomiske interesse i tiltaket.

Lånene kan gjøres avdragsfrie i inntil 5 år. Lånene skal forrentes fra utbetalingstidspunktet med den rentesats Kongen til enhver tid har fastsatt. For øvrig fastsettes avdragsvilkårene i hvert enkelt tilfelle. Avdragstiden skal ikke overstige 10 år regnet fra utløpet av den avdragsfrie perioden.

§ 9 - Administrasjonens fullmakter

Styret kan gi administrasjonen fullmakt til å treffe avgjørelser i særlige saker.

§ 10 - Klageadgang og begrunnelsesplikt

Forvaltningslovens regler kommer til anvendelse ved behandling av saker etter disse forskrifter. Lovens regler om begrunnelsesplikt for enkeltvedtak gjelder for vedtak i saker som nevnt i § § 7 og 8.

Med hjemmel i forvaltningslovens § 28 tredje ledd bestemmes det at Sametingsrådet er klageinstans for vedtak i saker som nevnt i § § 7 og 8.

§ 11 - Tilbakebetaling

Tilskudd og lån kan kreves tilbakebetalt dersom støtteobjektet blir solgt, eller tatt i bruk til annet formål innen 5 år etter at støtten er gitt.

Tilbakebetalingskravet kan reduseres forholdsmessig.

§ 12 - Utbetaling

Fondet forvaltes av Finansdepartementet v/Norges Bank som utbetaler lån og tilskott, samt forestår regnskapsførselen.

Utbetalingsanvisninger sendes direkte til Norges Bank.

Andre bestemmelser

§ 13 - Taushetsplikt

Taushetsplikten etter forvaltningslovens § 13 gjelder for Sametingets representanter og enhver som utfører arbeid etter bestemmelsene i denne forskrift.

Sign: SS / RI

§ 14 - Endringer i forskriftene

Sametinget kan gi utfyllende bestemmelser til disse forskrifter og foreta endringer i forskriftene. Eventuelle endringer m.m. i forskriftene sendes Kommunal- og arbeidsdepartementet.

§ 15 - Revisjon

Fondets regnskap skal revideres av Riksrevisjonen.

§ 16 - Ikrafttreden

Denne forskriften trer i kraft 1. juli 1997.

Forslag 1 fra representant Eilif O. Larsen, APs sametingsgruppe:

Forslag til endringer:

§ 3 Virkeområdet

7. Valgkrets 7 Nord-Troms

Kvæningen kommune, Kåfjord kommune og Storfjord kommune

§ 4, Nytt avsnitt

Sametinget bør årlig få tilsendt en oversikt over tiltak som er gjennomført for samisk kulturoppbyggelse fra de kommuner som er innlemmet i samisk utviklingsfond virkeområde. Dette ut fra at Sametinget ønsker å få oversikt over hvilke tiltak kommunene har gjennomført i forhold til samisk kulturoppbyggelse.

Sametinget vil legge dette til grunn ved sin prioritering fra Samisk utviklingsfond.

Forslag 2 fra representant Ingar Eira, SPs sametingsgruppe:

Tillegg til rådets innstilling, pkt. 2, der siste punktum omgjøres til komma og deretter tilføyes følgende:

«slik at utvidelsen ikke medfører et svekket tilbud i forhold til dagens tilbud. Fondet må også ha muligheter å delta som en tung finansieringspart i prosjekter som har stor samfunnsmessig betydning i det samiske samfunn.»

Tillegg til forskriftenes paragraf 7 virkemidler, ny setning etter siste punktum:

«I saker med særlig stor samfunnsmessig betydning for det samiske samfunn, kan denne bestemmelsen dog fravikes.»

Forslag 3 fra representant Johan Mikkel Sara, APs sametingsgruppe:

Tekster for valgkrets 13 Sør-Norge endres til:

«Den samiske befolkningen i valgkretsen for tiltak som er med på å styrke og synliggjøre samisk språk og kultur.»

Forslag 4 fra representant Heaika Skum, Fastboendes liste:

Paragraf 2

Formålet med bevilgninger fra SUF er å få igangsatt tiltak som har særlig kulturell, sosial og økonomisk betydning for hele den samiske befolkning uavhengig av bosted.

Paragraf 3

Sign: SS / R11

Virkeområdet for Samisk utviklingsfond er alle områder der det bor samer. Samisk utviklingsfond kan kun innvilge støtte og lån til samer som igangsetter tiltak som nevnt under paragraf 2.

Paragraf 4

Ordene «rådgivende og» i andre setning strykes.

Paragraf 5

Tillegg til 6. Linje. Vilkårene må ikke føre til at tiltak som nevnt under paragraf 2 ikke oppnår støtte eller at formålet med SUF's støtte/lån ikke oppfylles.

Forslag 5 fra representant Roger Pedersen, Samegruppa:

§ 3 - Virkeområdet

Alt under dette pkt. strykes og erstatter med følgende nytt pkt.: Den samiske befolkning i Norge.

Forslag 6 Nils O. Nilsen, NSRs sametingsgruppe:

Forslag til nytt punkt 3 til sametingsrådets innstilling:

«Sametinget utarbeider en strategisk utviklingsplan for Samisk utviklingsfond der virkeområdets omfang i forhold til fondets øvrige virksomhet på en grunnleggende måte vurderes en gang i hver valgperiode. Dette omfatter også å beslutte mål, strategier og prioriterte innsatsområder for Samisk utviklingsfond for perioden.»

Forslag til endringer i Sametingsrådets forslag til forskrifter for Samisk utviklingsfond, § 3 - virkeområdet:

Nr. 1 Valgkrets 1 Varanger

Nytt punkt c: Til reindriftssamisk næringsvirksomhet i resten av valgkretsen.

Nr. 7 Valgkrets 7 Nord-Troms

Punkt a. endres til å lyde; Kvenangen kommune, Kåfjord kommune og Storfjord kommune

Nr. 8 Valgkrets 8 Midt-Troms

Punkt a. Endres til å lyde; «Skolekretsene Lakselvbukt, Olderbakken, Sjursnes og Brevikeidet i Sørfjorden i Tromsø kommune».

Punkt b. «Den samiske befolkning på Senja og på fastlandsdelen av Lenvik kommune.»

Punkt c. «Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.»

Punkt d. «Reindriftssamisk næringsvirksomhet i resten av valgkretsen»

Nr. 9 Valgkrets 9 - Sør-Troms

Punkt a. endres til å lyde: «Spansdalen grunnkrets i Lavangen kommune og kretsene Boltås, Trøssemark, Kjønnen, Sandemark, Laberg og Saltvann i Skånland kommune. Bygdene Øse, Kvernmo, Dalsletta, Skifte og Labergdalen i Gratangen kommune.»

Punkt c. «Til reindriftssamisk næringsvirksomhet i resten av valgkretsen.»

Nr. 10 Valgkrets 10 - Nordre-Nordland

Punkt c. «Til reindriftssamisk næringsvirksomhet i resten av valgkretsen.»

Nr. 11 Valgkrets 11 - Midtre Nordland

Punkt c. «Til reindriftssamisk næringsvirksomhet i resten av valgkretsen.»

Sign: SS / RH

III. Votering

Av 39 representanter var 37 tilstede.

– Forslag 4 ble trukket tilbake.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Sametingsrådets innstilling 1. punkt ble enstemmig vedtatt.
2. Sametingsrådets innstilling 2. punkt ble enstemmig vedtatt.
3. Forslag 6, nytt 3. punkt, ble vedtatt mot 1 stemme.
4. Sametingsrådets innstilling §§ 1 og 2 ble enstemmig godkjent.
5. Forslag 5 til § 3 ble forkastet mot 4 stemmer.
6. Sametingsrådets innstilling § 3, valgkretsene 1, a og b, ble enstemmig vedtatt.
7. Forslag 6 til § 3 valgkretsene 1 punkt c, ble vedtatt mot 12 stemmer.
8. Sametingsrådets innstilling § 3, valgkretsene 2 - 6, ble enstemmig vedtatt.
9. Forslag 6 og forslag 1 til § 3, valgkrets 7, ble enstemmig vedtatt.
10. Forslag 6 til § 3, valgkrets 8 punkt a, ble vedtatt mot 10 stemmer.
11. Forslag 6 til § 3, valgkrets 8 punkt b, ble vedtatt mot 9 stemmer.
12. Forslag 6 til § 3, valgkrets 8 punkt c, ble vedtatt mot 10 stemmer.
13. Forslag 6 til § 3, valgkrets 8 punkt d, ble vedtatt mot 12 stemmer.
14. Forslag 6 til § 3, valgkrets 9 punkt a, ble vedtatt mot 9 stemmer.
15. Sametingsrådets innstilling til § 3, valgkrets 9 punkt b, ble vedtatt mot 1 stemme.
16. Forslag 6 til § 3, valgkrets 9 punkt c, ble vedtatt mot 12 stemmer.
17. Sametingsrådets innstilling til § 3, valgkrets 10 punkt a, ble vedtatt mot 1 stemme.
18. Sametingsrådets innstilling til § 3, valgkrets 10 punkt b, ble vedtatt mot 1 stemme.
19. Forslag 6 til § 3, valgkrets 10 punkt c, ble vedtatt mot 12 stemmer.
20. Sametingsrådets innstilling til § 3, valgkrets 11 punkt a og b, ble vedtatt mot 1 stemme.
21. Forslag 6 til § 3, valgkrets 11 punkt c, ble vedtatt mot 12 stemmer.
22. Sametingsrådets innstilling § 3, valgkrets 12, ble vedtatt mot 1 stemme.
23. Sametingsrådets innstilling § 3, valgkrets 13, ble vedtatt mot 11 stemmer.
24. Sametingsrådets innstilling § 4, ble enstemmig vedtatt.
25. Forslag 1, § 4, ble forkastet med 20 stemmer.
26. Sametingsrådets innstilling §§ 5 og 6, ble enstemmig vedtatt.
27. Sametingsrådets innstilling § 7, ble enstemmig vedtatt.
28. Forslag 2 til § 7, ble enstemmig oversendt Sametingsrådet.
29. Sametingsrådets innstilling §§ 8-16, ble enstemmig vedtatt.

Sign: SS, RM

IV. Protokolltilførsel**Representant Heaika Skum, Fastboendes liste, fremmet følgende protokolltilførsel :**

Sluttbehandling av sak 9/97 burde utsettes til Sametingets plenumssamling i mai 97. Alle innleverte forslag i saken burde oversendes Rådet til videre behandling. Sametingsrådet ville så måtte innkalle gruppelederne til møter før saken tas opp til sluttbehandling på maipenum.

Fastboendes liste kan ikke stille seg bak forslagene i sin nåværende form. NSR vil ha reindriften nevnt spesielt i retningslinjene. reindriften blir dermed brukt som gissel for å få økt midler til SUF over reindrifftsavtalen.

At reindriften nevnes spesielt, fører til at denne næringen dermed defineres som den eneste og reneste samiske næring, av de øvrige bevilgende myndigheter.

Fastboendes liste mener at saken ikke har fått den nødvendig og grundige forberedende behandling, for derigjennom å avklare eventuelle konsekvenser av de fremlagte forslag, samt Rådets/NSR's innstilling.

På denne bakgrunn må Fastboendes liste stemme mot alle de fremlagte forslag, da ordningen ikke vil omfatte hele den samiske befolkning i Norge, dette fordi Sametingets flertall går inn for at geografiske avgrensede områder det kan ytes støtte til.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Alf Edvard Nystad	
2.	Roger Pedersen	
3.	Eilif O. Larsen	
4.	Nils O. Nilsen	Steinar Pedersen Nils O. Nilsen
5.	Ingar Eira	
6.	Johan Mikkell Sara	Ingar Eira Sven-Roald Nystø Johan Mikkell Sara
7.	Heaika Skum	Ingar Eira Máret Guhttor Heaika Skum
8.	Olav Andersen	
9.	Tore Bongo	
10.	Hartvik Hansen Ingar Eira (til forr.orden) Sven-Roald Nystø (til forr.orden)	
11.	Nils O. Nilsen	
12.	Sven-Roald Nystø	
13.	Amund Eriksen	
14.	Olav Magnar Dikkanen	
15.	Geir Tommy Pedersen	
16.	Eilif O. Larsen	
17.	Inger Ann Fosslie	
18.	Ingar Eira	
19.	John Henrik Eira	
20.	Inger A. Skum	
21.	Sven-Roald Nystø	

Sign: SS, AM

22.	Nils O. Nilsen
23.	Roger Pedersen
24.	Terje K. Haugen
25.	Per Solli
26.	Steinar Pedersen
27.	Heaika Skum
28.	Alf Edvard Nystad
	Heaika Skum (til forr.orden)
	Hartvik Hansen (til forr.orden)
	Ole Henrik Magga (til forr.orden)
	Ragnhild Nystad (til forr.orden)

VI. Sametingets vedtak etter voteringen er følgende:

1. Sametinget vedtar nye forskrifter for Samisk utviklingsfond. Forskriftene trer i kraft 1. juli 1997.
2. Sametinget ber statlige myndigheter se til at fondet tilføres tilfredstillende ressurser for utvidelse av fondets geografiske virkeområde, slik at utvidelsen ikke medfører et svekket tilbud i forhold til dagens tilbud. Fondet må også ha muligheter å delta som en tung finansieringspart i prosjekter som har stor samfunnsmessig betydning i det samiske samfunn.
3. Sametinget utarbeider en strategisk utviklingsplan for Samisk utviklingsfond der virkeområdets omfang i forhold til fondets øvrige virksomhet på en grunnleggende måte vurderes en gang i hver valgperiode. Dette omfatter også å beslutte mål, strategier og prioriterte innsatsområder for Samisk utviklingsfond for perioden.

Forskrifter for Samisk utviklingsfond

§ 1 - Samisk utviklingsfond

Samisk utviklingsfond består av:

- a) bevilgninger over statsbudsjettet
- b) inntekter av den løpende virksomhet

§ 2 - Formål

Bruken av midlene har til formål å fremme tiltak av særlig kulturell, sosial og økonomisk betydning for den samiske befolkning og det samiske bosetningsområdet.

§ 3 - Virkeområde

1. Valgkrets 1 Varanger

- a) Unjárgga gielda / Nesseby kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.
- c) Til reindriftssamisk næringsvirksomhet i resten av valgkretsen.

Sign: SS , RM

2. Valgkrets 2 Deatnu / Tana

- a) Deatnu / Tana kommune, Hopsfjorden og Langfjorden i Gamvik kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.

3. Valgkrets 3 Kárášjohka / Karasjok

Kárášjoga gielda / Karasjok kommune.

4. Valgkrets 4 Guovdageaidnu / Kautokeino

Guovdageaidnu suohkan / Kautokeino kommune.

5. Valgkrets 5 Porsanger

- a) Porsanger kommune. Lillefjord, Slåtten, Snefjord, Rolvsøya i Måsøy kommune, Dyfjord skolekrets, Indre Laksefjord fra Veidnes - Bekkarfjord og innover fjorden i Lebesby kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.

6. Valgkrets 6 Alta/Kvalsund

- a) Kvalsund kommune og tidligere Talvik kommune med unntak av Talvik tettsted i Alta kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.

7. Valgkrets 7 Nord-Troms

- a) Kvænangen kommune, Kåfjord kommune og Storfjord kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.

8. Valgkrets 8 Midt-Troms

- a) Skolekretsene Lakselvbukt, Olderbakken, Sjursnes og Breivikeidet i Sørfjorden i Tromsø kommune.
- b) Den samiske befolkning på Senja og på fastlandsdelen av Lenvik kommune.
- c) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.
- d) Til reindriftssamisk næringsvirksomhet i resten av valgkretsen.

9. Valgkrets 9 Sør-Troms

- a) Spansdalen grunnkrets i Lavangen kommune og kretsene Boltås, Trøsseemark, Kjønnå, Sandemark, Laberg og Saltvann i Skånland kommune. Bygdene Øse, Kvernmo, Dalsletta, Skifte og Labergdalen i Gratangen kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.
- c) Til reindriftssamisk næringsvirksomhet i resten av valgkretsen.

10. Valgkrets 10 Nordre Nordland

- a) Evenesmark krets og Lenvikmark i Evenes kommune, og valgkretsene Veggen og Vassdalen (med Kvandalen) i Narvik kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.
- c) Til reindriftssamisk næringsvirksomhet i resten av valgkretsen.

Sign: SS / RK

11. Valgkrets 11 Midtre Nordland

- a) Grunnfjorden og rodene Hellemofjorden og Drag i Tysfjord kommune.
- b) Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av valgkretsen.
- c) Til reindriftssamisk næringsvirksomhet i resten av valgkretsen.

12. Valgkrets 12 Sørsameområdet

Den samiske befolkningen i sørsameområdet.

13. Valgkrets 13 Sør - Norge

Til tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i valgkretsen.

§ 4 - Sametinget

Samisk utviklingsfond ledes av et styre oppnevnt av Sametinget. Sametinget er rådgivende og kontrollerende organ.

Sametinget har tilsyn med at fondets virksomhet skjer i samsvar med de fastsatte forskrifter og retningslinjer.

Sametinget skal drøfte de generelle retningslinjene for fondet. Forøvrig kan Sametinget ta opp alle spørsmål i tilknytning til fondets løpende virksomhet til drøfting.

Sametinget behandler fondets årsmelding og avgir en kommentar til fondets virksomhet i sin årsmelding.

Sametinget kan overdra oppgaver, ansvar og myndighet vedrørende disponering og administrasjon av fondets midler til underordnede organer eller til administrasjonen.

Sametinget kan bestemme at myndigheten til å delegere etter foranstående ledd tillegges styret.

Sametingets leder eller den han bemyndiger er fondets rettslige representant i forbindelse med disponeringen av bevilgningen.

§ 5 - Styret

Samisk næringsråd er styret for Samisk utviklingsfond. Styret består av 5 medlemmer med personlige varamedlemmer. Styret oppnevnes av Sametinget for en periode på 4 år. Medlemmer av Sametingsrådet kan ikke oppnevnes i styret.

Styret er beslutningsdyktig når minst tre medlemmer er til stede.

Styret avgjør saker om støtte fra fondets midler.

Styret kan i hver enkelt sak fastsette vilkår.

Styret avgir en årlig melding om virksomheten i fondet.

Styret kan delegere vedtaksmyndighet til administrasjonen.

Styrets medlemmer skal ha godtgjørelse som fastsettes av Arbeids- og administrasjonsdepartementet, og skyss og kostgodtgjørelse som fastatt for offentlige tjenestemenn.

§ 6 - Administrasjonen

Sametingets administrasjon leder fondets daglige virksomhet, forbereder saker som skal legges fram for styret og iverksetter styrets vedtak.

Sign: SS / RM

Saker angående fondet legges direkte fram for fondsstyret.

§ 7 - Virkemidler

Fondets midler kan nyttes til å gi tilskudd og lån.

Fondets midler skal ordinært ikke nyttes til tiltak som finansieres over særskilte, offentlige budsjettposter.

§ 8 - Lån og tilskudd

Lån som gis, bør såvidt mulig sikres med pant, og med personlig ansvar for den som har vesentlig økonomiske interesse i tiltaket.

Lånene kan gjøres avdragsfrie i inntil 5 år. Lånene skal forrentes fra utbetalingstidspunktet med den rentesats Kongen til enhver tid har fastsatt. For øvrig fastsettes avdragsvilkårene i hvert enkelt tilfelle. Avdragstiden skal ikke overstige 10 år regnet fra utløpet av den avdragsfrie perioden.

§ 9 - Administrasjonens fullmakter

Styret kan gi administrasjonen fullmakt til å treffe avgjørelser i særlige saker.

§ 10 - Klageadgang og begrunnelsesplikt

Forvaltningslovens regler kommer til anvendelse ved behandling av saker etter disse forskrifter. Lovens regler om begrunnelsesplikt for enkeltvedtak gjelder for vedtak i saker som nevnt i §§ 7 og 8.

Med hjemmel i forvaltningslovens § 28 tredje ledd bestemmes det at Sametingsrådet er klageinstans for vedtak i saker som nevnt i §§ 7 og 8.

§ 11 - Tilbakebetaling

Tilskudd og lån kan kreves tilbakebetalt dersom støtteobjektet blir solgt, eller tatt i bruk til annet formål innen 5 år etter at støtten er gitt.

Tilbakebetalingskravet kan reduseres forholdsmessig.

§ 12 - Utbetaling

Fondet forvaltes av Finansdepartementet v/Norges Bank som utbetaler lån og tilskott, samt forestår regnskapsførselen.

Utbetalingsanvisninger sendes direkte til Norges Bank.

Andre bestemmelser

§ 13 - Taushetsplikt

Taushetsplikten etter forvaltningslovens § 13 gjelder for Sametingets representanter og enhver som utfører arbeid etter bestemmelsene i denne forskrift.

Sign: SS / R11

§ 14 - Endringer i forskriftene

Sametinget kan gi utfyllende bestemmelser til disse forskrifter og foreta endringer i forskriftene. Eventuelle endringer m.m. i forskriftene sendes Kommunal- og arbeidsdepartementet.

§ 15 - Revisjon

Fondets regnskap skal revideres av Riksrevisjonen.

§ 16 - Ikrafttreden

Denne forskriften trer i kraft 1. juli 1997.

Saken avsluttet ~~fredag~~ 7. februar kl.13.00

Sign: SS / RK

Sak 1/97 Konstituering - utsettelsesforslag

I. Dokumenter

Ingen dokumenter i saken.

II. Innleverte forslag

Før behandling av sak 10/97 fremmet representant Heaika Skum, Fastboendes liste, følgende forslag:

Sak 10/97 og 11/97 utsettes. Rådet innkaller gruppelederne til møte om disse sakene.

III. Votering

Av 39 representanter var 37 tilstede.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Forslaget fra representant Heaika Skum ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Heaika Skum	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen er følgende:

Sak 10/97 og 11/97 utsettes. Rådet innkaller gruppelederne til møte om disse sakene.

Plenums møtet avsluttet 7. februar 1997 kl. 13.05.

Sign: SS, RM

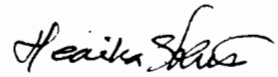
Undertegnede har lest gjennom protokollen, og finner de bokførte beslutninger å være i overensstemmelse med Sametingets vedtak.

Trondheim 7. februar 1997

Møtelederskapet

Egil Olli

Mary Mikalsen Trollvik

Heaika Skum

Sign: SS, RK

Møteboksekretær(er): Sønnøve Solbakk og Roger Kalstad